

Liberalernas landsmöte 2017
17–19 november
Västerås

Landsmöte 2017

HANDLINGAR 2

Arbetsgruppernas fullständiga rapporter samt alla övriga handlingar till Liberalernas landsmöte finns att ladda ned på liberalerna.se/landsmote

Rättelser

I den första versionen av landsmöteshandlingarna har några fel upptäckts.

AVSNITT B

Reservation 4

Reservationen ska ha lydelsen:

Anna Ekström reserverar sig till förmån för att motion B92 avslås.

Motivering: "Ett slag i luften för att få tag på brottslingar och i längden ett problem för den som inte vill registrera sig, t.ex. en människa som lever gömd eller i skyddat boende, eller den som kan få svårt att registrera sig, t.ex. nyanlända."

AVSNITT Q

Reservation 19

Reservationen ska ha lydelsen:

Jens Sundström reserverar sig till förmån för att motion Q39 bifalls.

Innehåll

PS-förslag 3: Förhandlingsordning	3
PS-förslag 4: Medlemsavgifter 2018 och 2019	6
PS-förslag 5: Nationell riksdagslista för utlandsröstande m.fl.....	8
Valberedningens förslag	9
Så fungerar landsmötet	11
A. Allmänpolitik och liberal ideologi.....	15
Partistyrelsens yttrande	17
F. Migration och integration	21
Partistyrelsens yttrande	23
K. Jämställdhet	31
Partistyrelsens yttrande	33
L. Utbildning och forskning.....	39
Partistyrelsens yttrande (komplettering)	41
O. Liberalernas stadgar och organisation	43
Partistyrelsens yttrande	45

PS-förslag 3: Förhandlingsordning

Utskottsförhandlingarna

YRKANDEN

Medlem i Liberalerna har i enlighet med partistadgarna rätt att närvara vid landsmötet och där framställa förslag. För den som inte är tjänstgörande landsmötesombud, partistyrrelseledamot, riksdags- eller Europaparlamentsledamot, ordförande i förnyelsearbetsgrupp, ledamot av landsmötespresidiet, revisor eller talesperson för valberedningen gäller att yrkanden måste inlämnas senast 60 minuter innan utskottsförhandlingarna påbörjas.

Yrkanden till ett utskott som den som inlämnar yrkandet själva inte tillhör ska inlämnas skriftligt till mötesbyrån på särskild yrkandebblankett. Sådana yrkanden kan tidigast lämnas in då mötesbyrån öppnar. Av partistadgarna framgår att yrkanden endast kan inlämnas av medlem som själv närvarar på landsmötet.

Under utskottets förhandlingar har såväl utskottsledamöter som partistyrrelsens företrädare yrkanderätt. Yrkanden ska inlämnas skriftligt till mötespresidiet.

NÄRVARO

Närvarorätt vid utskottsförhandlingar tillkommer de av utskottet valda utskottsledamöterna, partistyrrelsens företrädare samt utskottets sekretariat.

TIDSBEGRÄNSNING

För att utskottet ska kunna ta ställning till samtliga förslag får talarnas inlägg inte överskrida en minut. Utskottspresidiet har rätt att i undantagsfall medge förlängd talartid.

Förhandlingarna i plenum

ALLMÄNT

Förhandlingarna i plenum är indelade i förhandlingspass. Av tidsplanen för landsmötet framgår när förhandlingspassen börjar och slutar och vilka ämnen som tas upp på varje pass.

För varje förhandlingspass fastställer landsmötet en dagordning över de ärenden som ska behandlas. Ett ärende består i sin tur av ett eller flera förslag. Dagordningen ska även innehålla ett tidsschema som anger hur lång debatten är under varje ärende. Beslut fattas efter varje ärende.

För att möjliggöra en noggrann behandling av frågorna samt ge olika åsikter rimliga och likvärdiga möjligheter att komma till tals erfordras en stark självdisciplin från deltagarna.

FAST DEBATTID

En debatt hålls för varje ärende på dagordningen till ett förhandlingspass. Vid landsmötet tillämpas fasta debatttider, det vill säga att det av dagordningen för förhandlingspasset framgår hur lång tid som är reserverad för debatt i respektive ärende. När denna tid är förbrukad är debatten avslutad, även om alla som anmält sig på talarlistan inte hunnit yttra sig, och landsmötet går till beslut. Om det återstår tid efter att alla ärenden på ett förhandlingspass har behandlats övergår landsmötet till behandling av nästkommande förhandlingspass.

TALARLISTA

Vid upprättandet av talarlistan för ett ärende ska följande ordning tillämpas:

1. Debatten inleds av utskottets talesperson. Därefter ges ordet till talesperson för partistyrrelsen samt talesperson för reservanter i utskottet.
2. Övriga tjänstgörande landsmötesombud, partistyrrelseledamöter och riksdags- eller Europaparlamentsledamöter samt ordförande i berörd förnyelsearbetsgrupp ges ordet i den ordning de anmält sig.
3. Om talarlistan är tom ges ordet därefter åt övriga partimedlemmar i den ordning de anmält sig.

Presidiet äger rätt att göra justeringar i denna ordning där så är påkallat. Talespersonerna för utskottet samt för partistyrrelsen ska kunna beviljas möjlighet till sammanfattande anförande vid avslutningen av debatten om ett ärende.

ANFÖRANDEN

Tre typer av inlägg i debatter förekommer: anförande, replik och kontrareplik. Anförande begärs skriftligt. Anmälan till talarlistan kan göras från och med att behandlingen av ett

ärende har inletts. Medlem som inte är ombud eller tillhör partistyrelsen har rätt till ett (1) anförande vid behandlingen av ett ärende.

REPLIKER

Replik och kontrareplik ska begäras före nästa anförande och kan begäras muntligt. Sittande ordförande har rätt men inte skyldighet att medge replik på den som blivit apostroferad i anförandet. Om replik beviljats har den som hållit anförandet rätt till kontrareplik om så begärs. Replik på kontrareplik medges ej.

TIDSBEGRÄNSNING

För att samtliga ärenden ska kunna behandlas får talarna, i det fall de är ombud eller tillhör partistyrelsen, inte överskrida två minuter i första anförandet för ett visst ärende, en minut i andra anförandet och en minut i replik och kontrareplik. Övriga talares maximala tid är en minut per anförande. Talesperson för utskottet eller partistyrelsen samt revisorerna kan av presidiet medges längre tid. Vid plädering inför val gäller tidsbegränsning till en minut.

Landsmötet har möjlighet att besluta om skärpt tidsbegränsning utöver ovanstående. Om presidiet under pågående debatt gör bedömningen att inte alla anmälda talare som är tjänstgörande landsmötesombud, partistyreledamot, riksdags- eller Europaparlamentsledamot eller ordförande i förnyelsearbetsgrupp kommer att hinna yttra sig inom den beslutade debatttiden bör presidiet överväga skärpt tidsbegränsning.

YRKANDEN

Bifallsyrkande föreligger automatiskt endast till utskottets förslag. Den som vill att landsmötet bifaller andra yrkanden än utskottets måste alltså yrka bifall till dessa.

Yrkanden i plenum kan inlämnas av tjänstgörande landsmötesombud, partistyreledamöter, riksdags- eller Europaparlamentsledamöter, ordförande i förnyelsearbetsgrupp, ledamot av landsmötespresidiet, revisor samt valberedningens talesperson. Övriga medlemmar har enligt partistadgarna rätt att framställa yrkanden enbart inför utskottsförhandlingarna (se ovan).

Yrkanden i plenum ska inlämnas skriftligt till presidiet och ska om möjligt läsas upp från talarstolen av den som lägger yrkandet. Om debatten avslutas innan alla anmälda talare hunnit yttra sig ska presidiet läsa upp de yrkanden som inlämnats men inte blivit upplästa.

Bifalls- eller avslagsyrkande kan framställas till yrkanden eller reservationer i utskott, yrkanden eller reservationer vid partistyrelsens behandling samt yrkanden i motioner. Andra yrkanden än dessa ska remitteras till beredningsutskott för behandling såvida inte presidiet bedömer att det nya yrkandet endast i ringa utsträckning avviker från de yrkanden som finns i landsmöteshandlingarna.

BEREDNINGSMOTTET

För beredning av nytt förslag som framkommer under landsmötet och andra frågor som landsmötet i varje enskilt fall beslutar om remittering av tillsätts vid landsmötets början ett beredningsutskott bestående av två personer samt ordföranden i det berörda utskottet.

Då landsmötet beslutar att hänskjuta ett ärende till beredningsutskottet anses samtliga yrkanden i ärendet ha fallit. Vid behandling av ett förslag från beredningsutskottet föreligger rätt att framställa nytt yrkande under pågående debatt. Sådant yrkande ska framställas skriftligt.

ORDNINGSFRÅGA

Om ordningsfråga begärs ska debatten i sakfrågan avbrytas och ordningsfrågan omedelbart upptas till behandling och beslut. Ordningsfråga kan inte upptas till behandling under pågående omröstning.

BORDLÄGGNING

Om särskilda skäl föreligger kan presidiet i undantagsfall yrka att behandlingen av ett visst ärende bordläggs till kommande förhandlingspass. Denna möjlighet ska användas restriktivt.

Deltagande och beslut

RÖSTRÄTT OCH OMRÖSTNING

För deltagande och beslut vid landsmötet gäller bestämmelserna i stadgarna (§ 6 mom. E):

”Medlem i Liberalerna liksom revisorerna har rätt att närvara vid landsmötets överläggningar och där framställa förslag.

Rösträtt vid landsmöte tillkommer ombud eller för ombud tjänstgörande ersättare. Omröstning sker öppet. Om minst 25 röstberättigade begär det ska röstning ske genom namnupprop. Vid val sker röstning med slutna sedlar om röstberättigad begär det. Som mötets beslut gäller, med det undantag som stadgas i § 12 [om stadgeändring], den mening som erhållit flest röster. Vid lika röstetal ska frågan avgöras genom lottning. För att ett beslut ska vara giltigt ska minst två tredjedelar av de röstberättigade vara närvarande.

Vid val till sådana uppdrag där endast en person kan väljas krävs absolut majoritet med mer än hälften av antalet röstande. Om i första omgången ingen av de föreslagna fått absolut majoritet sker förnyad omröstning mellan de två kandidater som fått flest röster.”

PROPOSITIONSORDNING

Propositionsordning bestäms i regel av sittande ordförande. Om närvarande röstberättigad yrkar på annan propositionsordning ska frågan underställas landsmötet för beslut. När

det finns förslag från utskottet eller beredningsutskottet bör detta vara huvudförslag.

VAL

Valen föregås av nominering vid tidpunkt som anges i dagordningen. Valberedningens förslag framläggs först. I anslutning därtill bereds landsmötet tillfälle att föreslå ytterligare kandidater.

Om det finns fler kandidater än vad som ska väljas ska det ges tillfälle till pläderingar. Den som pläderar förväntas tala för den eller de kandidater som han eller hon förordar. Så kallat negativa pläderingar bör alltid undvikas.

En lista i bokstavsordning över nominerade kandidater utdelas före pläderingen. Direkt efter pläderingen sker val.

RESERVATION OCH SÄRSKILT YTTRANDE

Röstberättigade kan reservera sig mot landsmötets beslut. Röstberättigade samt partistyrelseledamöter och revisorer kan inlämna särskilt yttrande angående landsmötets beslut. Reservation och särskilt yttrande kan endast lämnas in för sådana beslut där det vid landsmötet har förelegat mer än ett yrkande.

Reservation och särskilt yttrande måste lämnas in skriftligen senast fyra timmar efter att beslutet har fattats. Den som reserverar sig mot landsmötets beslut ska ange till förmån för vilket av de vid landsmötet behandlade yrkandena som reservationen inlämnas. Presidiet ska, i mån av tid, läsa upp namnen på dem som har reserverat sig.

OMBUDSBYTE

Ombud har rätt att under landsmötet överlåta rösträtten till ersättare. Sådan överlåtelse kan endast ske i samband med byte av förhandlingspass och ska anmälas till mötesbyrån senast en timme före inledningen av påföljande förhandlingspass.

PS-förslag 4: Medlemsavgifter 2018 och 2019

Landsmötet 2015 beslutade att Liberalerna ska övergå till ett system med enhetlig avgiftsnivå i hela landet. Partistyrelsen gavs mandat att besluta om tidpunkten för övergången till det nya systemet, och partistyrelsen har beslutat att den enhetliga avgiftsnivån införs vid årsskiftet 2017/18.

Enligt stadgarna ska avgiftsnivåerna fastställas vid landsmöte eller partiråd, som också ska fastställa hur avgiften ska fördelas mellan lokal förening, länsförbund och riksorganisationen.

DET GAMLA SYSTEMET

Fram till år 2017 har medlemsavgifterna fastställts genom beslut på tre olika nivåer. Landsmötet har beslutat om avgiften till riksorganisationen, förbundsårsmötet om avgiften till länsförbundet och den lokala föreningens årsmöte om avgiften på lokal nivå. Riksorganisationen samlar in uppgifter om dessa avgiftsnivåer och skickar ut avgiftsavier på det samlade beloppet.

Avgiften till riksorganisationen har sedan 1996 legat på 90 kronor. Efter att riksorganisationen övertog ansvaret för att administrera medlemsavgifterna har det därtill utdebiterats en administrativ avgift på 10 kronor, alltså totalt 100 kronor.

DAGENS AVGIFTER

Länsförbundens och de lokala föreningarnas avgiftsnivåer varierar starkt. Vissa föreningar har också valt att ta ut en negativ lokal avgift för att på så sätt hålla nere den samlade avgift som medlemmarna ska erlägga.

Den samlade avgiften för ordinarie medlemmar (dvs. personer som inte är nya medlemmar och som inte heller har särskilda rabatter eller tillägg) varierar i dag mellan 50 och 300 kronor. Med hänsyn tagen till att föreningarna har olika stort medlemsantal är det en rimlig bedömning att medianavgiften ligger omkring 200 kronor.

Vissa föreningar har också ett alternativ med extra hög avgift, antingen som en frivillig gåva eller som en förväntan på personer med förtroendeuppdrag. Partistyrelsen är positiv till detta och anser att det ska vara lätt att ge en gåva till valfonden genom att betala en extra hög medlemsavgift.

Det är relativt sällsynt med pensionsrabatter. Dessa förekommer i dag i drygt 50 föreningar (av totalt drygt 300) och är olika konstruerade. Det vanligaste är att alla som räknas som pensionärer får lägre avgift, men vissa föreningar har i stället en reducerad avgift för den som är äldre än 65, 80 eller 90 år. I de allra flesta föreningar betalar dock årsrika samma avgift som alla andra. Partistyrelsen har bara kun-

nat identifiera en förening som har lägre avgift för arbetsökande.

JÄMFÖRELSE MED ANDRA ORGANISATIONER

Partistyrelsen anser att medlemsavgiften bör ligga på en nivå som upplevs som rimlig jämfört med andra idéburna organisationer. En jämförelse har därför gjorts med årsavgifterna i några av Sveriges största organisationer.

- **Amnesty Sverige:** 240 kronor (dvs. minst 20 kronor per månad vid autogiro)
- **Rädda barnen:** 75 kronor för personer under 26 år, 200 kronor för personer 26 år och äldre
- **Röda korset:** 250 kronor
- **Svenska naturskyddsföreningen:** 195 kronor för personer under 26 år, 295 kronor för personer 26 år och äldre

PARTISTYRELSENS ÖVERVÄGANDEN

Medlemsavgiften ska ligga på en nivå som gör att det är attraktivt att vara medlem. Den ska inte läggas så högt att människor avskräcks från att vara medlemmar, men inte heller så lågt att det upplevda värdet av partimedlemskapet devalveras. Partistyrelsen anser att en samlad avgiftsnivå kring dagens snitt på 200 kronor är fullt rimlig. Detta föreslås därför bli den ordinarie avgiften.

Det är viktigt att behålla ett system med ungdomsrabatter och rabatter för nya medlemmar. I dag betalar ungdomar 50 kronor i medlemsavgift, och medlemsavgiften för nya medlemmar som fyllt 26 år ligger på samma nivå medan avgiften första året för ungdomar är 0 kronor. Denna nivå bör behållas. För att underlätta medlemsvärning i valrörelser bör nya medlemmar som ansluter sig den 1 juli eller senare vara avgiftsbefriade även nästföljande år.

Partistyrelsen är medveten om att det finns särskilda fall när det upplevs som orimligt att avkräva en medlem full avgift. Det kan till exempel handla om en mångårig medlem som vill kvarstå men som på grund av sjukdom eller svaghet inte klarar av att själv betala sin avgift. Det kan också handla om personer med mycket svag ekonomi.

Det går inte att skapa särskilda avgiftskategorier för att fånga in alla dessa situationer, utan i stället bör det finnas en möjlighet för medlemsansvarig på förbunds- eller riksnivå att sätta ned eller helt eftersänka avgiften ett år i taget. En förutsättning är givetvis att medlemmen tydligt uttryckt sin

vilja att kvarstå i partiet. Medlemsansvarig i lokal förening kan i sådana lägen alltså vända sig till förbund eller till riksorganisationen. Motiven till att en viss person bör få nedsatt avgift ska anges.

Ett fåtal föreningar har utsett personer till hedersmedlemmar och därmed avgiftsbefriat dem. Partistyrelsen anser att den som har gjort förtjänstfulla insatser för partiet ska hedras, men i så fall på annat sätt, till exempel genom att tilldelas Karl Staaff-plaketten eller Karl Staaff-medaljen. Det ska därför inte finnas möjlighet att utse nya hedersmedlemmar. Personer som redan är hedersmedlemmar ska dock förbli det så länge de önskar. Den som vill återgå till att bli ordinarie medlem (och därmed betala medlemsavgift) ska kunna göra det.

Partistyrelsen vill uppmuntra de medlemmar som vill ge ett extra ekonomiskt stöd till partiet att göra det, genom stödmedlemskap. Partistyrelsens förslag är att ett stödmedlemskap införs i tre nivåer: silvermedlem (totalt 500 kronor), guldmedlem (totalt 1 000 kronor) och premiummedlem (totalt 2 000 kronor). Varje medlem ska varje år ha valfrihet att avgöra om han eller hon vill betala ordinarie avgift eller stödmedlemskap.

Av praktiska skäl bör det vara genom procentuell fördelning som medlemsavgifterna delas mellan riksnivån, förbunds- och den lokala nivån. Detta är väsentligt enklare att administrera med tanke på att de enskilda medlemmarnas inbetalda avgifter varierar. Partistyrelsen föreslår därför att riksorganisationens avgiftsandel (inklusive avgift för administration) hålls oförändrad på 50 procent och att återstoden delas lika mellan förbund och lokala föreningar, dvs. 25 procent vardera. Denna procentuella fördelning gäller även för de medlemmar som betalar reducerad eller extra hög medlemsavgift.

Ett litet antal medlemmar tillhör inte någon lokal förening, utan har registrerat sitt medlemskap direkt på läns- eller riksnivå. Om medlem registrerat sitt medlemskap direkt på förbunds- eller riksnivå erhåller förbundet och riksorganisationen 50 procent vardera. Om medlem registrerat sitt medlemskap direkt på riksnivå erhåller riksorganisationen hela medlemsavgiften.

Förslag till landsmötesbeslut

1. **att** landsmötet godkänner de principer för avgiftsstrukturen som redovisas ovan
2. **att** möjligheten att avgiftsbefria medlemmar genom hedersmedlemskap tas bort, och att personer som tidigare utsetts till hedersmedlemmar behåller sitt hedersmedlemskap så länge de önskar
3. **att** det i särskilt ömmande fall ska vara möjligt att avgiftsbefria en medlem ett år i taget efter särskild anmälan till förbundet eller riksorganisationen
4. **att** medlemsavgiften i Liberalerna för 2018 och 2019 fastställs till följande nivåer:

Nya medlemmar

Under 26 år.....0 kr första året

26 år eller äldre.....50 kr första året

För nya medlemmar som ansluter sig den 1 juli eller därefter behöver ny avgift inte erläggas nästföljande år.

Ordinarie medlemmar

Under 26 år.....50 kr

26 år eller äldre.....200 kr

I särskilt ömmande fall kan medlemsansvarig på förbunds- eller riksnivå bevilja nedsatt avgift ett år i taget.

Stödmedlemskap

Silvermedlem500 kr

Guldmedlem1 000 kr

Premiummedlem2 000 kr

Fördelning medlemsavgifter

Av medlemsavgiften tillfaller 25 procent den lokala föreningen (i förekommande fall kommunföreningen), 25 procent förbundet och 50 procent riksorganisationen. Om medlem registrerat sitt medlemskap direkt på förbunds- eller riksnivå erhåller förbundet och riksorganisationen 50 procent vardera. Om medlem registrerat sitt medlemskap direkt på riksnivå erhåller riksorganisationen hela medlemsavgiften.

PS-förslag 5: Nationell riksdagslista för utlandsröstande m.fl.

Inför valet 2014 upprättade Liberalerna för första gången en gemensam nationell riksdagslista, som komplement till de kandidatlistor som gäller för respektive valkrets. Fördehlen med en gemensam valsedel är att den underlättar för bl.a. utlandsröstande att kryssa den kandidat de föredrar. Det blir till exempel möjligt att genomföra utskick med information och valsedlar till utlandssvenskar i Bryssel, London och andra platser där det finns många svenska medborgare.

Enligt Liberalernas stadgar är det landsmötet eller partirådet som beslutar om denna typ av lista. Inför 2014 års val beslutade partirådet om ett antal principer och uppdrog åt partistyrelsen att fastställa riksdagslistan efter dessa.

Partistyrelsen anser att det också inför 2018 finns goda skäl att anta en nationell riksdagslista. Landsmötet bör fastställa de vägledande principerna.

Partistyrelsen bör få landsmötets uppdrag att fastställa valsedeln enligt följande principer:

- Kandidatlistan ska vara varvad mellan kvinnor och män och ha regional balans.
- Partiledaren toppar listan.
- Förstanamnet i varje valkrets ska finnas med på listan, samt övriga kandidater som står på valbar plats. Huvudprincipen ska vara att kandidaterna rangordnas efter Liberalernas röstetal i respektive valkrets i valet 2014. Avvikelse från huvudprincipen kan behövas för att uppnå könsmässig eller regional balans.
- För att uppnå en varvad lista kan ytterligare namn behöva tillföras valsedeln. Dessa namn ska då utgöras av kandidater till riksdagen som enligt länsförbundens nomineringsbeslut står näst i tur att bli invalda.

Förslag till landsmötesbeslut:

1. **att** Liberalerna ska upprätta en nationell riksdagslista inför riksdagsvalet 2018
2. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att fastställa denna valsedel samt
3. **att** kandidatlistan på valsedeln ska upprättas enligt de principer som redovisas ovan

Valberedningens förslag

Valberedningen har bestått av Olle Schmidt, Malmö (ordförande), Linda Axäng, Kumla, Hans Backman, Hofors, Ann Catrine Fogelgren, Göteborg, Thomas Stääv, Torsålla, Ann-Katrin Åslund, Spånga och Joakim Rönnbäck, Stockholm (Liberala Ungdomsförbundet).

PARTISTYRELSE

Presidium

- **Partiordförande:** Jan Björklund, Stockholm
- **Förste vice partiordförande:** Helene Odenjung, Göteborg
- **Andre vice partiordförande:** Christer Nylander, Kristianstad (nyval)

Ledamöter i alfabetisk ordning:

- Jonas Andersson, Partille
- Gulan Avcı, Stockholm (nyval)
- Linnéa Darell, Linköping (nyval)
- Lotta Edholm, Stockholm
- Per-Åke Fredriksson, Gävle
- Emma Gröndahl, Laholm (nyval)
- Roger Haddad, Västerås
- Robert Hannah, Göteborg
- Anna-Lena Johansson, Sollentuna (nyval)
- Mathias Karlsson, Oskarshamn (nyval)
- Ulrika Landergren, Kungsbacka
- Mats Persson, Lund
- Carina Sándor, Skinnskatteberg
- Anna Starbrink, Stockholm
- Jens Sundström, Luleå
- Anna Svalander, Borås
- Maria Weimer, Uppsala
- Ulrica Westerlund, Umeå
- Ingeborg Wiksten, Sundsvall
- Cecilia Wikström, Uppsala (nyval)
- Anna Ågerfalk, Örebro

Utöver dessa ingår även partisekreteraren i partistyrelsen.

DECHARGEUTSKOTT

- Gunnar Andrén, Danderyd, ordförande
- Anders Castberger, Trollhättan (nyval)
- Ann-Katrin Holmgren, Sundsvall
- Carin Melin, Örebro
- Marianne Normark, Umeå
- Perallan Orrbeck, Ulricehamn
- Marita Sander Schale, Lund

REVISORER

Ordinarie:

- Fredrik Sjölander, KPMG, auktoriserad revisor
- Anneli Bojesson, Malmö

Ersättare:

- Anders Taaler, KPMG, auktoriserad revisor
- Lars Gihl, Eskilstuna

Så fungerar landsmötet

Alla medlemmar i Liberalerna har enligt stadgarna rätt att närvara, delta i debatten och lägga förslag. Rösträtt har dock endast de ombud som är valda för att företräda länsförbunden och de samverkande organisationerna.

Landsmötet antar en förhandlingsordning som reglerar arbetet mer i detalj. Den här lathunden baseras på det förslag till förhandlingsordning som partistyrelsen lagt fram (PS-förslag 3).

LANDSMÖTET

Landsmötet behandlar både förslag lagda av partistyrelsen (PS), arbetsgrupper och av medlemmar. Medlemmarnas inskickade förslag kallas motioner. Partistyrelsen har utsett ett antal arbetsgrupper som tagit fram förslag i punktform.

Partistyrelsen har i sin tur tagit ställning till samtliga förslag. Partistyrelsens förslag sammanfattas i **PS-yttranden**.

Ombuden på landsmötet börjar med att ta ställning till partistyrelsens förslag. Både PS-yttrandena, rapporterna och motionerna finns med i landsmöteshandlingarna, som är indelade i olika **områden** som betecknas med bokstäver.

UTSKOTTEN

Alla ombud deltar under fredagen i något av de olika **utskott** som tillsätts av landsmötet. Utskottens roll är att diskutera partistyrelsens förslag på ett eller flera sakområden och ta ställning till dessa. Utskotten behandlar samtliga PS-yttrandena inom sitt område och yrkar bifall eller avslag till dem, men kan även föreslå nya texter eller ge ett annat förslag till beslut om motioner och förslagspunkter än partistyrelsen.

Utskotten ska även behandla yrkandena av medlemmar som inte är ombud, om yrkandena lämnas in innan utskottsarbetet påbörjas. Under landsmötets pleniförhandlingar är det normalt enbart tjänstgörande landsmötesombud, partistyrelseledamöter, riksdags- eller Europaparlamentsledamöter, ordförande i förnyelsearbetsgrupp som kan lägga nya yrkandena.

Utskottens förslag samlas i **utskottsutlåtanden** som delas ut under landsmötet. Under förhandlingarna i plenum är det dessa utlåtanden som debatten utgår från. Utskottens sammanträden är slutna och det är bara ombuden tillsammans med representanter för partistyrelsen samt sekreterare som har tillträde.

MÖTESPRESIDIET

Landsmötespresidiet leder förhandlingarna i plenum. Presidiet består av förhandlingsordförande, förhandlingssekreterare och ett antal protokollssekreterare och bisittare.

Uppdragen som förhandlingsordförande och förhandlingssekreterare väljs i landsmötets inledning.

Under förhandlingarna sitter landsmötespresidiet med bisittare och funktionärer på scenen.

SEKRETARIAT

Under landsmötet finns ett **sekretariat** med personer som skriver protokoll från förhandlingarna, sköter talarlistan i förhandlingssalen och kontinuerligt producerar dagordningar med mera.

JUSTERINGSPERSONER OCH RÖSTRÄKNARE

I början av landsmötet väljs ett antal ombud som får i uppgift att följa förhandlingarna noggrant för att senare kunna intyga att protokollet är korrekt skrivet. Dessa kallas justeringspersoner och tjänstgör ofta i grupper som växlar mellan olika förhandlingspass.

Samtidigt utses en annan grupp ombud att tjänstgöra som rösträknare när landsmötet går till votering.

LANDSMÖTESOMBUD

På landsmötet finns totalt 183 ombud. 178 ombud utses av Liberalernas länsförbund. Alla länsförbund har minst ett ombud, och övriga ombudsplatser fördelas proportionellt mot antalet medlemmar.

Liberalernas samverkande organisationer utser också ombud. Liberala Ungdomsförbundet utser tre ombud, varav ett representerar nätverket Liberala Studenter. Liberala Kvinnor utser två ombud.

OMBUDSBYTE

Ett länsförbund eller en samverkande organisation kan byta ombud under landsmötet, men bara i samband med nytt förhandlingspass. Anmälan av ombudsbyte sker i mötesbyrå senast en timme innan förhandlingspasset börjar. Ersättare måste vara anmäld i förväg till riksorganisationen.

ÖVRIGA FUNKTIONÄRER

För att landsmötet ska fungera smidigt engageras personal och ett stort antal frivilliga. Förutom de redan uppräknade funktionerna finns en pressjänst som servar närvarande journalister, ett tryckeri som färdigställer dagordningar och utskottslåtanden etc.

FÖRHANDLINGSPASS

Landsmötet är uppdelat på ett antal **förhandlingspass**. De tider som förhandlingspassen börjar och slutar återfinns i tidsplanen. (Dessa tider är dock ungefärliga. Om ett föregående pass slutar tidigare än beräknat, kan efterföljande pass börja tidigare.)

Till varje förhandlingspass finns en särskild dagordning, som delas ut i förväg. På dagordningen för förhandlingspasset anges de punkter som ska behandlas under passet.

Under förhandlingarna används företrädesvis utskottsutlåtandena, som innehåller alla förslag utskrivna, snarare än landsmöteshandlingarna.

Förhandlingspass har fasta tider för votering utsatta. **Senast** när det är dags för votering bryts talarlistan och votering genomförs. Detta betyder att inte alla anmälda talare nödvändigtvis kommer att kunna yttra sig under den tid som har avsatts för att debattera en fråga.

BEREDNINGSPASS (BU)

Besvärliga ärenden med många förslag som pekar i olika riktningar och som kräver kompromisser, eller nya texter som kommer upp i debatten utan att ha behandlats av något utskott, kan hänvisas till ett särskilt **beredningsutskott**. Utskottet väljs vid landsmötets början. Om en fråga går till beredningsutskottet tas den bort från dagordningen och tas upp när utskottet kommer tillbaka med sitt förslag.

Debatt och beslut

En debatt inleds ofta med att utskottets representant och partistyrelsens representant får ordet för **anföranden**. Därefter ger ordförande övriga talare ordet för **anförande** enligt den ordning förhandlingsordningen föreskriver.

Enligt förhandlingsordningen ska följande prioritetsordning tillämpas för talarlistan:

1. Debatten inleds av utskottets talesperson. Därefter ges ordet till partistyrelsens talesperson samt talesperson för reservanter i utskottet.
2. Övriga tjänstgörande landsmötesombud samt partistyrelseledamöter, riksdags- eller Europaparlamentsledamöter och ordförande i förnyelsearbetsgrupp (om gruppens rapport behandlas) ges ordet i den ordning de anmält sig.
3. Om talarlistan är tom ges ordet därefter åt övriga partimedlemmar i den ordning de anmält sig.

Den aktuella talarlistan kan ibland ändras.

Medlem som inte är ombud får begära ordet en gång per ärende på dagordningen.

Två typer av inlägg bryter den ordinarie talarordningen: **repliker** och **ordningsfrågor**. (Däremot existerar inte t.ex. ”sakupplysning” som ibland förekommer i andra föreningar.)

BEGÄRA ORDET

Den som vill **begära ordet** under ett förhandlingspass gör detta skriftligt på en särskild blankett som finns i salen. **Max-tid** för ett anförande är normalt två minuter för ombud och partistyrelsens representant i debatten, och en minut för övriga medlemmar. Landsmötet kan vid behov besluta om skärpt tidsbegränsning.

REPLIK

Replik kan – men måste inte – beviljas av ordförande till den som blir apostroferad, dvs. nämnd vid namn och angripen av en debattmotsståndare. Replik begärs genom att ropa ”Replik!”. Om replik beviljas, bryter den talarordningen.

Efter replik kan den som gjorde ursprungsinlägget begära kontrareplik. Därefter är replikskiftet avslutat.

Tiden för en replik respektive kontrareplik är normalt max en minut.

YRKANDEN

Ett förslag på landsmötet kallas **yrkande**. Yrkanden görs alltid skriftligt på förtryckta blanketter som lämnas till podievärden.

Medlemmar som inte är ombud har möjlighet att senast 60 minuter i förväg lämna in skriftliga yrkanden till det utskott som ska behandla en viss fråga. Sådana yrkanden ska lämnas i mötesbyrån. Yrkanden under plenum kommer sedan enbart att kunna läggas av ombud, partistyrelseledamöter och riksdagsledamöter.

Under landsmötesförhandlingarna är det utskottets förslag som är **huvudförslag**. Utskottets yrkanden finns i det aktuella **utskottsutlåtandet**.

Den som vill ha ett annat förslag än utskottets måste yrka på det. Det går att yrka bifall till **en motion**, **en förslagspunkt från en arbetsgrupp**, ett yrkande i **ett PS-yttrande** eller en **reservation** i ett utskott eller i partistyrelsen.

Man kan även yrka på **nya formuleringar**. Så länge de inte avviker mycket från förslag som finns i utskottsutlåtandena kan dessa behandlas. Helt nya textförslag ska dock i regel remitteras till beredningsutskottet.

BESLUT

Det är förhandlingsordföranden som själv bestämmer hur landsmötet ska gå till väga för att fatta beslut, i vilken ordning ärenden ska avgöras och vilka ärenden som står mot varandra m.m. Detta kallas **propositionsordning**.

Den som är missnöjd med förhandlingsordförandens positionsordning får yrka på en annan beslutsordning genom att begära ordningsfråga.

Om inga ytterligare yrkanden finns ställs utskottets yrkande **mot avslag**. Det betyder att man antingen antar utskottets förslag eller också ingenting alls.

Om ärendet gällde att anta en ny åsikt i en fråga där Liberalerna inte haft någon åsikt tidigare, så innebär avslag att Liberalerna saknar åsikt även i fortsättningen.

Om mer än ett yrkande finns på en punkt, ställs dessa förslag mot varandra (endast ett av dem kan bifallas).

Beslut fattas oftast med acklamation.

OMRÖSTNING

Acklamation kallas det när ordföranden ställer flera förslag mot bifall för att på så sätt höra vilket förslag som får mest röster. Man röstar genom att ropa ”**Ja!**” när det förslag man vill stödja läses upp. Man ropar däremot aldrig nej.

Det kan exempelvis låta så här:

Ordf.: Kan landsmötet bifalla utskottets yrkande 3?
Landsmötet: Ja!
Ordf.: Kan landsmötet avslå detsamma?
Landsmötet: Ja!
Ordf.: Jag finner att utskottets yrkande 3 är bifallet.
[Klubbslag]

VOTERING

Vid acklamation är det ordförande som avgör utfallet. Den som vill att resultatet kontrolleras ropar ”Votering!” innan klubban faller. Då genomförs först en försöksvotering som innebär att ombuden sträcker upp sina röstkort istället för att ropa när mötesordföranden frågar.

Ordf.: Kan landsmötet bifalla utskottets yrkande 3?
[Ombuden som vill bifalla förslaget räcker upp sina röstkort]
Ordf.: Tack. [Röstkortet tas ned.]
Ordf.: Kan landsmötet avslå detsamma?
[Ombuden som vill avslå förslaget räcker upp sina röstkort]
Ordf.: Tack, jag finner att utskottets yrkande 3 har majoritet och därmed är bifallet.
[Klubbslag]

Om utfallet av omröstningen är tydligt fattas beslutet med mötesordförandes tolkning. I annat fall kan ”Rösträkning” begäras innan ordförandes klubbslag faller.

Rösträkning följer samma procedur, med skillnaden att de valda rösträknarna räknar alla uppsträckta ombudskort och meddelar detta enskilt till ordförande. Förhandlingsordförande jämför de olika resultaten och avkunnar vilket förslag som vunnit omröstningen.

NAMNUPPROP

Om utfallet fortfarande inte är klart kan man begära ”Namnupprop”. Proceduren innebär att förhandlingssekreterariatet läser upp namnet på alla ombud som då ropar ”ja” eller ”nej” eller ”avstår”. Röstlistan från en votering med namnupprop tas in i protokollet.

KONTRAPROPOSITIONSVOTERING

Har man tre eller fler förslag som står mot varandra, när någon begär votering, används vad som kallas **kontrapositionsvotering**.

Först utser ordföranden ett **huvudförslag**. Som huvudförslag utses i regel det förslag som har partistyrelsens stöd. Därefter ska ett **motförslag** utses genom att ställa de kvarvarande yrkandena mot varandra i ett eller flera steg beroende på hur många yrkanden som finns.

Om det finns t.ex. fem förslag, och ett utses till huvudförslag, hålls därefter en votering mellan de kvarvarande förslagen. Denna votering hålls med acklamation. (Även om röstkort används i huvudvoteringen.)

Om ett förslag därmed får klar majoritet är det motförslag. (Övriga förslag har fallit.) Då återgår landsmötet till huvudvoteringen.

Om inget förslag fick klar majoritet, eller om någon begär votering, genomförs en ny kontrapositionsvotering mellan de fyra kvarvarande förslagen – där ett utses till huvudförslag och något av de tre kvarvarande ska bli motförslag osv. ända tills ett enda motförslag har tagits fram och alla övriga fallit. Slutligen ställs det utsedda huvudförslaget mot det framröstade motförslaget (huvudvoteringen).

Ordf.: Utskottets förslag, som stöds av partistyrelsen, är huvudförslag. Förutom detta finns två andra förslag, jag kallar dem för Anderssons förslag och Petterssons förslag. Är det landsmötets mening att Anderssons förslag ska vara motförslag?

Ombuden: Ja!
Ordf.: Är det landsmötets mening att Petterssons förslag ska vara motförslag?

Ombuden: Ja!
Ordf.: Jag finner majoritet för Petterssons förslag som motförslag.
[Klubbslag]

Ordf.: Då återgår vi till huvudomröstningen. Då ber jag att ombuden räcker upp sina röstkort. Kan landsmötet bifalla utskottets yrkande?
[Ombuden som vill bifalla utskottets förslag räcker upp sina röstkort]

Ordf.: Tack. Kan landsmötet bifalla Petterssons förslag?
[Ombuden som vill bifalla motförslaget räcker upp sina röstkort]

Ordf.: Tack, jag finner att utskottets yrkande är bifallet.
[Klubbslag]

RESERVATION OCH SÄRSKILT YTTRANDE

Ett tjänstgörande ombud som är missnöjd med ett beslut kan visa detta genom en **reservation**. En reservation kan bara lämnas in till förmån för ett annat beslutsförslag som landsmötet röstat ned. Ombud, PS-ledamöter och revisorer kan också lämna in ett **särskilt yttrande**.

Reservationer och särskilda yttranden skrivs på en särskild blankett som finns tillgänglig i salen. Både reservationer och särskilda yttranden tas med i landsmötesprotokollet.

Reservation och särskilt yttrande ska lämnas in skriftligt **senast fyra timmar** efter fattat beslut men senast innan landsmötet avslutas.

Ordningsfrågor

Ordningsfråga begärs muntligt och **bryter en pågående debatt**. Ordningsfråga rör aldrig en sakfråga utan är av praktisk karaktär. Ordningsfråga kan begäras t.ex. för att

- skärpa tidsbegränsningen för anförande
- föreslå streck i debatten
- föreslå annan propositionsordning vid omröstning
- föreslå ajournering eller bordläggning av ärende

En ordningsfråga avgörs alltid innan eventuell debatt i sakfrågan fortsätter. Först lämnas ordet fritt om någon vill yttra sig i ordningsfrågan, därefter hålls en omröstning om förslaget. Därefter fortsätter debatten i sakfrågan (om inte ordningsfrågan gällde ajournering eller bordläggning).

STRECK I DEBATTEN

När en debatt drar ut på tiden kan presidiet eller någon annan yrka på **streck i debatten**. Det räknas som en ordningsfråga.

Om beslut fattas om streck läser mötespresidiet upp alla inkomna förslag. En tid ges för den som vill inkomma med ytterligare förslag, därefter **justeras** yrkandena av mötespresidiet. Efter det läses talarlistan upp och alla ges möjlighet att begära ordet, därefter **justeras** talarlistan för den debatten.

Efter att streck är satt accepteras inga nya yrkanden eller talare.

A.
**Allmänpolitik
och liberal ideologi**

Liberalerna

Partistyrelsens yttrande

A. Allmänpolitik och liberal ideologi

Inlämnade motioner återfinns i landsmöteshandlingarna del 1.

Inledning

Liberalernas roll är att stå upp för varje människas frihet att forma sitt eget liv. De konkreta utmaningarna ser olika ut i varje tid, men uppdraget är ständigt. Hoten mot vår frihet skiftar – men för liberaler måste friheten alltid försvaras.

Sverige ska vara ett land där ingen ska känna att en egen lön eller en egen bostad bara är privilegier reserverade för andra. Ett land där varje barn ska våga drömma stora drömmar och ett land där stora drömmar ska kunna slå in också för barn som växer upp med små resurser. Vår roll är inte att snegla åt den populism och nationalism som växer i politikens höger- och ytterkanter, utan att försvara liberalismen som en kraft i politikens mittfält. Vi vet att friheten inte får vara något som enbart är för de få. Vi arbetar för att fler ska få nya möjligheter. Det är kärnan i det socialliberala uppdraget.

Ekonomiskt sett går det just nu bra för Sverige. Den djupa globala lågkonjunkturen i finanskrisens spår har bytts mot en bred internationell högkonjunktur. Men de möjligheter som detta skapar kommer inte alla till del. Trots de goda tiderna växer antalet människor som riskerar att ställas helt utanför arbetsmarknaden. Vi liberaler vet att Sverige kan bättre än så.

Tack vare liberala reformer har skolan fått tydligare kunskapsfokus. Det har gett resultat, och flera årtionden av sjunkande kunskapsresultat har äntligen vänts i en liten uppgång. Men nu hotar den positiva utvecklingen att brytas på nytt. Vi liberaler vet att Sveriges elever förtjänar bättre än så.

De flesta får det just nu bättre i Sverige, men inte alla. Skillnaden ökar mellan dem som har många möjligheter och dem som saknar möjligheter. Liberalernas stora uppgift de kommande åren är att med förnuft och framtidstro överbrygga dessa klyftor. Till mycket stor del är detta en integrationsfråga.

På tre år har över 200 000 människor på flykt från krig och förtryck sökt sig till vårt land. Det är fler än hela Uppsala. Det finns skolor där bara en av hundra elever har föräldrar födda i Sverige, klasser där fler än hälften just kom hit. Sverige gjorde rätt som tog emot så många medmänniskor vi kunde hösten och vintern 2015. Men vi ska också se och erkänna den nya ojämlikhet som nu växer fram. Därför måste integrationspolitiken läggas om i riktning mot jobb och språk, det behöver klargöras att de demokratiska värderingarna och jämställdheten omfattar alla oavsett bakgrund, och alla tendenser till parallellsambällen ska motverkas.

Efter valförlusten 2014 beslutade vi tillsammans vid partirådet i november samma år att det är dags för Liberalerna att breddas och förnyas. Skolan är central för att fler människor ska få nya livschanser, men vid sidan av skolan behöver fler frågor synas bättre i vårt politiska arbete. Förnyelsearbetet skedde därför inom ramen för två kommissioner, globaliseringskommissionen och välfärdskommissionen, som vardera samlade sju förnyelsegrupper för särskilda politikområden.

Några av förslagen från dessa förnyelsegrupper behandlades på landsmötet 2015, och på partirådet 2016 fastställdes dessutom ett helt nytt integrationspolitiskt program. I och med de rapporter som behandlas på årets landsmöte har samtliga förnyelsegrupper slutredovisat sitt arbete.

De förändringar av Liberalernas politik som föreslås till årets landsmöte bildar – tillsammans med redan beslutade kursomläggningar vad gäller bland annat integration, skatter och bostäder – grunden för vårt reformprogram inför 2020-talet. Vi går till val på en framtidsinriktad politik för att Sverige i morgon ska vara ett land där friheten omfattar fler och där klyftorna mellan människorna är färre.

Partistyrelsen vill att Liberalerna ska vara ett parti som orkar genomföra de förändringar som krävs för att fler ska få plats på de svenska arbets- och bostadsmarknaderna. Inget jobb är viktigare än det allra första en människa får. Vi vill se fler jobb som är enkla att både få, erbjuda och utföra. En ny anställningsform är en del, och till detta landsmöte lägger vi också fram nya förslag om en liberalare arbetsrätt som öppnar upp arbetsmarknaden för fler. En genomgripande skattereform som sänker skatten på arbete behövs så att fler får sin första lön och fler får behålla mer av det de arbetat ihop. Ska fler få känna den frihet som en egen bostad innebär måste hyresmarknaden tillåtas fungera och ägandemarknaden omfatta fler. Den socialliberala skyldigheten är att ta ställning för varje människa utan jobb och varje människa utan bostad mot de intressen som alltid väljer bort deras trygghet och framtid.

Partistyrelsen vill att Liberalerna ska vara ett parti som ser att din kunskap och ditt kunnande aldrig får avgöras av var dina föräldrar är födda, vad dina föräldrar läst eller var dina föräldrar valt att bilda familj. Inget lägger grunden för fler klassresor så som en skola som fungerar – men inget gör att klyftor, klass och utanförskap går i arv så som en skola som misslyckas. Kunskapsuppdraget måste göras starkare och lektionerna bli fler. Likvärdigheten måste öka och skolan förstärkas. Lärarna måste få bättre villkor och lärarutbildningen förstärkas. Höga resurser och höga förväntningar ska göra att de barn och unga som nyss kommit till Sverige ska

kunna komma vidare i sina studier. Ingen ska växa upp utan att få känna hopp och tillförsikt om framtiden.

Partistyrelsen vill att Liberalerna ska vara ett parti som ser till att det viktigaste fungerar. Oavsett var i Sverige du lever ska du vara fri från våld och brott, oavsett vem du älskar ska du vara skyddad från hat och trakasserier. I de förorter där samhällskontraktet idag är som svagast måste rättsstatens närvaro vara som starkast. Vi vill se 25 000 poliser, fler kommunala ordningsvakter och en ny modern beredskapspolis. Vi kommer aldrig att acceptera framväxten av parallellsamhällen där friheten sätts på undantag och hedersförtrycket breder ut sig. Också Sverige som land måste kunna försvaras. Vi vill bygga säkerhet tillsammans med andra i Nato och öka försvarsanslagen till två procent av BNP till år 2026.

Partistyrelsen vill att Liberalerna ska vara ett parti som framhårdar i att friheten inte får vara reserverad för de starka. Vår tro på varje människas förmåga ställer krav på ett samhälle som ser och möter henne också i hennes svagaste ögonblick. Vi har återknutit till vår historia och presenterar ett nytt funktionshinderspolitiskt program som ökar självständigheten för många som allt för länge förnekats sin frihet. Vi tar ansvar för vården och presenterar ett nytt sjukvårdspolitiskt program som ökar makten för varje patient. Vi stärker socialtjänsten och missbruksvården. Vi lägger fram ny politik som ökar rättigheterna för de unga som behöver samhällets stöd när familjeförhållande sviker. Vi presenterar ett nytt program med politik för årsrika, för att fler ska kunna leva livet hela livet. Politikutvecklingen på dessa områden understryker den självklara balansen om präglar det socialliberala samhällsbygget – den där vi med samma kraft hävdar att välbefinnande skapas med ett fritt näringsliv och att välfärden måste komma alla till del.

Den sociala liberalismen tar sikte på varje människa. Hennes färd framåt i livet är vårt mål. Då kan vi aldrig acceptera att skillnaderna i livschanser och frihet ökar. Att jobben, kunskapen, tryggheten och möjligheterna växer till där de länge trängts tillbaka är centrala politiska svar på den uppgiften. Samtidigt finns andra utmaningar att ta sig an och orättvisor att angripa. Vi ska möta klimatkrisen. Vi stärker jämställdheten. Vi säger ja till starkare Europasamarbete. Vi ska ge rum för det fria civilsamhället och den fria kulturen.

Partistyrelsen presenterar i dessa yttranden med förslag till ställningstaganden och ny politik på alla centrala politiska områden. Detta är vårt förslag till hur vi tillsammans bäst uppfyller liberalismens tidlösa uppdrag i vår egen samtid.

Motionerna

Partistyrelsen övergår nu till att behandla de motioner som berör allmänpolitiska frågor eller ideologiska frågor.

Liberalernas arbete med politikutveckling tas upp i **motion A1**, där det föreslås att förnyelsekommissionernas arbete fram till årets landsmöte följs upp med att partistyrelsen tillsetter en framtidskommission med uppdrag att vara en plattform för långsiktig idé- och politikutveckling. Motionärerna menar att en kommission med detta uppdrag behövs för att

skapa en koppling mellan framtidsfrågorna och det löpande arbete som partiets ledande företrädare ägnar sig åt.

Partistyrelsen anser att motionen tar upp en mycket väsentlig fråga. För att Liberalerna ska vara ett relevant parti måste det finnas ett ständigt pågående arbete för att identifiera de stora samhällsutmaningarna och göra en självständig bedömning av de problem och utmaningar som väntar. Det är en förutsättning för att vi ska kunna formulera en helhetsanalys och utifrån den lägga fram konkreta politiska reformförslag att gå till val på.

Under mandatperioden har ett grundläggande förnyelsearbete pågått inom ramen för partiets två förnyelsekommissioner och de fjorton politiska arbetsgrupperna som fördjupat sig inom sina respektive sakområden. Vi har dragit våra slutsatser av att vi inte i valet 2014 förmådde ge tillräckligt bra liberala svar på de frågor som väljarna ställde. Men förnyelsearbetet måste ständigt fortsätta.

Motionärens förslag om en framtidskommission är intressant, eftersom det är ett sätt att institutionalisera den mer långsiktiga politikutvecklingen. Samtidigt sätter partiets knappa resurser vissa begränsningar. Det är därför inte lämpligt att här och nu binda partiet till en viss modell för hur det framtidsinriktade förnyelsearbetet bedrivs, utan i stället **bör partistyrelsen ges i uppdrag att analysera hur framtidsfrågorna och den långsiktiga politikutvecklingen ska organiseras under nästkommande mandatperiod. Med detta uppdrag bör motion A1 anses besvarad.**

I **motion A2** yrkas att Liberalerna arbetar för att sprida kunskap om hur demokratin växt fram och om vikten av att ständigt värna demokratin, internationalismen och det öppna samhället. Med utgångspunkt i att det snart är hundra år sedan demokratins genombrott i Sverige pekar motionären på risken med historielöshet om kampen för demokrati, särskilt i ljuset av att auktoritärt sinnade ledare i andra länder aktivt arbetar för att undergräva liberala demokratiska värderingar.

Partistyrelsen är helt överens med motionären om vikten av att folkbilda om de demokratiska värderingarna och om hur demokratins genombrott skedde i Sverige. Ibland sägs det slarvigt att Sverige ”blev” demokrati 1918 eller ”fick” allmän rösträtt 1921, men demokratisering är inget som händer av sig självt. I Sveriges fall var demokratiseringen följden av en många decennier lång kamp, där liberaler och socialdemokrater var de pådrivande krafterna medan högern och bondeförbundet stod för motståndet och kommunisterna valde den revolutionära vägen.

Kunskapspridningen om detta kan ske på olika sätt. Med stöd av Karl Staaffs fond för frisinnade ändamål har nyligen den första stora biografien om liberalen Nils Edén, statsministern som genomdrev demokrati i Sverige, publicerats. Riksdagen har tillsatt en parlamentarisk jubileumskommitté som förbereder ett flerårigt arbete för att uppmärksamma demokratins införande i Sverige 1918–1921. Frågorna uppmärksammas även kontinuerligt i opinionsbildningen från olika liberala företrädare. Partistyrelsen bedömer att det arbete som görs ligger väl i linje med motionens intentioner, och **motion A2 bör därför anses besvarad.**

Sex motioner tar på olika sätt upp Liberalernas politiska profilering. I **motion A3** yrkas bl.a. att Liberalerna lyfter fram och driver hållbarhetsfrågor och tar fram ett liberalt hållbarhetsmanifest inför 2018. I **motion A4** yrkas på liknande vis att miljöfrågorna ges större dignitet i den liberala politikutvecklingen. **Motion A5** tar upp frågan om en svensk dröm, en princip som motionären vill ska genomsyra Liberalernas politikutveckling. Motionären hänvisar till ”the American dream”, som i sin finaste form handlar om att det viktiga inte är varifrån du kommer utan vad du kan bidra med, och vill att Liberalerna ska formulera en motsvarande vision för Sverige. I **motion A6** föreslås en ”liberal garanti”, uttryckt som att varje beslut som minskar individens frihet ska motsvaras av ett beslut som ökar individens frihet. I **motion A9 yrkande 2** förespråkas att Liberalerna intar en socialliberalt grundad mittenposition.

Partistyrelsen vill framhålla att miljö- och hållbarhetsfrågorna på senare år fått allt större tyngd i den liberala politikutvecklingen. Ett viktigt steg togs i och med det nya partiprogrammet 2013, där hållbarhetsfrågorna gjordes till ett av de fyra sakpolitiska huvudavsnitten. Detta har också följts upp i partiets parlamentariska arbete, bland annat genom att den ekonomiska politiken allt tydligare integrerats med miljöpolitiken. Den skattereform som partiet förespråkar är tydligt utformad för att sänka skatterna på jobb och företagande och höja beskattningen på bland annat miljöområdet. Detta kommer att vara inriktningen också fortsättningsvis. Däremot bör av principiella skäl inte landsmötet binda partistyrelsen för exakt hur den liberala politiken ska paketeras i form av rapporter eller manifest, utan detta måste partistyrelsen ha mandat att avgöra. **Med hänvisning till detta bör motionerna A3 och A4 anses besvarade.**

Det övergripande resonemanget i **motion A5** om en svensk dröm ligger väl i linje med Liberalernas syn på migration och integration. Vi ska tillsammans med andra EU-länder ta ett stort ansvar för en human asylpolitik, och vår reglerade invandring ska utformas för att därtill välkomna kunniga individer som söker sig till Sverige för att arbeta, driva företag eller studera. Med hänvisning till detta och till partistyrelsens inledande text till detta avsnitt bör **motion A5 anses besvarad**. Vad gäller förslaget i **motion A6** befarar partistyrelsen att den princip som föreslås skulle kunna tolkas som en ambitionssänkning. Det övergripande målet för liberal politik är att öka den enskildes frihet och möjligheter i sitt eget liv. Motionärens ämne synes vara att motverka frihetsinskränkningar genom små enskilda beslut som sammantaget får stor negativ effekt. I den delen har partistyrelsen ingen annan uppfattning, men partiprogrammets skrivningar bör anses tillräckliga som vägledande principer. **Motion A6 bör med detta anses besvarad**. Den socialliberalism som är Liberalernas ideologi gör det naturligt för oss att söka en position inom ett brett politiskt mittenfält. Så har det varit sedan partiet bildades och det kommer att förbli så i framtiden. **Motion A9 yrkande 2 bör således anses besvarat**.

Den sjätte motionen, **motion A7**, uppmärksammar den så kallade GAL-TAN-skalan. Motionärerna vill att Liberalernas politik ska präglas av det som i motionen kallas för ett GAL-perspektiv.

GAL-TAN-skalan är ett statsvetenskapligt begrepp som på senare år även fått visst genomslag i den allmänna debatten. Begreppet tar sikte på den konfliktdimension som inte handlar om ekonomisk politik utan om andra värderingsfrågor. I skalans ena ände finns de som tar ställning för gröna, alternativa och frihetligt-libertarianska värderingar (”green, alternative, libertarian”), medan det i den andra änden finns de som tar ställning för traditionella, auktoritära och nationalistiska värderingar (”traditional, authoritarian, nationalist”). Motionärerna menar att GAL-positionen ger möjlighet till en önskvärd profilering mot ”yngre och modernare grupper av väljare” som vill ha ”mindre stat, mer avregleringar och decentralisering, modernare syn på identiteter och inkludering”.

Inom statsvetenskapen ses GAL-TAN-skalan av vissa som ett sätt att tydliggöra konfliktdimensioner i värderingsfrågor. Samtidigt är skalan inte oomstridd och andra har ifrågasatt dess relevans som analysverktyg. En del menar att den inte på ett meningsfullt sätt kan användas för att förutsäga vilken position i en värderingsfråga en politisk aktör kommer att hamna på, och då minskar dess användbarhet. Till exempel finns det radikala miljöaktivister som menar att klimathotet är så akut att det tröga demokratiska beslutsfattandet måste begränsas genom mer av auktoritärt styre. En sådan person placerar sig samtidigt på GAL-TAN-skalans båda ytterpunkter.

Partistyrelsen konstaterar att GAL-TAN-skalan är ett av flera intressanta redskap för att åskådliggöra politikens spänningsfält. Som sådan har den sitt värde, även utanför statsvetenskapen som akademisk disciplin, och det finns all anledning att tro att den kommer till användning också framöver. Samtidigt vill partistyrelsen höja ett varningens finger mot att alltför mekaniskt använda detta analysredskap som styrmedel i politikutvecklingen. I så fall skulle positioneringen på en skala bli det väsentliga, inte omvärldsanalysen och de liberala argumenten. Då skulle taktikspelet ta överhanden. Partistyrelsen anser att Liberalernas politikutveckling ska utgå ifrån samhällsproblem och verkliga möjligheter, inte relativ positionering på en statsvetenskaplig skala.

Att ensidigt fokusera på GAL-TAN-dimensionen (vilket motionären förvisso inte förespråkar) skulle dessutom leda till att andra väsentliga konfliktdimensioner lämnas därhän. Både demokratiska värderingar och ekonomisk politik är exempelvis avgörande faktorer för vilka regeringssamarbeten som är aktuella för Liberalerna framöver, och båda dessa frågor är väl så viktiga i väljarnas ögon. Med detta bör **motion A7 anses besvarad**.

Slutligen tas allianssamarbetet upp i två motioner. I **motion A8** yrkas att Liberalerna ska gå till val 2018 självständigt och inte som en del av alliansen, och i **motion A9 yrkande 1** yrkas att Liberalerna lämnar allianssamarbetet. Med anledning av dessa motioner vill partistyrelsen anföra följande.

Liberalerna går till val som ett självständigt parti, liksom alla andra partier gör. Vi har ett eget valmanifest och egna politiska prioriteringar som vi söker väljarnas stöd för.

Efter varje parlamentsval i varje demokratiskt land ska det formeras en regering mot bakgrund av valresultatet. Sammansättningen av en regering, vilka partier som ingår och

vilka som inte ingår, avgör ju regeringens kommande politik. Det är därför av intresse för väljarna att veta hur partierna ser på den saken. Väljarna ska inte uppleva efter valet att de blivit vilseledda. Det är dessutom en viktig erfarenhet att partier som är oklara i regeringsfrågan får ägna betydande energi i valrörelsen åt att möta krav på förtydliganden.

Begreppet "Alliansen" skapades inför valet 2006. Men de borgerliga partierna har i praktiken utgjort ett regeringsalternativ inför näst intill samtliga val under hela efterkrigstiden, med undantag för koalitionen mellan Socialdemokraterna och Bondeförbundet/Centerpartiet under 1950-talet.

Allianspartierna är fyra olika partier med olika ideologier och olika prioriteringar. Vi landar dock ofta i likartade synsätt i fråga om huvudsaklig inriktning för samhällsutvecklingen. Men det finns också frågor där vi skiljer oss åt. Den rödgröna regeringens höjda skatter, höjda bidrag och subventioner, stela och oflexibla arbetsmarknad som stänger ute nyanlända, nej till valfrihet, företagsfientlighet, vinstförbud och flumskola är några av de tunga och viktiga frågor som skapar en tydlig politisk skillnad mellan alliansen och de rödgröna.

Decemberöverenskommelsen tillkom i en situation av tillfälligt parlamentariskt kaos och kan inte i längden tjäna som rättesnöre för hur vårt land ska styras. Överenskommelsen gav Vänsterpartiet ett orimligt stort inflytande, vilket har drivit politiken i Sverige kraftigt åt vänster. Decemberöverenskommelsen ska inte återupprepas.

Sverigedemokraterna är inte vilket parti som helst. Det är ett parti med nazistiska rötter i relativt modern tid som inte har gjort upp med sitt förflutna. De har ena foten kvar i den rasistiska myllan och agerar populistiskt i sina dagsaktuella ställningstaganden. Sverigedemokraterna själva utpekar liberalismen som sin fiende. Partiet sympatiserar med den auktoritära utvecklingen i Ungern och Polen, säger nej till EU-samarbetet och vill montera ner centrala inslag i den liberala demokratiska samhällsmodellen. Det är uteslutet för ett liberalt parti att samarbeta med Sverigedemokraterna. Alliansen ska inte förhandla politiska uppgörelser med Sverigedemokraterna.

Det är partistyrelsens uppfattning att Liberalerna ska sträva efter att bilda en ny alliansregering efter 2018 års val. Detta blir möjligt om allianspartierna blir större än de rödgröna.

Om de rödgröna partierna blir större än alliansen uppstår samma situation som hösten 2014 på nytt. I det läget ska decemberöverenskommelsen inte återupprepas, och Alliansen ska inte förhandla med Sverigedemokraterna. Då återstår blocköverskridande samverkan. Det kan handla om samverkan i riksdagen eller om en blocköverskridande regering, där strävan ska vara att alliansen ska agera gemensamt.

Liberalernas huvudinriktning ska vara att det efter valet 2018 ska bildas en ny alliansregering med ett starkare liberalt parti. Vi går till val för att stärka Liberalerna och därmed stärka de liberala idéerna i Sverige och i en kommande alli-

ansregering. **Med detta bör motionerna A8 och A9 yrkande 1 anses besvarade.**

Förslag till landsmötesbeslut

1. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att analysera hur framtidsfrågorna och den långsiktiga politikutvecklingen ska organiseras under nästkommande mandatperiod
2. **att** motion A1 därmed anses besvarad
3. **att** motion A2 anses besvarad
4. **att** motionerna A3 och A4 anses besvarade
5. **att** motion A5 anses besvarad
6. **att** motion A6 anses besvarad
7. **att** motion A9 yrkande 2 anses besvarat
8. **att** motion A7 anses besvarad
9. **att** motionerna A8 och A9 yrkande 1 anses besvarade

RESERVATION 20

Per-Åke Fredriksson reserverar sig till förmån för att motion A8 bifalls.

F.
**Migration
och integration**

Partistyrelsens yttrande

F. Migration och integration

Inlämnade motioner, samt de förslag från arbetsgrupperna som behandlas här, återfinns i landsmöteshandlingarna del 1.

Inledning

Sveriges långa tradition av öppenhet gentemot omvärlden har bidragit till utveckling, tillväxt och välfärd. I dag bor här människor med rötter från världens alla hörn, här talas alla större språk. Det gör vårt land rikare och mer pluralistiskt och ger oss större möjligheter på en global marknad. Det finns en oerhörd potential i att människor kommer till vårt land. Vår demografiska situation visar också på behovet av fler i arbetsför ålder. Migration handlar om att människor rör sig över landgränser vilket vi som liberaler välkomnar. Vi vill att människor ska kunna flytta, jobba och studera i andra länder. Därför är en väl fungerande arbetskraftsinvandring en central del i en liberal migrationspolitik. Arbetskraftsinvandring handlar om Sveriges tillväxt och konkurrenskraft och stärker både vår ekonomi och kompetensförsörjning. Jakten på nyckelkompetens är global och Sverige ska vara ett attraktivt land för människor med viktig kompetens.

Migration handlar också om människor som söker skydd. Vi lever i en tid med flyktingströmmar som saknar motstycke i historien. För att förändra situationen måste framför allt väpnade konflikter, som Syrienkriget, få ett slut. Omvärlden måste öka det humanitära stödet till flyktingar och till de hjälporganisationer som verkar i och runt konfliktområden.

Sverige och Europa ska stå upp för en human och solidarisk asylpolitik. Rätten att söka asyl är en central del av Genèvekonventionen som Sverige och EU har att följa. Det behövs en stärkt och gemensam asylpolitik på EU-nivå. EU-länderna måste i betydligt högre grad dela på ansvaret att ta emot flyktingar. Länder som Grekland, Italien, Tyskland och Sverige har tagit ett betydligt större ansvar än många andra länder. Vissa länder vill inte ta emot asylsökande överhuvudtaget. Det är en orimlig ordning. Alla EU-länder måste ta ett solidariskt ansvar för att hjälpa asylsökande som söker skydd i EU.

De pågående EU-förhandlingarna om att revidera ett antal rättsakter kallas för Asylpaketet. Där ingår bland annat förslag om att etablera en omfördelningsmekanism av asylsökande, förhindra så kallade sekundära förflyttningar av asylsökande mellan medlemsländerna, att harmonisera mottagandeförhållandena och bedömningar av asylansökningar samt vilka rättigheter som gäller vid beviljat skydd.

Behovet av en mer varaktig lösning för att dela ansvaret för asylmottagandet mellan EU:s länder är stort och för oss liberaler är det självklart att Sverige ska driva på för att nå resultat i förhandlingarna. I Europaparlamentet driver våra liberala företrädare aktivt på för en human, solidarisk och

långsiktigt hållbar asylpolitik på EU-nivå. EU:s gemensamma asylpolitik måste stärkas och harmoniseras vilket betyder att samma regler ska gälla i alla medlemsländer.

Sverige ska värna asylrätten och en human asylpolitik på EU-nivå. Alla medlemsstaters ansvar måste tydliggöras. Familjer ska få sina asylskäl prövade i samma land. Det behövs fler lagliga vägar in i EU. Människosmugglare tjänar stora pengar på människors utsatthet och utsätter migranter för livsfara. Antalet kvotflyktingar som får komma till EU behöver öka. Det gemensamma systemet för gränsskydd och kustbevakning behöver stärkas.

I väntan på en stärkt och harmoniserad asylpolitik på EU-nivå behöver svensk lagstiftning ligga mer i linje med andra jämförbara EU-länder. Liberalerna står för en human och realistisk asylpolitik som värnar individuell prövning och rätten att överklaga i domstol. Vårt fokus ska vara att hjälpa människor som har skyddsskäl, vilket också innebär att de som saknar skyddsskäl måste lämna landet. Partistyrelsen konstaterar att regeringens tillfälliga asyllagstiftning har försvårat för bland annat syriska barnfamiljer att återförenas och har även i vissa fall försämrat för utsatta grupper som kvinnor, barn, äldre och hbtq-personer att få uppehållstillstånd då möjligheten till uppehållstillstånd på grund av synnerliga och särskilda omständigheter tagits bort. Detta har Liberalerna tydligt kritiserat liksom de allt för korta uppehållstillstånden på 13 månader som leder och har lett till en rad problem för både individ och samhälle. Inom ramen för de pågående EU-förhandlingarna om ett gemensamt asylpaket måste Sverige därför driva på för att varje medlemsstat också ska ha utrymme för humanitära klausuler utöver det EU-gemensamma regelverket.

De asylsökande som får stanna i Sverige måste ges verkliga möjligheter att komma in i samhället. Det är minst lika viktigt uppdrag som det första mottagandet. Den stora invandring Sverige har haft ställer också krav på reformer, inte minst vad gäller arbetsmarknaden och bostadsmarknaden. Integrationen av nyanlända är en av de största uppgifterna vårt land står inför under det kommande årtiondet. Misslyckas detta kommer nya generationer att förpassas till utanförskap. Vi liberaler vill ge varje individ möjligheten att växa och nå sina drömmar och mål. Vi vill stärka individen i förhållande till kollektivet och främja ett inkluderande samhälle där var och en fullt ut kan delta. En liberal integrationspolitik syftar till att ge var och en de verktyg som behövs för att växa som individ, försörja sig själv och fullt ut delta i det svenska samhället.

Den svenska arbetsmarknaden måste öppnas för fler, och vår skola måste ge alla barn förutsättningar att klara kun-

skapsmålen. Det måste byggas fler bostäder och det befintliga beståndet måste kunna användas mer effektivt. Men det räcker inte. Liberal integrationspolitik handlar också om att befästa och stärka de liberala och demokratiska värderingar som präglar vårt land. I det integrationsprogram som vi i Liberalerna antog på partirådet i november 2016 finns en rad förslag på hur integrationen kan stärkas på alla dessa områden.

Arbetskrafts- och företagarinvandring

Att ansöka om arbetstillstånd ska gå snabbt och enkelt. Handläggningstiderna måste kortas. Ansvariga myndigheter måste ges tillräckliga resurser för att effektivt och snabbt kunna hantera arbetskraftsinvandringen till Sverige på ett rättssäkert sätt. Det måste bli enklare för utländsk nyckelkompetens att byta arbetsgivare och yrke under tillståndspe-rioden. Människor som nu arbetar och gör rätt för sig ska inte utvisas på grund av rigida regler som att man tjänat någon hundralapp för lite eller att jobbet inte anses vara utlyst på rätt sätt. Utlänningslagens så kallade återkallelsebestämmelse måste omformuleras så att ansvarig myndighet och domstolar tillåts göra helhetsbedömningar i det enskilda fallet. Det är positivt att Liberalerna tillsammans med övriga allianspartier aktivt driver på för detta i riksdagen.

I slutrapporten från arbetsgruppen för jobb och tillväxt ”Jobb och tillväxt i globaliseringens tid” finns ett antal förslag kring arbetskraftsinvandring och vikten av att Sverige ska attrahera global kompetens. I **punkt 12** föreslås att en utländsk student per automatik ska få ett tolv månader långt uppehållstillstånd efter avslutade studier för att kunna söka arbete i Sverige. Partistyrelsen delar arbetsgruppens bedömning. **Punkt 13** föreslår ett system med startupvisum som erbjuder en mindre byråkratisk väg att etablera sig i Sverige för exempelvis kodare och startup-företag. För startup-visum ska ansökningsprocessen vara snabb, förutsägbar och innebära minsta möjliga byråkrati. Det ska också vara möjligt för arbetskraftsinvandrare att starta eget och stanna i landet. **Partistyrelsen välkomnar förslagen och yrkar därmed bifall till punkterna 12 och 13 i rapporten ”Jobb och tillväxt i globaliseringens tid”.**

Punkt 14 i samma rapport gör tydligt att Liberalerna säger nej till regeringens krav på att försvåra för arbetskraftsinvandring och tillfällig personrörlighet till Sverige, och vill införa krav på Migrationsverket att handläggningstiden för att utfärda arbetstillstånd inte får ta mer än två månader. Partistyrelsen stödjer inriktningen på dessa förslag men är samtidigt tveksam till om landsmötet ska fastställa en exakt maximal handläggningstid och förordar att referensen till två månader stryks och att det i stället införs en referens till att ärenden ska hanteras skyndsamt. **Med den ändringen yrkar partistyrelsen bifall till punkt 14 i rapporten ”Jobb och tillväxt i globaliseringens tid”.**

I detta sammanhang tar partistyrelsen också upp **punkterna 70–72 samt 75–76 i den företagandepolitiska arbetsgruppens rapport**. Där föreslås bland annat att handläggningstiderna för arbetstillstånd ska vara högst 30 dagar, att ansvaret för att hantera visum för arbetskraftsinvandrare övertas av Kommerskollegium samt att valideringssystemet förbättras. Även i **motion F1** behandlar en rad förslag som berör arbetskraftsinvandring. Motionären föreslår att handläggningstiden får vara max 30 dagar och att det ska tillskjutas en kömiljard för att hantera dessa ärenden.

Partistyrelsen menar i likhet med arbetsgruppen att företagande och entreprenörskap är en viktig del av migrationen. Många som kommer till Sverige har med sig en småföretagartradition som de skulle kunna få stor användning av i Sverige, men de asylsökande förväntas inte bli företagare. Det är också viktigt att det finns goda möjligheter att invandra till Sverige för den entreprenör som vill investera i och driva företag här. Partistyrelsen delar synen att arbetstillstånd ska handläggas snabbt och att högst 30 dagar är ett rimligt riktvärde, men anser att styrning och medelstilleddning till ansvariga myndigheter är bättre metoder. Kommerskollegium är expertmyndigheten för handelspolitik och utrikeshandel, och partistyrelsen tror inte att handläggningen av visumärenden kan infogas som en del av myndighetens uppgifter. Med anledning av de förslag som partistyrelsen redovisat i inledningen till detta yttrande föreslår partistyrelsen därför att **punkterna 70–72 utgår, att punkterna 75–76 bifalls och att motion F1 anses besvarad.**

Asylpolitik och allmän migrationspolitik

I **motion F2** anförts att Liberalerna ska återgå till det som motionären beskriver som en mer humanistisk syn på invandring. Liberalerna står upp för en human och realistisk asylpolitik. Vi värnar asylrätten och varje människas rätt att söka asyl. Vårt fokus ligger på att hjälpa människor som har skyddsskäl, vilket också innebär att de som inte har skyddsskäl måste lämna landet. Partistyrelsen välkomnar arbetet med en gemensam asylpolitik på EU-nivå. Det är centralt att EU:s gemensamma asylpolitik stärks och det behövs mer av harmonisering av reglerna. För oss liberaler är det viktigt att EU tillsammans står upp för en human och solidarisk asylpolitik och Sverige måste spela en aktiv roll i förhandlingar inom EU för ett förbättrat och gemensamt asylsystem. Med ovanstående resonemang bör **motion F2 anses besvarad.**

I **motion F3** anförts att Liberalerna ska verka för rätten till rörlighet. Partistyrelsen konstaterar att det i partiprogrammet tydligt framgår att vi som liberaler strävar efter att stegvis förverkliga det långsiktiga målet om en värld där människor kan röra sig fritt men att Sverige under överskådlig tid ska ha reglerad invandring. **Därmed bör motion F3 anses besvarad.**

Liberalerna vill se fler lagliga vägar in i EU. Människor ska inte behöva riskera livet på väg till säkerhet och vara

beroende av människosmugglare som tjänar pengar på människors utsatthet. Att ta emot kvotflyktingar är centralt för att säkra fler lagliga vägar för människor på flykt att ta sig till EU och länder som Sverige. Till exempel har kvinnor inte samma möjligheter som män att ta sig till Europa för att söka asyl. Ett utökat kvotflyktingssystem ökar möjligheterna för fler utsatta flyktinggrupper som kvinnor och barn att få ett liv i frihet.

I motion F4 föreslås att antalet kvotflyktingar till Sverige ska öka. Liberalerna drev i samband med den blocköverskridande migrationsöverenskommelsen på för att Sverige ska öka antalet kvotflyktingar från 1 900 till 5 000 per år. Detta blev också resultatet av förhandlingarna. Därutöver pågår inom EU diskussioner om att öka antalet kvotflyktingar till runt 200 000 personer per år vilket enligt partistyrelsen är välkommet. Sammantaget ser partistyrelsen positivt på ett ökat fokus på kvotflyktingar, en grupp människor som av UNHCR ses som särskilt utsatta och har behov av skydd. Partistyrelsen anser därmed att Sverige och EU ska öka mottagandet av antalet kvotflyktingar och anser att **motion F4 anses bifallen med vad partistyrelsen anför.**

Vårt asylsystem ska vara rättssäkert och effektivt. Migrationsverket måste ha rätt kompetens och resurser för att kunna hantera alla asylansökningar effektivt och rättssäkert. Till exempel behövs särskild kompetens som rör asylsökande hbtq-personer och deras situation. Det behövs också ett väl fungerande och rättssäkert system för åldersbedömningar, inklusive medicinska åldersbedömningar, av unga. Barn ska behandlas som barn och de ska få det stöd och hjälp de behöver. Höga krav måste ställas på de ombud som företräder den asylsökande.

I motion F5 föreslås att asylsökande som avviker efter utvisningsbeslut ska få en förlängd preskriptionstid på 10 år. Partistyrelsen anser att det är djupt oroande med framväxten av parallellsamhällen då människor går under jorden och håller sig gömda vid ett avvisningsbeslut. Det behövs tidiga insatser för att motverka att detta sker och fler som får avslag på sin asylansökan måste lämna Sverige. Sverige måste tillsammans med EU och FN öka återvändande bland annat genom återvändandeavtal med relevanta länder och genom att ge den som frivilligt återvänder återvändandebidrag. Det behövs också bättre samarbete mellan polisen och Migrationsverket i de fall där avvisningar måste ske. Människor som lever som papperslösa har enligt svensk lag rätt till vård som inte kan anstå och barn har rätt till skolgång. Kommuner bör kunna ge akut nödhjälp men ska inte erbjuda försörjningsstöd eller andra åtgärder som de facto leder till att fler människor håller sig gömda. Partistyrelsen ser därmed den problematik som motionären belyser men konstaterar att frågan om preskriptionstid vid avvisningsbeslut hanteras och måste hanteras inom ramen för ett gemensamt och rättssäkert asylsystem på EU-nivå. **Därmed bör motion F5 avslås.**

När det gäller papperslösas rätt till vård som inte kan anstå föreslås i **motion F6** en meddelarskyldighet för sjukvårdspersonal vid vård av personer som vistas i Sverige utan nödvändiga tillstånd. Partistyrelsen anser inte att vårdpersonal som vårdar papperslösa ska vara skyldiga att meddela

polisen och menar att det skulle motverka hela syftet med rätten till vård som inte kan anstå. **Därmed avstyrker partistyrelsen motion F6.**

I motion F7 föreslås att Liberalerna verkar för att asylansökan ska avslås för den som under asylprocessen begår brott med fängelse i straffskalan. Att värna asylrätten handlar om att varje asylansökan ska hanteras individuellt och beslutet ska fattas utifrån individens skyddsbehov. I dag gäller att den som begått krigsbrott, brott mot mänskligheten eller annat grovt brott, eller utgör ett hot mot rikets säkerhet, inte får asyl i Sverige. Partistyrelsen anser att individens skyddsskäl ska vara avgörande vid bedömningen av en asylansökan. Samtidigt finns det skäl att titta närmare på om brott som kan leda till utvisning också bör tas in i bedömningen när en asylansökan behandlas. Vad gäller personer som har rätt till flyktingstatus enligt Genèvekonventionen behöver hänsyn även tas till våra folkrättsliga åtaganden, som innebär begränsningar i möjligheten att avslå en asylansökan på grund av brott. Även för dessa kan dock mycket allvarlig brottslighet ge grund för avslag på ansökan. Partistyrelsen anser att avslag på en asylansökan på grund av brott ska begränsas till allvarliga brott för att bedömningen av individens skyddsbehov ska hållas separerad från den straffrättsliga bedömningen. För partistyrelsen är det därmed rimligt att se över hur dagens regelverk, vad gäller avslag på ansökan om uppehållstillstånd på grund av allvarliga brott, fungerar i praktiken. Partistyrelsen noterar även att en icke-svensk medborgare som döms för ett brott under vissa förutsättningar kan utvisas ur landet, vilket också gäller den som är asylsökande. Liberalerna vill också skärpa reglerna för utvisning av icke-svenska medborgare som döms för brott. Det ska vara en skyldighet att alltid pröva utvisning om straffvärdet är minst sex månaders fängelse, till skillnad från dagens praxis som ligger på minst ett års fängelse. **Därmed bör motion F7 anses besvarad.**

Motionerna F8–F10 berör frågor som handlar om ensamkommande barn och unga. Motionerna föreslår att inga barn ska utvisas till ett land de saknar personlig anknytning till och att avvisningar av barn och unga stoppas på grund av bristande rättssäkerhet. En motion föreslår en allmän amnesti för ensamkommande barn och unga medan en annan motion vill se en amnesti för ensamkommande barn och unga som varit i Sverige i ett år.

De senaste åren har många människor, inklusive ensamkommande barn och unga, från framför allt Afghanistan, kommit till Sverige. Orsakerna till att många sökt sig hit är flera: säkerhetsituationen och ekonomin i Afghanistan har försämrats, den afghanska regeringen är svag och inte minst utgör talibanerna ett hot. Partistyrelsen understryker vikten av att Migrationsverket löpande uppdaterar sitt rättsliga ställningstagande avseende säkerhetsituationen i Afghanistan, vilket Liberalerna också krävt när vi så ansett det nödvändigt. En del av de unga har varit bosatta i Iran, flera av dem har alltid bott i Iran, men på grund av den allt svårare situationen för afghaner i Iran finns där ingen framtidstro. Under 2015 blev fler medvetna om möjligheterna att få asyl i Europa och framför allt i Sverige som anses vara ett

attraktivt land att komma till. På vägen har många gjort sig beroende av smugglare och betalat stora pengar.

Vårt asylsystem ska vara rättssäkert och effektivt inklusive ett väl fungerande system för åldersbedömningar av unga. Partistyrelsen konstaterar dessvärre att Migrationsverkets åldersbedömningar inte har fungerat tillfredsställande. Vi ser positivt på att medicinska åldersbedömningar görs vilket bidrar till den rättsliga kvaliteten på Migrationsverkets sammantagna åldersbedömningar. Det är också positivt att åldersbedömningar ska kunna göras tidigare i asylprocessen. Barn ska behandlas som barn och de ska få det stöd och hjälp de behöver.

Det är dock enligt partistyrelsen oroande att det kan finnas personer som felaktigt fått sin ålder uppskriven av Migrationsverket. För det första måste även den som överklagar ett asylbeslut kunna få göra en medicinsk åldersbedömning. För det andra måste det i särskilda fall, där Migrationsverket anser det vara rimligt med hänvisning till myndighetens tidigare bristande hantering, vara lämpligt att ge asylsökande som fått en lagakraftvunnen avslagsdom möjligheten att få göra en medicinsk åldersbedömning. Det skulle i så fall endast handla om personer som enligt Migrationsverkets bedömning i dag är mellan 18 och 21 år och där åldersbedömningen blir avgörande för om det krävs ett ordnat mottagande för att kunna verkställa utvisning av personen till sitt hemland.

Enligt gällande regler får ensamkommande unga som är under 18 år bara avvisas om det finns ett ordnat mottagande i hemlandet. Det kan vara föräldrar och släkt men det kan i vissa fall också handla om ordnat boende i form av ett barnhem. Om ett ordnat mottagande inte kan anordnas ges i princip uppehållstillstånd på grund av praktiska verkställighetshinder. Om den minderårige är under 16 år beviljas i stället ett permanent uppehållstillstånd.

Asylrätten innebär att varje människa har rätt att söka asyl men den innebär inte att alla har rätt att få asyl. Bakom varje avslag finns en människa som har hoppats att få stanna här och ett avslag är en svår situation att hantera både för den enskilde men också för dem som är hjälpt och stöttat den enskilde under asyltiden. För en ung människa kan det vara extra svårt att hantera ett avslag som innebär att ens framtidsdrömmar inte går i uppfyllelse. Men för att Sverige på ett värdigt sätt ska kunna ta emot dem med asylskäl måste vi fokusera på dem som behöver vår hjälp mest. Och det betyder också att de som inte har asylskäl och som fått avslag på sin asylansökan måste lämna landet. Partistyrelsen kan inte förorda en generell amnesti för ensamkommande unga utan står fast vid asylrätten och den individuella prövningen av skyddsskäl. Vi anser inte att svensk rättsordning ska sättas åt sidan utan värnar vårt asylsystem som innebär att Migrationsverket och domstolar utifrån det individuella skyddsbehovet beslutar om en persons rätt till uppehållstillstånd. Partistyrelsen vill inte återgå till ett system där asylbeslut politiseras. Politiker ska inte besluta om vem som får stanna eller inte vilket är en viktig princip att hålla fast vid oavsett vilka som sitter vid makten. Det finns också en risk med att en amnesti leder till att fler, till exempel afghanska familjer, fortsatt ser Sverige som ett land dit deras söner kan skickas

för en bättre framtid. Sverige ska värna dem som har skyddsskäl och även om vi som liberaler skulle vilja se en värld där människor kan resa och bo var helst de vill är det i dagsläget fortsatt nödvändigt med en reglerad invandring med fokus på de som behöver skydd undan krig och förföljelse. Detta måste vara tydligt för omvärlden för att just undvika att fler ger sig av på farliga resor med falska förhoppningar om en framtid i Sverige.

När det gäller frågan om vilket land som ansvarar för att ta emot återvändande är det tydligt att det är det land i vilket personen i fråga har sitt medborgarskap. Det är en väletablerad rättsordning som Liberalernas landsmöte inte kan förändra.

Partistyrelsen konstaterar att regeringens tillfälliga asylstiftning kan ha försvårat situationen för vissa ensamkommande barn och unga som till exempel inte har anknytning till landet de är medborgare i eller har en stark anknytning till Sverige. Det handlar till exempel om regeringens korta uppehållstillstånd och borttagandet av uppehållstillstånd på grund av synnerligen eller särskilda omständigheter. Som partistyrelsen anger inledningsvis har detta tydligt kritiserats av Liberalerna. Med detta sagt är det inte säkert att flertalet unga i den aktuella gruppen hade fått stanna även om den tidigare lagstiftningen hade tillämpats.

Migrationsverket och kommunerna var under 2015 tvungna att snabbt se till att det fanns boenden för alla asylsökande inklusive ensamkommande barn. Flera av boendena måste nu avvecklas. Antalet asylsökande är fortfarande högt men inte lika högt som 2015. Det kan innebära att en del asylsökande behöver flytta till andra boenden vilket för den enskilde kan innebära svåra uppbrott och kan också innebära att skolgång och studier avbryts. Partistyrelsen anser att staten måste ta ett större ansvar när det gäller den unges helhetssituation. Till exempel måste Migrationsverket vid omplacering så långt som möjligt ta hänsyn till den särskilda situation som ensamkommande barn och unga befinner sig i och tillsammans med ansvarig kommun försöka finna lösningar som underlättar för den unge.

Med hänvisning till ovanstående föreslår partistyrelsen att **motionerna F8–F10 anses besvarade.**

Integration

Motion F11 föreslår en rad konkreta och specifika förslag kring språkinlärning för nyanlända. Partistyrelsen instämmer i vikten av språkinlärning och vikten av ny kunskap och metoder för inlärning. Partistyrelsen anser dock inte att landsmötet är rätt forum för detaljfrågor av detta slag. **Därmed föreslås att motion F11 anses besvarad.** Även **motion F12** tar upp vikten av språkkunskaper och partistyrelsen hänvisar i denna del till det integrationspolitiska programmet. **Därmed föreslås att motion F12 anses besvarad.**

I **motion F13** föreslås att Liberalerna ska verka för att införa ett medborgarskapstest. I det integrationspolitiska programmet slås det fast att Liberalerna ska verka för ett språk- och samhällsprov i samband med ansökan om

medborgarskap. **Därmed föreslås att motion F13 anses besvarad.**

Motion F14 föreslår ett samhällskontrakt när man anländer till Sverige. Även **motion F15** behandlar vikten av kunskap om det svenska samhället och principer om jämställdhet liksom hedersrelaterade frågor. Partistyrelsen understryker det som anges i Liberalernas integrationsprogram att kunskaper om det svenska samhället och demokratiska värderingar är centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Samhället har därför ett ansvar att informera och tydliggöra vad som förväntas av alla, kvinnor som män, och vilka principer som är avgörande för ett demokratiskt, sekulärt och jämställt samhälle. Svenskundervisning ska därför ges redan under asyltiden liksom en obligatorisk samhällsorientering. De som får uppehållstillstånd ska också delta i obligatorisk samhällsorientering. **Därmed bör motionerna F14 och F15 anses besvarade.**

Validering och kompletterande utbildningar är centrala för integrationen. Snabbare valideringsprocess, effektivare insatser för kompletterande utbildningar och en smartare introduktion i arbetslivet behövs. Institutioner med ansvar för validering ska samordna sitt arbete för att förkorta väntetiden. **Motion F16** lyfter frågor om validering vilket också hanterades i integrationsprogrammet. **Därmed bör motion F16 anses besvarad.**

Motion F17 föreslår att barn som föds i Sverige där båda föräldrarna har permanent uppehållstillstånd borde få automatiskt medborgarskap. Partistyrelsen hänvisar i detta sammanhang till partiprogrammet där det bland annat anges att det måste bli enklare för barn som föds i Sverige att bli svenska medborgare. Bakgrunden till detta är bland annat ett förslag från den statliga medborgarskapsutredningen som går i denna riktning, dock med det kompletterande förbehållet att minst en av vårdnadshavarna ska vara folkbokförd här i landet sedan en viss tid. **Därmed bör motion F17 anses besvarad.**

Motion F18 föreslår etableringslån i stället för försörjningsstöd för nyanlända. Partistyrelsen ser en rad praktiska svårigheter med att alla nyanlända ska få etableringslån och anser i stället att det är rimligt att staten bekostar etableringsersättningen de två första åren. Samtidigt ska kraven på deltagande i etableringsinsatser öka. Fler nyanlända måste snabbare komma i jobb och få egen försörjning. Partistyrelsen hänvisar till integrationsprogrammet där en rad åtgärder finns bland annat att försörjningsstödet måste reformeras så att det lönar sig mer att gå från bidrag till jobb. **Därmed bör motion F18 avslås.**

Motion F19 tar upp behovet av praktik för nyanlända. I integrationsprogrammet finns en rad insatser för att fler nyanlända snabbare ska komma i jobb och egen försörjning. Bland annat nämns att det behövs fler praktikplatser. **Därmed anser partistyrelsen att motion F19 bör anses besvarad.**

Avslutningsvis tar **punkterna 42–43 i den skolpolitiska arbetsgruppens rapport samt motionerna F20–F30** upp religiösa friskolor. I motionerna finns på olika sätt förslag syftande till att landsmötet ska ändra eller komplettera besluten rörande religiösa friskolor som partirådet fattade när det

integrationspolitiska programmet antogs den 11 november 2016.

Partistyrelsen vill i sammanhanget och inledningsvis påminna om att partirådet bland annat beslutade om följande:

- Ett stopp för nya religiösa friskolor införs och befintliga religiösa skolor bör inte ges tillstånd att utöka antalet elever.
- Skolinspektionen får ett särskilt uppdrag att granska skolor med religiösa inslag samt friskolor som drivs av ideella föreningar och trossamfund.
- Kommuner bör ges rätt att stoppa nya religiösa friskolor om de riskerar motverka integrationen. Kommunerna måste förbättra tillsynen av fristående friskolor, inklusive religiösa, så att de arbetar utifrån läroplanens mål samt håller en hög pedagogisk kvalitet.
- Skolans arbete med demokratisk värdegrund och kunskap mot antisemitism, islamofobi, homofobi och andra former av intolerans måste förstärkas.

Det är partistyrelsens tydliga uppfattning att den linje partirådet lade fast vad gäller religiösa friskolor fortfarande bör gälla. Ytterligare religiösa friskolor riskerar, enligt partistyrelsen uppfattning, att leda till att barn, däribland nyanlända och barn boende i utsatta områden, isoleras från det svenska samhället och får möta få färre med svenska som modersmål. Det kan vi inte acceptera.

Vi ser redan i dag ett Sverige med omfattande klyftor. Barn växer upp i trångboddhet, utan att se vuxna gå till jobbet. Vi ser utanförskapsområden där bidragsberoendet är stort och där det svenska språket är satt på undantag. I de mest utsatta områdena utmanas dessutom samhällets institutioner av parallella strukturer med egen normbildning, ekonomi och rättsskipning. Liberala värderingar trängs undan och religiös fundamentalism fördjupas i olika grupper. Allt fler vittnar om områden präglade av ett omfattande kvinnoförtryck, hederskulturer, moralpoliser och starkt fördömande attityder mot bland annat hbt-personer.

Vi liberaler kan inte acceptera denna utveckling. Vi vill att Sverige håller samman, och vi vill att skolan ska spela den roll vi vet att den kan spela som murbräcka mot sociala klyftor och som startpunkt för klassresor.

Vår vilja är att det är i skolan som barn, oavsett sin bakgrund, ska ges möjligheter och livschanser. Skolans kompensatoriska uppdrag ska ge alla barn en likvärdig utbildning och jämna ut förutsättningar. I skolan ska barnen rustas för en framtid som ansvarstagande medborgare med de rättigheter och skyldigheter som det innebär att leva i ett demokratiskt land. Och skolans värdegrund speglar de liberala värderingar som kittar samman vårt samhälle.

Det är mot denna bakgrund med växande klyftor, som vi vet skolan kan motverka i stället för att förstärka, som partistyrelsens vidhåller uppfattningen från partirådet att vi inte bör tillåta ytterligare etableringar eller utökningar av friskolor och friskolor med konfessionell grund. **Detta är innebörden av arbetsgruppens punkt 43, som partistyrelsen yrkar bifall till.** Det är en del av en bred politik för bryta isoleringen, bidra till minskad segregation och motverka en intolerant normförskjutning.

Partistyrelsen yrkar också bifall till arbetsgruppens punkt 42 som bland annat innebär att elever inte ska undantas från simundervisning, eller undervisning i sex- och samlevnads-kunskap. Punkten innebär också att uppdelning av undervisningen mellan tjejer och killar endast ska kunna göras tillfälligt och av pedagogiska skäl – inte av permanent eller religiösa skäl. Det är partistyrelsens uppfattning att vi måste agera mot de skolor som i dag inte lever efter dessa principer.

Partistyrelsens går nu vidare och kommenterar ett urval av särskilda frågeställningar som lyfts i ovan nämnda motioner.

I **motion F20** yrkar motionären att elever i grundskolan ska vara befriade från uttryck för ojämställdhet och förtryck till vilket motionärerna räknar slöjan. I **motion F21 yrkande 1** finns också resonemang om att motverka bland slöja hos barn i förskolan. Partistyrelsen är medveten om att det går att se slöjan i det ljus som motionerna tar sitt avstamp i. Samtidigt är partistyrelsen inte beredd att på det sätt som önskas begränsa möjligheten att bära slöjan eller andra religiöst präglade plagg i förskola och skola. **Med detta yrkar partistyrelsen att motionerna F20 och F21 yrkande 1 bör anses besvarade.**

I **motion F21 yrkande 2–4** yrkas att det ska bli svårare att starta och lättare att stänga konfessionella förskolor och skolor, att Liberalerna ska verka för att Skolinspektionen ges ett särskilt uppdrag att granska friskolor som drivs av ideella föreningar och trossamfund, samt att Liberalerna ska verka för att inga skattemedel – på nationell eller lokal nivå – ges till föreningar som uppmuntrar till våldsbejakande extremism, kvinnohat eller som vill förändra samhället med odemokratiska medel.

Partistyrelsen delar uppfattningen att Skolinspektionen ska få ett särskilt uppdrag att granska friskolor med religiösa eller konfessionella inslag samt friskolor som drivs av ideella föreningar och trossamfund. Det är Liberalernas rådande politik.

Partistyrelsen konstaterar att kommunerna i dag ansvarar för tillsynen av fristående förskolor, vilket inkluderar religiösa förskolor. Partistyrelsen vill se en nationell förskolinspektion, och menar att kommunerna fram tills dess måste utforma tillsynen så att de bättre kan bedöma om de fristående förskolorna arbetar utifrån läroplanens mål och uppdrag samt håller en hög pedagogisk kvalitet. Några religiösa förskolor som bryter mot skollagen ska inte finnas.

Att inga offentliga bidrag får användas till att främja odemokratiska organisationer eller föreningar som motverkar integration och jämställdhet är sedan tidigare en fastlagd ståndpunkt för Liberalerna.

Motion F22–F25 samt F27 innebär alla att befintliga religiösa friskolor direkt eller inom en snar framtid skall stängas. Partistyrelsen menar att det vore olyckligt att införa vad som i praktiken vore retroaktiv lagstiftning, där de friskolor som redan har ansökt, granskats och godkänts, enligt nuvarande lagstiftning, skulle behöva läggas ned. Dessa skolor ska dock, som anförts ovan, särskilt kontrolleras av Skolinspektionen.

Partistyrelsen vill i detta sammanhang notera att partistyrelsens linje om att begränsa utökningar av befintliga friskolor kan ses som en sådan retroaktiv lagstiftning. Mot detta

ska dock bland annat ställas att befintliga konfessionella skolor vill utöka sin verksamhet har möjligheter att byta inriktning och frånträda sin religiösa grund. Det kan exempelvis noteras att Hillelskolan, med judisk prägel, inte betraktas om en religiös skola.

I **motion F26** menar motionärerna att partirådets beslut angående religiösa friskolor är svårtolkade. Särskilt ställer sig motionärerna frågande till vad som exakt avses med ”religiösa friskolor”. De menar också att partirådets beslut präglas av en religionsfientlighet.

Partistyrelsen vill här notera att en religiös friskola, eller en konfessionell friskola som är beteckningen i lagstiftningen, är en skola som så benämnt sig vid ansökan till Skolinspektionen. Det är i dag inte Skolinspektionen som kategoriserar ansökningarna.

Partistyrelsen uppfattning är vidare inte att partirådets beslut, eller partistyrelsens förslag till detta landsmöte, skulle präglas av någon religionsfientlighet. Grunden till förslagen kring religiösa friskolor kommer i stället ur ett starkt engagemang att bryta med utanförskap, segregation och framväxande klyftor.

Motion F28 har den praktiska innebörden att religiösa inslag enbart skulle få förläggas före eller efter skoldagen. Partistyrelsen vill stoppa nya religiösa friskolor och hindra att befintliga växer, men ser ett begränsat värde i att reglera när under skoldagen som frivilliga konfessionella inslag ligger hos de religiösa friskolor som i dag är etablerade.

I **motion F30** yrkar motionären att Liberalerna ska ta ställning för det som beskrivs att Sverige ska fortsätta att följa Europakonventionen där varje förälder har rätt att välja den utbildning som stämmer överens med den egna religiösa eller filosofiska övertygelsen. Partistyrelsen vill i sammanhanget notera att konventionen skiljer på utbildning och undervisning, där det senare enligt praxis kan göras strikt icke-konfessionell. Detta är innebörden i nuvarande svenska skollag som partistyrelsen här ansluter sig till.

Med det ovan anförda yrkar partistyrelsen att motionerna F21 yrkande 2–4 samt F22–F28 anses besvarade. Även motion F29, där det yrkas att Liberalerna ska verka för både sekulär ordning och social harmoni i samhället när det kommer till undervisning, **bör anses besvarad. Motion F30 bör avslås.**

Fyra motioner tar upp olika slags förslag om lagreglering av ansiktstäckande klädsel. I **motion F31** föreslås ett generellt förbud mot ansiktstäckande klädsel på offentlig plats, medan det i **motionerna F32 och F33** yrkas på ett förbud mot heltäckande slöja (niqab eller burka) för personer i offentliga eller offentligt finansierade verksamheter. I **motion F34** yrkas i stället att det offentligas företrädare i utåtriktad verksamhet inte ska bära religiösa symboler i klädedräkt eller smycken.

Partistyrelsen anser att den självklara liberala utgångspunkten är att människor ska ha rätt att avgöra vilka kläder de vill bära. Denna utgångspunkt behöver dock kompletteras med den lika självklara principen att den som ansvarar för en verksamhet också behöver ställa upp de klädregler som behövs för att verksamheten ska fungera. Sådana klädregler kan till exempel behövas av hygienskal eller av säkerhetsskal, såsom i sjukvården eller i industrin. Det offentliga ansva-

rar för många verksamheter där det mänskliga mötet står i centrum. Det handlar om omvårdande och pedagogiska verksamheter som barnomsorg, skola och äldreomsorg. I förskolan och skolan har personalen kontakt med både eleverna och deras föräldrar. För att den mänskliga kontakten ska kunna fungera behöver elever, föräldrar och personal kunna se varandra. Föräldrar måste kunna se den person i ansiktet som de anförtror sina barn till. Däremot är en bussförare i sikhisk turban eller en försäkringshandläggare med huvudduk inte genom sin klädsel förhindrad att göra ett bra och professionellt jobb. **Partistyrelsen yrkar med det anförda att motionerna F31–F34 avslås.**

Förslag till landsmötesbeslut

1. **att** landsmötet ställer sig positivt till partistyrelsens förslag om ett nytt system för arbetskraftsinvandring som syftar till att öka och förenkla framförallt den kvalificerade arbetskraftsinvandringen
2. **att** den jobb- och tillväxtpolitiska rapporten punkt 12 bifalls: "I dag kan uppehållstillstånd beviljas för en period upp till 6 månader efter avslutad utbildning i syfte att skapa möjlighet för den studerande att söka arbete. Vi föreslår både att rätten att söka jobb utsträcks till 12 månader och att uppehållstillstånd för detta tillkommande tidsspann beviljas per automatik när en student söker uppehållstillstånd för studier."
3. **att** den jobb- och tillväxtpolitiska rapporten punkt 13 bifalls: "Inför ett system med startup-visum som erbjuder en mindre byråkratisk väg att etablera sig i Sverige för exempelvis kodare och startup-företag. För startup-visum ska ansökningsprocessen vara snabb, förutsägbar och innebära minsta möjliga byråkrati. Det ska också vara möjligt för arbetskraftsinvandrare att starta eget och stanna i landet."
4. **att** den jobb- och tillväxtpolitiska rapporten punkt 14 ges lydelsen: "Vi säger nej till regeringens krav på att försvåra för arbetskraftsinvandring och tillfällig personörlighet till Sverige. Ansvariga myndigheter måste ges tillräckliga resurser för att effektivt och snabbt kunna hantera ärenden gällande arbetskraftsinvandring."
5. **att** den företagandepolitiska rapporten punkt 70–72 utgår
6. **att** den företagandepolitiska rapporten punkt 75 bifalls: "Att satsningar görs för att förenkla och förkorta tiden för entreprenörer som söker uppehållstillstånd för att driva företag i Sverige."
7. **att** den företagandepolitiska rapporten punkt 76 bifalls: "Att valideringssystem som utvecklas och upprätthålls av aktörer på arbetsmarknaden ska stötta."
8. **att** motion F1 anses besvarad
9. **att** motion F2 anses besvarad
10. **att** motion F3 anses besvarad
11. **att** motion F4 anses bifallen med vad partistyrelsen anför
12. **att** motion F5 avslås
13. **att** motion F6 avslås
14. **att** motion F7 anses besvarad
15. **att** motion F8 anses besvarad
16. **att** motion F9 anses besvarad
17. **att** motion F10 anses besvarad
18. **att** motion F11 anses besvarad
19. **att** motion F12 anses besvarad
20. **att** motion F13 anses besvarad
21. **att** motion F14 anses besvarad
22. **att** motion F15 anses besvarad
23. **att** motion F16 anses besvarad
24. **att** motion F17 anses besvarad
25. **att** motion F18 avslås
26. **att** motion F19 anses besvarad
27. **att** den skolpolitiska rapporten punkt 42 bifalls: "Elever ska inte undantas från simundervisning, eller undervisning i sex- och samlevnadskunskap. Skollagen ska följas. Uppdelning av undervisningen mellan tjejer och killar ska endast kunna göras tillfälligt och av pedagogiska skäl – inte permanent och av religiösa skäl."
28. **att** den skolpolitiska rapporten punkt 43 bifalls: "Nya religiösa friskolor ska ej tillåtas, och befintliga ska inte kunna utvidga sin verksamhet. Inspektionen av religiösa friskolor och förskolor ska skärpas. Huvudmän som inte följer läroplanens normer och värdegrund ska inte få bedriva skola och förskola."
29. **att** motionerna F20 och F21 yrkande 1 anses besvarade
30. **att** motionerna F21 yrkande 2–4 samt F22–F29 anses besvarade
31. **att** motion F30 avslås
32. **att** motionerna F31–F34 avslås

RESERVATIONER

Reservation 21

Anna Ekström reserverar sig till förmån för att den skolpolitiska rapporten punkt 43 ges lydelsen: "Inspektionen av religiösa friskolor och förskolor ska skärpas. Huvudmän som inte följer läroplanens normer och värdegrund ska inte få bedriva skola och förskola."

Reservation 22

Anna Ekström reserverar sig till förmån för att motionerna F20, F22, F23–F25 samt F27–F29 avslås.

Reservation 23

Lotta Edholm, Jonas Andersson, Per-Åke Fredriksson, Roger Haddad, Robert Hannah, Ulrika Landergren, Anna Starbrink, Jens Sundström och Ulrica Westerlund reserverar sig till förmån för att motion F22 bifalls.

Reservation 24

Birgitta Ohlsson och Anna Ekström reserverar sig till förmån för att motion F30 bifalls.

Motivering: ”Omkring 1 procent av alla grundskoleelever går på en friskola med konfessionell inriktning och ungefär 3 promille på en friskola med muslimsk inriktning. Förslag att förbjuda konfessionella skolor som en åtgärd för att stärka integrationen och motverka parallella samhällen blir ett slag i luften.

Puttar vi religionen utanför det offentliga rummet skapar vi definitivt större möjligheter till parallella samhällen. Så länge dörrarna är öppna och insyn finns kan samhället sätta ramar för vad som är OK och inte, och detta ska konfessionella skolor klara. De som missköter sig ska självklart stängas. Religion är en tillgång i integrationen, ta vara på den.”

Särskilt yttrande 9

Anna Horn, Liberala Ungdomsförbundet, anför med anledning av motionerna F20–F30:

”Friskolor med konfessionella inslag ska vara tillåtna. De ska följa skollagen och läroplanen och kontrolleras på samma villkor som andra skolor. Undervisningen ska vara icke-konfessionell.”

Särskilt yttrande 10

Gulan Avci, Liberala Kvinnor, anför med anledning av motion F22:

”Motion F22 bör bifallas.”

K.
Jämställdhet

Liberalerna

Partistyrelsens yttrande

K. Jämställdhet

Arbetsgruppernas förslag samt inlämnade motioner återfinns i landsmöteshandlingarna del 1.

Inledning

Sverige år 2017 är det fortfarande mycket kvar att göra för ett jämställt samhälle. I över hundra år har vi liberaler kämpat för kvinnans frigörelse. Det har handlat om rösträtt, rätten till utbildning, egen försörjning och rätten till sin egen kropp – helt enkelt rätten att välja sitt eget liv. Den kampen måste fortsätta. Vi blundar därför inte för att de flickor och kvinnor som i dag lever i ofrihet mitt i det svenska samhället. För dem och alla andra kvinnor och män, flickor och pojkar som varje dag påverkas av denna orättvisa är det ingen hjälp att orättvisan förut var ännu större.

Det liberala jämställdhetsuppdraget tar sikte på kvinnors och mäns lika rätt till frihet, ansvar och makt. Det handlar om att frigöra individen genom att bekämpa den bristande jämställdheten och de värderingar som ligger bakom. Jämfört med flertalet länder i vår omvärld har Sverige hunnit långt i utvecklingen mot jämställdhet, men fortfarande år 2017 är Sverige inte ett jämställt land. Patriarkala maktstrukturer begränsar individens frihet och möjlighet att delta fullt ut i samhället. Insikten om denna ofrihet särskilt drabbar kvinnor och att dessa maktstrukturer måste brytas gör Liberalerna till ett feministiskt parti.

Strävan mot jämställdhet handlar om både värderingar och kunskap. I dagens Sverige skiljer det 3,6 miljoner kronor i livsarbetsinkomst mellan en genomsnittlig man och en genomsnittlig kvinna, kvinnor tar ut tre gånger fler föräldradagar än män, traditionellt kvinnliga yrken präglas av lägre löner än traditionellt manliga yrken och kvinnor löper långt större risk att råka ut för grovt våld i det egna hemmet. Liberalerna utgår från sådana fakta, ser hur individer drabbas, erkänner strukturerna bakom och arbetar för förändring. Det är detta som är liberal feminism.

Som liberala feminister vill vi fortsätta ändra och reformera för att komma ännu längre, och en central fråga är då utformningen av familjepolitiken. En ambitiös föräldraförsäkring, rätt till deltid och en utbyggd förskola med hög kvalitet är avgörande för att både kvinnor och män ska kunna kombinera jobb och föräldraskap.

Därför vill vi förändra de inslag i dagens familjepolitik som befäster stela strukturer och bristande jämställdhet. Viktigast är att skapa en mer modern och jämställd föräldraförsäkring. Partistyrelsen föreslår till årets landsmöte en ny modell som bidrar till valfrihet, flexibilitet och jämställdhet.

I över 25 år har debatten om en jämställd familjepolitik dominerats av frågan om en ökad individualisering. Det är en viktig fråga, och Liberalerna har tagit kampen för att det

nu finns tre öronmärkta månader åt varje förälder. Det är vi stolta över. Men det är dags att höja blicken och ta ett helhetsgrepp för att utforma en familjepolitik som möter dagens utmaningar.

Bland de tjugo mest vävlönade yrkena är sjutton dominerade av män. Det behövs en politik som bryter den horisontella och vertikala segregationen på svensk arbetsmarknad. Det handlar också om villkoren när kvinnor arbetar. En del i detta arbete är Liberalernas satsning på karriärlöner för skickliga lärare, som höjer lönenivån i Sveriges största akademikeryrke som domineras av kvinnor, och förslaget att införa karriärtjänster för specialistsjuksköterskor.

Att öka antalet företag som drivs av kvinnor är ytterligare en prioritet. Mångfald inom välfärdssektorn är en viktig jämställdhetsfråga och regeringens planer på att försämrade möjligheterna att bedriva företag inom välfärdssektorn är ett hot mot företagsamheten inom en sektor där många företag ägs och leds av kvinnor.

Som liberaler är vi stolta över att Sverige tar ett stort ansvar för att människor på flykt undan krig och förföljelse ges chans till en fristad. Samtidigt innebär det nya utmaningar för jämställdheten att många nyanlända kommer till Sverige från länder där jämställdheten inte hunnit lika långt. Både kvinnor och män, flickor och pojkar som kommer hit för att börja en ny tillvaro ska direkt vid ankomsten få information att Sverige är ett land där alla oavsett kön har lika rättigheter och rätt att bestämma över sitt eget liv.

Mäns våld mot kvinnor är det mest extrema uttrycket för ojämställda maktrelationerna mellan män och kvinnor. De attityder och idéer som upprätthåller könsrelaterat förtryck i samhället måste brytas och de förebyggande insatserna stärkas.

Att bekämpa hedersrelaterat våld och förtryck är en av de viktigaste jämställdhetsfrågorna. Fler av de personer som utsätter sina närstående för hot och våld måste ställas inför rätta. ”Lex Fadime” måste införas så att hedersmotiv leder till strängare straff på samma sätt som redan gäller för bland annat rasistiska motiv. Det civila samhället och organisationer som arbetar med hedersfrågor måste få ökat stöd. Vi vill också se mer stöd till den feministrörelse som vuxit fram i utsatta områden.

Jämställdhetsperspektivet ska genomsyra alla politikområden, även integrationspolitiken. Utöver jobb och utbildning är kunskaper om det svenska samhället centralt för att kunna bygga sin framtid i Sverige. Samhället har därför ett ansvar att informera och tydliggöra vad som förväntas av alla, kvinnor som män, och vilka principer som är avgörande för ett jämställt samhälle. Samhällsorienteringen ska förbättras och

få en tydligare jämställdhetsprofil. Frågor om hedersrelaterat våld och förtryck ska lyftas fram.

Liberalerna vill att Sverige i EU, FN och andra internationella organisationer ska vara en stark röst för jämställdhet och sexuell och reproduktiv hälsa i en värld där dessa grundläggande principer är långt ifrån självklara.

I detta avsnitt behandlar partistyrelsen det förslag till ny familjepolitik som presenterats av partiets jämställdhetspolitiska arbetsgrupp, samt anslutande motioner. Jämställdhetsfrågor med koppling till rättspolitik (t.ex. hedersrelaterat våld och våld i nära relationer) tas däremot upp i det rättspolitiska avsnittet, jämställdhetsfrågor med koppling till skolan tas upp i avsnittet för skola och utbildning och jämställdhetsfrågor inom vården tas upp i det sjukvårdspolitiska avsnittet. Avslutningsvis tar partistyrelsen också upp en motion med språkliga synpunkter på jämställdhetsavsnittet i partiogrammet.

En ny familjepolitik med ny föräldraförsäkring

I rapporten ”Principer för en flexibel och jämställd föräldraförsäkring” lägger den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen fram ett tolvpunktsprogram för hur en ny föräldraförsäkring skulle kunna utformas. Gruppen konstaterar att Sverige – mycket tack vare liberalers arbete – har en generös föräldraförsäkring och en väl utbyggd barnomsorg, och att det är viktigt att detta består.

Samtidigt fastslår gruppen att debatten om föräldraförsäkringen alltför länge har handlat om förändringar inom ramen för dagens system. Föräldraförsäkringen infördes 1974 och har sedan dess varit oförändrad i sin principiella konstruktion. Det som har ändrats har varit försäkringens längd och ersättningsnivå, samt att vissa perioder öronmärks för respektive vårdnadshavaren. I övrigt har de grundläggande strukturerna varit bestående, trots att det gått över 40 år sedan dess och stora samhällsförändringar har inträffat.

I internationell jämförelse ligger Sverige numera i topp vad gäller kvinnors förvärvsfrekvens, och likaså råder i princip full behovstäckning i barnomsorgen för barn från ett års ålder och uppåt. När föräldraförsäkringen infördes var det många föräldrar som var tvungna att stanna hemma längre än så, helt enkelt för att alternativ saknades. De föräldrar som i dag stannar hemma när barnen är större gör det av eget val och av andra skäl.

Fortfarande är uttaget av föräldrapenning starkt könsuppdelat. År 2015 tog kvinnor ut 74 procent av föräldrapenningdagarna, mot 26 procent för männen. Den långsiktiga trenden går visserligen i utjämnande riktning, men utvecklingen är mycket långsam.

Fortfarande är även långvarigt deltidsarbete i huvudsak något som kvinnor ägnar sig åt. Detta mönster grundläggs oftast i samband med att barnen kommer. Det är då som löneskillnaderna mellan män och kvinnor börjar växa. Men

långvarigt deltidsarbete blir för många kvinnor en deltidsfälla.

Skillnaden i livsinkomst påverkar kvinnors ekonomiska villkor och därmed deras självständighet livet ut. Kvinnor har i genomsnitt väsentligt lägre pensioner än män – i genomsnitt har kvinnor en pension motsvarande 67 procent av männens. Det är i huvudsak kvinnor som drabbas av en tillvaro som fattigpensionär.

Arbetsgruppen framhåller dessutom att dagens föräldraförsäkring befäster en traditionell könsrollsuppdelad arbetsfördelning. Försäkringen kan utnyttjas under mycket lång tid – ända fram till dess att barnet fyller tolv år – och kan tas ut i så små portioner som en timme åt gången. Föräldraledighetslagstiftningen ger samtidigt föräldrar rätt att gå ner på deltid ända tills barnet kommit upp i lågstadieåldern.

Föräldraförsäkringen är inte heller anpassad till företagares villkor. Detta ger avtryck i att föräldrar som är egenföretagare tar ut väsentligt färre föräldrapenningdagar än andra, trots att de är med och bidrar till systemet.

Liberalernas jämställdhetspolitiska arbetsgrupp har i rapporten formulerat fyra utgångspunkter för sina förslag. För det första ska föräldraförsäkringen utgå från barnets behov av trygghet och anknytning under den första viktiga tiden. Barnperspektivet måste därför vara vägledande. För det andra ska föräldraförsäkringen ge inkomstskydd när föräldrarna är hemma den första tiden, och sedan underlätta en trygg återgång till arbetsmarknad och förvärvsarbete. En väl utformad föräldraförsäkring ska i första hand ge föräldrar möjlighet att vara lediga lång tid när barnen är små. Det är dit det offentliga ekonomiska stödet ska koncentreras. För det tredje ska föräldraförsäkringen underlätta och stimulera till ett jämställt föräldraskap och skapa drivkrafter för ett jämnare uttag: visionen är att utvecklingen leder fram till ett samhälle där vårdnadshavare delar lika på föräldraledigheten. För det fjärde ska föräldraförsäkringen vara flexibel och ta hänsyn till att familjer är olika.

Ytterligare en utgångspunkt för gruppens förslag är att de ska vara budgetmässigt neutrala för staten. Ungefär 42 miljarder kronor årligen läggs på föräldraförsäkringen, och arbetsgruppen menar att det är en riktig prioritering. De förslag som gruppen lägger fram syftar därmed till att visa hur detta belopp skulle kunna användas på ett bättre sätt.

I punkt 1 föreslår gruppen att inkomstskyddet förbättras genom att ersättningsnivån blir densamma hela tiden. I dag består föräldraförsäkringen av totalt 480 ersättningsdagar, varav 390 dagar ger inkomstskydd och 90 dagar inte ger det. Gruppen föreslår att de 90 så kallade lägstadagarna avskaffas och ersätts med ett lägre antal dagar med skydd för förlorad inkomst.

I punkt 2 föreslår gruppen en ny form av valfrihet mellan en kortare och mer välbetald föräldraförsäkring och en längre ersättningsperiod med lägre ersättning. Denna modell finns sedan ett antal år i Norge, och ger barnfamiljer större möjlighet att anpassa försäkringen efter de egna behoven.

Arbetsgruppen föreslår därför en möjlighet att välja ett av två spår: 360 ersättningsdagar med 100 procent av lönen upp till ersättningstaket på 10 prisbasbelopp, eller 420 ersättningsdagar med 70 procent av lönen upp till taket.

Partistyrelsen anser att arbetsgruppen med dessa två förslag har pekat ut riktningen för en ny och grundläggande familjepolitisk reform. Partistyrelsen delar arbetsgruppens bedömning, och vill även peka på att erfarenheterna från Norge tyder på att en kortare men generösare föräldraförsäkring stärker kvinnors anknytning till arbetsmarknaden, och därmed förbättrar den ekonomiska jämställdheten. I Norge är det totalt sett 69 procent av mammorna som väljer 100 procent i ersättningsnivå, och dessa kvinnor har också starkare anknytning till arbetsmarknaden.

Intressant nog har det i Norge dessutom över tid blivit allt fler som väljer 100 procent av lönen i ersättning, även om ersättningsperioden då blir kortare. Utvärderingar tyder på att detta kan bero på att 100 procent i ersättning blir mer lönsam för familjeekonomin, men även på att föräldrarna anser att även den kortare föräldraledigheten trots allt är tillräcklig. Samtidigt finns det också möjlighet för andra barnfamiljer att välja längre föräldraledighet, genom att det går att välja ett längre spår med lägre ersättning.

Partistyrelsen anser därför att förslaget om en ny föräldraförsäkring med två olika ersättningsmodeller i princip bör bifallas. Den närmare utformningen behöver utredas närmare eftersom många tekniska frågor uppstår vid genomförande av en så stor reform. Till exempel behövs kompletterande bestämmelser vad gäller antalet dagar som behöver tas ut under barnets första levnadsår. Likaså förutsätter det nya systemet att det alternativ som väljs gäller båda vårdnadshavarna.

Det som landsmötet tar ställning till bör vara de övergripande principerna. Partistyrelsen föreslår därför att punkt 2 och 6 ges en delvis annan lydelse för att koncentrera sig på dessa principer. Av pedagogiska skäl bör därutöver punkt 6 flyttas och läggas till efter rapportens punkt 2.

Partistyrelsen föreslår således att punkt 2 ges lydelsen: "Föräldrar ska ha möjlighet att välja mellan två alternativ i föräldraförsäkringen: en kortare försäkring med högt inkomstskydd och en lite längre försäkring med lägre inkomstskydd. Det alternativ som väljs gäller båda vårdnadshavarna. Vårt riktmärke är att ersättningsgraden ska vara 100 procent i det kortare spåret och 70 procent i det längre. Ersättningstaket behålls på dagens nivå på 10 prisbasbelopp, vilket i dagsläget motsvarar en månadslön på ca 37 300 kronor (2017)."

Vidare bör rapportens punkt 6 läggas efter punkt 2 och ges lydelsen: "Stramare tidsgränser för när föräldrapenning kan tas ut. I den nya föräldraförsäkringen ska merparten av föräldrapenningdagarna användas innan barnet har fyllt två år. Återstoden kan användas till utgången av det år då barnet har blivit skolpliktigt, det vill säga sju år i dagsläget eller sex år med Liberalernas politik. Den närmare utformningen av begränsningsreglerna i systemet ska utredas."

I sammanhanget tar partistyrelsen upp **motion K1**, där det förespråkas en helt annan reform med innebörden att vårdnadshavare med gemensam vårdnad får en föräldrapenning beräknad efter genomsnittet mellan vårdnadshavarnas inkomster. På så vis skulle, menar motionärerna, möjligheten till jämnare uttag av föräldrapenning öka. Partistyrelsen är av motsatt åsikt och konstaterar att en sådan reform

skulle minska drivkraften för den förälder som tjänar mindre – oftast en kvinna – att själv yrkesarbeta. **Motion K1 bör avslås.**

Den jämställdhetspolitiska arbetsgruppen föreslår vidare i **punkt 3** att antalet öronmärkta dagar behålls på 90 dagar per vårdnadshavare. I kontrast till detta yrkas det i **motionerna K2 och K3** att föräldraförsäkringen görs helt individuell, dvs. att vårdnadshavares möjlighet att överlåta dagar tas bort. I motsatt riktning går **motion K4 och K5 yrkande 1**, där det yrkas att samtliga dagar görs överlåtbara. Vidare yrkas i **motion K5 yrkande 2** att barnfokus upphöjs till generell princip för politiska ställningstaganden som berör barn.

Partistyrelsen konstaterar att föräldraförsäkringen ända sedan införandet 1974 har varit individuell. Det är inte familjen som får rätt till ett antal föräldrapenningdagar, utan den enskilde vårdnadshavaren. Under de två decennierna med dagens föräldraförsäkring kunde en vårdnadshavare fritt överlåta hur många som helst av sina dagar till barnets andra vårdnadshavare, men tack vare liberala politikers reformkrav beslutades 1994 om en öronmärkning av ett visst antal dagar. Antalet öronmärkta dagar har sedan dess ökat stegvis, och Liberalerna var även pådrivande för den senaste ökningen till 90 öronmärkta dagar för vardera vårdnadshavaren.

Vid det här laget har öronmärkningen funnits i nästan 25 år, och den är en princip som är välkänd och väletablerad för alla blivande småbarnsföräldrar. Vi är stolta över att vårt parti tog initiativ till riksdagsbeslutet 1994 om den första öronmärkta månaden. Vi är också stolta över att Liberalerna gick till val 2014 på att införa en tredje öronmärkt månad, något som nu blivit verklighet.

Partistyrelsen konstaterar att den politiska debatten om föräldraförsäkringen under lång tid har präglats av frågan om hur många dagar som ska vara öronmärkta åt vardera vårdnadshavaren. Frågan är viktig, men den rör sig helt och hållet inom ramarna för dagens system.

Andra aspekter på föräldraförsäkringen är väl så viktiga för jämställdheten. Antalet ersättningsdagar totalt, konstruktionen av inkomstskyddet, antalet dagar som måste tas ut under barnets allra första år och kopplingen mellan föräldraledighetsreglerna och föräldrapenningsreglerna är några sådana faktorer som har avgörande betydelse. Men i debatten om föräldraförsäkringen tenderar dessa frågor att komma helt i skymundan.

Det är dags att bryta denna låsning och pröva tankar kring ännu mer grundläggande förändringar av föräldraförsäkringen. Partistyrelsens förslag, baserat på arbetsgruppens rapport, innebär att en helt ny modell införs. I stället för en mycket lång föräldraförsäkring med partiellt inkomstskydd införs en kortare försäkring med mycket bättre inkomstskydd. Det är enligt partistyrelsens mening inte önskvärt att dessutom öka antalet öronmärkta dagar i samband med en sådan reform. Antalet öronmärkta dagar bör därför kvarstå till 90 per vårdnadshavare. **Punkt 3 bör därför bifallas och motionerna K2–K4 samt K5 yrkande 1 bör avslås.** Förslaget i **motion K5 yrkande 2** uttrycker det som redan är grunden för Liberalernas politik, och yrkandet bör därför **anses besvarat.**

Alliansregeringen införde en jämställdhetsbonus, vars syfte var att stimulera till mer jämställt uttag utan att för den delen öka antalet öronmärkta dagar. Trots att bonusen gjordes om och förenklades tyder utvärderingar på att dess praktiska genomslag var begränsat. Jämställdhetsbonusen har nu avskaffats, och arbetsgruppen föreslår att den inte återinförs utan menar att samma syfte uppnås bättre och mer effektivt när en helt ny försäkring införs. Gruppen föreslår i **punkt 4** att de pengar som finansierade jämställdhetsbonusen används till att öka antalet dagar då den andra föräldern kan vara hemma vid barnets födelse med tillfällig föräldrapenning (så kallade pappadagar) från tio till femton. I **motion K6** välkomnas visserligen denna ansats, men motionären förespråkar att antalet så kallade pappadagar i stället ökas till 20. Partistyrelsen anser att arbetsgruppens förslag är motiverat och att förlängningen är rimligt avvägd. Eftersom jämställdhetsbonusen är avskaffad är det dock inte längre relevant att beskriva den som en finansieringskälla för denna reform. **Punkt 4 bör därför ges lydelsen: "Inför fler 'pappadagar'. För att stimulera till mer jämställt föräldransvar ökas antalet dagar då den andra föräldern kan vara hemma vid barnets födelse med tillfällig föräldrapenning (de så kallade pappadagarna) från tio till femton." Vidare bör motion K6 avslås.**

I **punkt 5** uppmärksammar arbetsgruppen situationen för medmammor, bonusföräldrar och alla andra vuxna som tar föräldransvar utan att vara juridiska vårdnadshavare. I dag kan en förälder överlåta sina icke öronmärkta föräldrapeningdagar till sin make/maka, även om den personen inte är vårdnadshavare. Också om föräldern har gemensamma barn med den andra personen kan föräldradagar överlåtas. Gruppen vill att denna möjlighet utökas ytterligare och föreslår en generell princip om att ett barns vårdnadshavare ska ha frihet att överlåta de icke öronmärkta föräldrapeningdagarna till såväl make/maka som sambo. Partistyrelsen instämmer i gruppens förslag, men föreslår en något justerad formulering. **Punkt 5 bör därför ges lydelsen: "Utöka rätten att överlåta dagar till tredje person. Familjer ser olika ut, och det är viktigt att föräldraförsäkringen fungerar även för regnbågsfamiljer och familjer där föräldrarna har separerat och gått in i nya förhållanden. Rätten att ge de överlåtbara dagarna till tredje person ska förbättras så att både make/maka och sambo ska kunna ta ut föräldrapeningdagar."**

Vidare föreslås i **punkt 7** ändrade regler för föräldraledighet och föräldrapenning på deltid. Eftersom deltidsuttaget skiljer sig så mycket mellan kvinnor och män är detta en fråga av särskild strategisk betydelse för jämställdheten. När barnen är små går många föräldrar ner i arbetstid, och det är viktigt att det finns en lagstadgad rätt att minska sin ordinarie arbetstid när barnen är som minst. Samtidigt får man inte blunda för de effekter för den ekonomiska jämställdheten det leder till när den ena föräldern – oftast en kvinna – långvarigt arbetar deltid medan den andra – oftast en man – fortsätter jobba heltid.

Partistyrelsen vill i likhet med arbetsgruppen stimulera till mer jämställt föräldraskap genom att se över reglerna för rätten att gå ner i arbetstid under småbarnsåren. Landsmötet bör dock inte binda partiet alltför hårt vid en viss

teknisk konstruktion av reformen, utan detta behöver analyseras närmare. Partistyrelsen delar vidare gruppens bedömning att reglerna för deltidsuttag av föräldrapenning behöver förändras, så att föräldrapenning ska kunna tas ut med hel dag eller halv dag.

I **punkt 8** föreslås även att den praktiska samordningen mellan föräldraledighet och föräldrapenning bör bli bättre. Därför ska Försäkringskassans information till arbetsgivare förbättras när det gäller uttag av föräldrapenning efter barnets tvåårsdag. Ett sätt kan vara att Försäkringskassan underlättar arbetsgivaren när en anställd inte längre har några föräldrapeningdagar kvar att ta ut. En annan möjlighet skulle kunna vara att arbetsgivaren erhåller årsbesked från Försäkringskassan angående antalet kvarvarande föräldrapeningdagar för de anställda. Partistyrelsen anser att arbetsgruppen i dessa punkter har identifierat frågor av väsentlig betydelse för möjligheten till jämställt föräldraskap.

Sammantaget yrkar partistyrelsen att punkt 7 ges lydelsen: "Ändrade deltidsregler för föräldraledighet och föräldrapenning. I dag är det ofta den ena föräldern som går ner i deltid medan den andra jobbar heltid. Vi vill se över reglerna för rätten att gå ner i arbetstid under småbarnsåren för att stimulera till mer jämställt föräldraskap. Även reglerna för uttag av föräldrapenning ska förändras. Föräldrapenning ska kunna tas ut med hel dag eller halv dag. Möjligheten att ta ut på tre kvarts dag, en kvarts dag eller en åttondels dag tas bort." Vidare bör punkt 8 bifallas.

Den tillfälliga föräldrapenningen för vård av barn (vab) tas upp i **punkt 9**. Arbetsgruppen konstaterar att de flesta vabdagar tas ut av kvinnor och att det till skillnad från vad gäller föräldrapenningen i stort inte finns några tecken på att det sker en utveckling i riktning mot jämnare uttag. Arbetsgruppen konstaterar vidare att det är viktigt att de ekonomiska trygghetssystemen tydligt underlättar för föräldrar att ta jämställt ansvar även om den ena vårdnadshavaren tjänar mer än den andra, och föreslår därför att ersättningstaket i den tillfälliga föräldraförsäkringen höjs till samma belopp som i föräldraförsäkringen, dvs. 10 prisbasbelopp eller för 2017 en månadslön på ca 37 300 kronor.

Punkt 10 uppmärksammar vårdnadsbidraget och konstaterar att det kommunala vårdnadsbidrag som infördes 2008 bidrog till att hålla vissa föräldrar, främst kvinnor, borta från arbetsmarknaden under en längre tid. Vårdnadsbidraget utnyttjades också i särskilt hög grad av utlandsfödda kvinnor och bidrog därför till att försvåra deras väg till att bli självförsörjande i Sverige. Därutöver gick deras barn miste om den möjlighet till att tidigt utveckla sin förmåga att tala svenska som förskolan erbjuder. Arbetsgruppen föreslår därför att Liberalerna ska hålla fast vid att något nytt vårdnadsbidrag inte ska införas. Partistyrelsen delar gruppens resonemang och yrkar att **punkterna 9 och 10 bifallas.**

En svaghet med dagens föräldraförsäkring är att den bygger på en arbetstagnorm: föräldern förutsätts vara anställd. Det är mycket svårare för den som är företagare att kunna få del av försäkringens möjligheter, trots att företagare är med och bidrar med sina skattepengar precis som alla andra. I **punkt 11** föreslås åtgärder för att göra föräldraförsäkringen bättre anpassad till företagares situation. Bland annat före-

språkas ändrade rutiner hos Försäkringskassan för att fastställa sjukpenninggrundande inkomst (SGI) för företagare, till exempel genom bindande förhandsbesked så att företagaren vet säkert om han eller hon kommer att ha råd att ta ut föräldrapenning en viss tid.

Samma fråga tas också upp av Liberalernas företagsdegrupp, som i **punkt 28–29** i rapporten ”Frihet och företagsamhet” lägger fram dels principen att socialförsäkringarna måste fungera också för företagsamma föräldrar, dels att näringsidkare ska tillåtas att driva företag under föräldraledigheten med bibehållen föräldrapenning. Partistyrelsen instämmer helt i den principiella ståndpunkten, men att den exakta utformningen av föräldrapenningreglerna för företagare behöver ses över närmare. Den grundläggande tanken med föräldraförsäkringen, dvs. att fungera som en ersättning för inkomstbortfall, ska dock gälla oavsett om inkomsten kommer från anställning eller från företagande. Partistyrelsen anser att jämställdhetsgruppens förslag punkt 11 får anses tillgodose det övergripande önskemålet från företagsdegruppens. **Med anledning av detta bör jämställdhetsrapportens punkt 11 samt företaganderapportens punkt 28 bifallas och företaganderapportens punkt 29 utgå.**

I jämställdhetsarbetsgruppens **punkt 12** föreslås att inga förändringar ska göras retroaktivt, utan det nya systemet ska gälla för de barn som föds från och med det datum då reformen träder i kraft. Även i dessa delar instämmer partistyrelsen i gruppens förslag, och **punkt 12 bör därför bifallas.**

Avslutningsvis, och vid sidan av jämställdhetsgruppens rapport, föreslås i **motion K7** två förtydligande språkändringar i partiprogrammets skrivningar om jämställdhet. Partistyrelsen instämmer i motionärens resonemang och yrkar att **motion K7 bifalls.**

Förslag till landsmötesbeslut

1. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 1 bifalls: ”Färre föräldrapenningdagar och samma ersättningsnivå hela tiden. Vi vill stärka inkomstbortfallsprincipen så att föräldraförsäkringen verkligen blir vad den är tänkt som: en försäkring för förlorad inkomst. De 90 dagarna på lägstanivå (180 kronor per dag) slopas. Därmed frigörs finansiering som vi använder till fler ersättningsdagar med inkomstskydd.”
2. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 2 ges lydelsen: ”Föräldrar ska ha möjlighet att välja mellan två alternativ i föräldraförsäkringen: en kortare försäkring med högt inkomstskydd och en lite längre försäkring med lägre inkomstskydd. Det alternativ som väljs gäller båda vårdnadshavarna. Vårt riktmärke är att ersättningsgraden ska vara 100 procent i det kortare spåret och 70 procent i det längre. Ersättningstaket behålls på dagens nivå på 10 prisbasbelopp, vilket i dagsläget motsvarar en månadslön på ca 37 300 kronor (2017).”
3. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 6 ges lydelsen: ”Stramare tidsgränser för när föräldrapenning kan tas ut. I den nya föräldraförsäkringen ska merparten av föräldrapenningdagarna användas innan barnet har fyllt två år. Återstoden kan användas till utgången av det år då barnet har blivit skolpliktigt, det vill säga sju år i dagsläget eller sex år med Liberalernas politik. Den närmare utformningen av begränsningsreglerna i systemet ska utredas.” och att denna punkt placeras efter rapportens punkt 2
4. **Att** motion K1 avslås
5. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 3 bifalls: ”Lika många öronmärkta dagar som i dag. Liberalerna gick till val 2014 på att införa en ny öronmärkt månad till vardera föräldern. Detta har nu genomförts, och antalet öronmärkta dagar har därmed ökat till 90 dagar per förälder. Den nya föräldraförsäkring vi föreslår innehåller lika många öronmärkta dagar som dagens.”
6. **Att** motionerna K2–K4 samt K5 yrkande 1 avslås
7. **Att** motion K5 yrkande 2 anses besvarat
8. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 4 ges lydelsen: ”Inför fler ‘pappadagar’. För att stimulera till mer jämställt föräldransvar ökas antalet dagar då den andra föräldern kan vara hemma vid barnets födelse med tillfällig föräldrapenning (de så kallade pappadagarna) från tio till femton.”
9. **Att** motion K6 avslås
10. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 5 ges lydelsen: ”Utöka rätten att överlåta dagar till tredje person. Familjer ser olika ut, och det är viktigt att föräldraförsäkringen fungerar även för regnbågsfamiljer och familjer där föräldrarna har separerat och gått in i nya förhållanden. Rätten att ge de överlåtbara dagarna till tredje person ska förbättras så att både make/maka och sambo ska kunna ta ut föräldrapenningdagar.”
11. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 7 ges lydelsen: ”Ändrade deltidsregler för föräldraledighet och föräldrapenning. I dag är det ofta den ena föräldern som går ner i deltid medan den andra jobbar heltid. Vi vill se över reglerna för rätten att gå ner i arbetstid under småbarnsåren för att stimulera till mer jämställt föräldraskap. Även reglerna för uttag av föräldrapenning ska förändras. Föräldrapenning ska kunna tas ut med hel dag eller halv dag. Möjligheten att ta ut på tre kvarts dag, en kvarts dag eller en åttondels dag tas bort.”
12. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 8 bifalls: ”Tydligare samordning mellan föräldraledighet och föräldrapenning. Samordningen mellan föräldraledighet och föräldrapenning behöver stärkas. Därför ska Försäkringskassans information till arbetsgivare förbättras. Ett sätt kan vara att Försäkringskassan informerar arbetsgivaren när en anställd inte längre har några föräldrapenningdagar kvar att ta ut.”
13. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 9 bifalls: ”Generösare vab-regler för mer jämställt ansvar. Ersättningstaket i den tillfälliga föräldraförsäkringen ska höjas till samma belopp som i föräldraförsäkringen, dvs. 10 prisbasbelopp. Detta underlättar för föräldrar att ta jämställt ansvar även om den ena tjänar mer än den andra.”
14. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 10 bifalls: ”Inget nytt vårdnadsbidrag. Det kommunala

vårdnadsbidrag som infördes 2008 bidrog till att hålla vissa föräldrar – främst kvinnor – borta från arbetsmarknaden under en längre tid. Liberalerna gick därför till val 2014 på att avskaffa vårdnadsbidraget, och detta har nu förverkligats. Vi säger fortsatt nej till vårdnadsbidrag.”

15. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 11 bifalls: ”Bättre anpassning till företagare. Föräldraförsäkringen ska fungera också för företagare. Bland annat behövs en förbättring av Försäkringskassans rutiner för att fastställa sjukpenninggrundande inkomst (SGI) för företagare. Även vårt förslag om att göra det möjligt att överlåta föräldrapenningdagar på närstående kan underlätta för företagare. Det behövs fördjupade analyser kring vad som försvårar för företagare att fullt ut dra nytta av föräldraförsäkringen.”
16. **Att** den företagandepolitiska rapporten punkt 28 bifalls: ”Att socialförsäkringssystemet ska fungera för företagsamma föräldrar.”
17. **Att** den företagandepolitiska rapporten punkt 29 utgår
18. **Att** den jämställdhetspolitiska rapporten punkt 12 bifalls: ”Inga retroaktiva förändringar. Den nya föräldraförsäkringen ska gälla för de barn som föds efter en viss tidpunkt. Vi bedömer att det nya systemet skulle kunna träda i kraft 2020 eller 2021. Däremot ska det inte ske några retroaktiva förändringar i föräldraförsäkringen för de barn som har fötts tidigare.”
19. **Att** motion K7 bifalls

L.
**Utbildning
och forskning**

Liberalerna

Partistyrelsens yttrande (komplettering)

L. Skola och utbildning

Övriga delar av partistyrelsens yttrande, arbetsgruppens förslagspunkter samt inlämnade motioner återfinns i landsmöteshandlingarna del 1.

BARNOMSORG OCH FÖRSKOLA

I **motion L20** yrkar motionären att kommunerna ska verka för att alla barn som fyllt tre år deltar i den allmänna förskolan, 525 timmar per år, på samma sätt som kommunerna verkar för att barnen deltar i förskoleklassen. I **punkt 8–11 i arbetsgruppens rapport** står att förskolan spelar en viktig roll för barnens lärande och utveckling för alla barn och att kraven på förskolorna bör skärpas. Partistyrelsen menar att motionärens yrkande ligger i linje med arbetsgruppens förslag och anser därmed **att motion L20 bifalls samt att punkterna 8–11 i arbetsgruppens rapport bifalls.**

135. **att** motion L20 bifalls
136. **att** den skolpolitiska rapporten punkt 8 bifalls: "Inget är viktigare än en bra start. Det ger den enskilda människan större chanser att lyckas senare i livet och utjämnar livschanser mellan elever med olika bakgrund. Därför är förskolan viktig och ska ha ett tydligt pedagogiskt uppdrag. Förskolans kompensatoriska uppdrag ska stärkas och resurser ska, liksom i skolan, fördelas utifrån behov. Krav ska ställas på den så kallade pedagogiska omsorgen att följa läroplanen och vara underställd en förskola för utbildning och pedagogisk ledning. Barn till föräldralediga och arbetslösa bör ha rätt att delta i förskolans verksamhet upp till 30 timmar i veckan."
137. **att** den skolpolitiska rapporten punkt 9 bifalls: "Förskolans betydelse för barns utveckling, inte minst gällande språkträning för nyanlända barn, är central. Alla barn i förskolan har rätt till modersmålsstöd. Öppna förskolan möjliggör för barn och föräldrar att träffa andra och träna svenska språket. Den bör därför ha hög tillgänglighet."
138. **att** den skolpolitiska rapporten punkt 10 bifalls: "För att stärka föräldrars möjlighet att välja barnomsorg ska lagen om valfrihet gälla förskolan. Kraven för att etablera förskola ska skärpas och så långt som möjligt likna dem som finns för skola."
139. **att** den skolpolitiska rapporten punkt 11 bifalls: "En nationell förskoleinspektion inrättas."

O. Liberalernas stadgar och organisation

Liberalerna

Partistyrelsens yttrande

O. Liberalernas organisation och stadgar

Arbetsgruppens förslag samt inlämnade motioner återfinns i landsmöteshandlingarna del 1.

Nya stadgar för Liberalerna

Partistyrelsen lägger till årets landsmöte fram förslag till nya stadgar för Liberalerna på nationell, regional och lokal nivå. Vid landsmöte 2015 gavs partistyrelsen i uppdrag att ”fullfölja förnyelsearbetet med sådana stadgeändringsfrågor som kan bli aktuella för beslut på landsmötet 2017”, och partistyrelsen tillsatte därefter en arbetsgrupp som i sin tur skickat ut en enkät till förtroendevalda på alla nivåer i partiet samt till partiets ombudsmän, och även tagit emot ett antal förslag från enskilda.

I detta avsnitt behandlar partistyrelsen arbetsgruppens förslag samt inkomna motioner med direkt koppling till stadgefrågor.

Partistyrelsen konstaterar inledningsvis att det finns ett behov av nya stadgar. Partistyrelsen instämmer i arbetsgruppens bedömning att väl utformade stadgar skapar tydlighet i organisationen, stärker kontinuiteten och förbättrar den interna demokratin. Den senaste stora stadgerevisionen gjordes vid landsmötet 2007 och det finns all anledning att göra en översyn för 2020-talets behov.

Partistyrelsen delar även arbetsgruppens åsikt att vissa skäl väger särskilt tungt som motiv för en genomgripande uppdatering av stadgarna. Det handlar om att förbättra transparensen genom att göra stadgarna mer enhetliga och överskådliga. Det handlar om att öka flexibiliteten genom att förenkla vissa bestämmelser som skapar problem särskilt för mindre länsförbund och föreningar. Det handlar även om att stärka interndemokratin, bland annat genom att makten att fastställa normalstadgar för länsförbund och föreningar flyttas från partistyrelsen till landsmötet.

Arbetsgruppen uppmärksammade också ett antal frågor som partiet bör arbeta vidare med, men som inte hör hemma i stadgarna. Arbetsgruppen ser bland annat en stor potential i att med hjälp av ny teknik fortsätta utveckla medlemsdialogen och göra det lättare för medlemmarna att framföra förslag och idéer i olika frågor. Vidare poängteras betydelsen av ett kontinuerligt och långsiktigt arbete i etikfrågor i Liberalerna. Arbetsgruppen anser också att partiet bättre bör uppmärksamma de viktiga uppdrag som finns utanför styrelserna, till exempel i valberedning, nomineringskommitté eller som revisor. Partistyrelsen delar arbetsgruppens bedömning och anser att partistyrelsen bör få i uppdrag att fortsätta utvecklingsarbetet gällande dessa frågor.

Partistyrelsen anser att arbetsgruppen har lagt fram väl-motiverade argument för en grundlig stadgereform, och ansluter sig i allt väsentligt till gruppens förslag. Förutom vad som nämns särskilt nedan har även vissa redaktionella justeringar gjorts.

De nya stadgarna består av tre avdelningar, gällande partiet på nationell, regional respektive lokal nivå. Avdelningen I motsvarar de tidigare gällande partistadgarna medan avdelning II och III innehåller grundstadgar för den regionala respektive lokala nivån.

För att möjliggöra en smidig övergång föreslås avdelning I träda i kraft den 1 januari 2018 medan det dröjer till den 1 januari 2019 innan avdelning II och III träder i kraft. På så vis ges dagens länsförbund och lokala föreningar tillräckligt med tid för att analysera om de vill begära undantag på någon punkt från de nya grundstadgarna. Om det enbart handlar om att behålla lokala avvikelser som gällt sedan tidigare kan ansökan om detta göras i förenklad form när som helst under 2018.

Bland de viktigaste nyheterna i stadgarna kan nämnas följande:

- Avgående styrelse har inte rösträtt vid omröstning i fråga om ansvarsfrihet.
- Partistyrelsens möjlighet att begränsa motionsrätten till landsmöte till vissa sakfrågor tas bort.
- Partistyrelsen ges möjlighet att i synnerliga fall utlysa partiråd med kortare kallelsetid än en månad.
- Partistyrelsens ansvar att fastställa vilka nationella nätverk som ska finnas i partiet, samt utse nätverkens ordförande, tas in i stadgarna.
- Europaparlamentariker och statsråd blir ständigt adjungerade till riksdagsgruppen, inte som i dag medlemmar.
- Det införs en möjlighet att meddela varning i ärenden där en medlem agerat i strid mot stadgarna eller de liberala värderingarna men där det inte finns tillräckliga skäl för att besluta om uteslutning.
- Regeln om minst tre månaders medlemskap för rösträtt vid möte eller i provval knyts till den nivå i partiet där omröstningen äger rum.
- Länsförbund byter namn till förbund, eftersom partiets geografiska indelning inte är knuten till Sveriges länsindelning.
- Den aldrig utnyttjade möjligheten att bilda icke-geografiskt baserade föreningar inom ett förbund tas bort.
- Det blir frivilligt för förbundsstyrelse att ha ett arbetsutskott.

- Om det finns mer än en lokal förening inom en kommun ska dessa förena sig i en kommunförening med särskilda stadgar.
- Det införs en regel om att partistyrelsen och förbundsstyrelsen måste godkänna bildandet av en lokal förening som omfattar mer än en kommun.
- I grundstadgarna för lokal förening införs nya bestämmelser om fyllnadsval under pågående mandatperiod. Huvudregeln blir att sådana beslut tas av medlemsmöte. Medlemsmöte kan dock fatta särskilt beslut om att för återstoden av mandatperioden delegera sådana beslut till fullmäktigegruppen eller styrelsen.
- Det införs en regel om att förbundsstyrelsen, innan den fattar beslut om att godkänna undantag från eller tillägg till grundstadgarna för lokal förening, ska skicka ärendet för synpunkter till riksorganisationen.
- Det införs en regel om att en lokal förenings stadgar, efter att ändringar har skett, ska lämnas in i sin slutliga lydelse till förbundet samt till riksorganisationen. Motsvarande regel införs även för förbundsstadgar.

I **motion O1** yrkas avslag på förslaget att avvikelser från eller tillägg till grundstadgarna för lokal förening ska remitteras till riksorganisationen för synpunkter innan förbundsstyrelsen fattar sitt beslut. Motionären anser att det på riksnivå saknas den kunskap om lokala förhållanden som behövs för att ta ställning i frågan. Partistyrelsen vill poängtera att det fortfarande är förbundsstyrelsen som avgör beslutet, men för att det inte ska utvecklas olika praxis på olika håll i landet är det viktigt att riksorganisationen ges möjlighet att yttra sig.

Motion O1 bör avslås.

Partistyrelsen instämmer däremot i förslaget i **motion O2** om att det inte bör införas en särskild stadgebestämmelse om hur gruppledare i kommun- och landstingsfullmäktige grupp bör utses. Gruppledarrollens politiska innebörd varierar mellan valda församlingar och det är inte görligt att fastställa en norm som fungerar i hela landet. Det justerade stadgeförslag som partistyrelsen framlägger här nedan innebär att **motion O2 bifalls**.

I **motion O3** yrkas att stadgarna förtydligas så att det framgår att det är ordföranden i styrelsen som utfärdar kallelse till sammanträde, även på lokal nivå. Partistyrelsen instämmer i att stadgarna behöver bli tydligare på denna punkt. Det är ordförandens ansvar och skyldighet att utfärda kallelse till sammanträde, och även i de fall när styrelsen inkallas på begäran av andra styrelseledamöter är det ordföranden som svarar för att styrelsen sammankallas. **Motion O3 bör bifallas**.

I **motion O4** föreslås en utredning om införandet av en rotationsprincip i Liberalerna, innebärande att ingen får sitta längre tid än två eller tre mandatperioder på ett och samma uppdrag. Frågan om en rotationsprincip har varit föremål för debatt på ett antal landsmöten.

Partistyrelsen anser det vara viktigt att slå fast att varje person har sitt förtroendeuppdrag till låns och måste vara beredd att lämna det vidare. Den som valts till ett uppdrag får det för en begränsad tid, och vid nästa årsmöte eller efter nästa val är det alltid medlemmarna som avgör om samma person ska få fortsatt förtroende eller om det är dags för

någon annan. Detta synsätt behöver genomsyra den interna partikulturen, och i ett modernt ledarskap ingår att befästa detta synsätt. Detta ansvar åvilar partiets företrädare på alla nivåer.

Partistyrelsen ställer sig, nu liksom tidigare när dessa förslag har framförts, avvisande till att införa en stadgebestämmelse som hindrar medlemmarna från att rösta på vem de vill till interna förtroendeuppdrag eller politiska positioner. Däremot vill partistyrelsen understryka betydelsen av fortsatt arbete för att få fram fler kandidater till olika uppdrag. Det ska välkomnas om det finns konkurrens mellan flera dubbla kandidater om en och samma position.

Detta kommer bland annat till uttryck i partiets verksamhetsplan för perioden fram till 2018, som tar upp vikten att arbeta för fler liberaler så att fler ställer upp i val, samt särskilt fler kvinnor och fler unga. Även Liberalernas krav på sänkta spärrar i personvalsystemet skulle öka konkurrensen och därmed underlätta maktväxling på externa förtroendevalda poster. En central del av partiets förnyelsearbete handlar också om att generellt öppna upp partiets arbetsformer så att fler liberaler vill delta aktivt, oavsett om de vill ha ett formellt uppdrag eller ej. Med hänvisning till detta bör **motion O4 avslås**.

I **motion O5** föreslås att reglerna för provval ändras så att även icke partimedlemmar ska kunna delta i omröstningar om vilka som ska sättas upp på valsedeln till riksdagsval och Europaparlamentsval. Partistyrelsen vill inledningsvis framhålla att det är positivt att arbeta utåtriktat i nomineringsprocessen och att välkomna förslag och åsiktsyttringar från den liberala allmänheten, även från personer som ännu inte är medlemmar i Liberalerna. Många föreningar och flera länsförbund arbetar redan i dag med så kallade öppna nomineringar där de vänder sig direkt till allmänheten.

Stadgarna innehåller inga formella hinder mot att genomföra en rådgivande omröstning som vem som helst får delta i. Sådana omröstningar – som ibland kallats öppna provval, ibland primärval och ibland något annat – kan i vissa fall fungera som ett komplement till andra inslag i nomineringsprocessen.

Partistyrelsen vill dock understryka att det finns viktiga principiella skillnader mellan sådana omröstningar och de provval bland medlemmarna som nämns i stadgarna. Provvalet är ett interndemokratiskt instrument för att partiets medlemmar ska kunna säga sin mening. Det finns också en tydligt avgränsad röstlängd i provvalet, nämligen de partimedlemmar som tillhört partiet i minst tre månader. Det skapar fler möjligheter att tolka provvalets resultat, till exempel genom att det går att avgöra hur stor andel av de röstberättigade som faktiskt röstat.

Partistyrelsen anser därför att provvalets roll som interndemokratiskt instrument ska försvaras. Att ersätta interna provval med omröstningar där vem som helst – även motståndare till liberala idéer – ges rösträtt skulle urholka värdet av partimedlemskapet och dessutom försämra möjligheten att få ett bra underlag i en nomineringsprocess. Inget hindrar däremot att omröstningar hos allmänheten genomförs som komplement till det interna provvalet. Detta behöver dock inte stadgeregleras. **Motion O5 bör därför avslås**.

Partistyrelsens sammansättning uppmärksammas i **motion O6**, där det yrkas att alla länsförbund ska ha chans till representation i partistyrelsen. Partistyrelsen tolkar motionen som att en stadgeändring bör göras och säkerställer detta. Med anledning av förslaget vill partistyrelsen framhålla intresset av att det finns en god geografisk spridning bland partistyrelsens ledamöter. Att ge alla länsförbund garanterad representation skulle dock sannolikt kräva att antalet ledamöter ökar märkbart. Detta har inte bara ekonomiska aspekter utan skulle också göra partistyrelsen otympligt stor som beslutsfattande organ. Varje partistyrseledamot har också ett ansvar att se sig själv som representant inte bara för sitt eget förbund, utan för partiet som helhet. I sammanhanget bör det också nämnas att stadgarna föreskriver att det varje år ska hållas antingen landsmöte eller partiråd, något som säkerställer att det regelbundet sammankallas beslutsorgan där samtliga förbund är företrädare. Med det anförda bör **motion O6 avslås**.

I **motion O7** föreslås att stadgarna ändras så att varje lokal förening garanteras rätten att bli representerad bland ombuden på landsmötet i enlighet med ett rullande schema. Partistyrelsen konstaterar att detta påtagligt skulle begränsa förbundens möjlighet att utse sina representanter. Det bör också framhållas att ett landsmötesombud inte bara företräder sin egen förening utan är en representant för hela sitt förbund. **Motion O7 bör avslås**.

I **motion O8** yrkas att partistyrelsen ges i uppdrag att till nästa landsmöte ta fram förslag till stadgebestämmelser om att val av partiledare ska ge genom en beslutande medlemsomröstning. Motionärerna pekar på att partiledarvalet i andra länder ofta sker genom medlemsomröstningar, och anser att direktval av partiledare vore en viktig demokratisk reform.

Frågan om att ordna en medlemsomröstning nästa gång en partiledare ska väljas har behandlats även vid tidigare landsmöten. Partistyrelsen konstaterar att Liberalerna i likhet med alla andra etablerade partier i Sverige är uppbyggt efter principen om indirekt demokrati. Medlemmarna styr direkt sina avdelningar och utser även ombud som företräder dem vid beslut på regional och central nivå.

Partistyrelsen konstaterar att uppdraget som partiordförande ger en särställning som partiets främsta representant i alla sammanhang. Partiordföranden är partiets främsta budbärare och med rollen följer också uppgiften att leda partistyrelsens och partiledningens arbete. När det nutida partiväsendet växte fram vid 1900-talets början var rollen som partiordförande i första hand en interndemokratisk funktion, medan det politiska ledarskapet utövades av den som var ordförande i riksdagsgruppen. I dagens politiska landskap är läget annorlunda. I ljuset av detta är det naturligt att återkommande diskutera på vilket sätt som valet av partiordförande ska genomföras.

När frågan debatterats vid tidigare landsmöten har det ofta varit med utgångspunkt i att medlemsomröstningen ska vara rådgivande, inte beslutande. Partistyrelsen menar dock att det egentliga vägvalet står mellan att behålla dagens ordning eller att övergå till beslutande medlemsomröstning. Det senare är också vad motionären föreslår.

Ett viktigt argument emot rådgivande medlemsomröstningar till partiledarposten är att det kan skapa oklar legitimitet för den som väljs. Om landsmötet väljer en kandidat trots att en annan person vunnit den rådgivande medlemsomröstningen skulle den nyvalda partiledaren redan från början ha ett ifrågasatt mandat och därmed kraftigt försvagad auktoritet. Detta gagnar varken partiet eller innehavarna av uppdraget.

Därför menar partistyrelsen att det finns två grundläggande alternativ. Antingen ska dagens modell gälla, det vill säga att partiledarposten liksom alla andra uppdrag tillsätts genom indirekt val på landsmötet efter sedvanlig nomineringsprocess, eller så väljs partiledaren genom direkt medlemsval. Det finns argument att anföra för båda alternativen.

Ett argument som anförs för direktval är att det skulle stärka medlemsinflytandet om medlemmarna själva ges beslutsrätten i frågan om vem som ska vara partiledare. Motionens resonemang går i denna riktning. Det finns dock även argument som talar för det nuvarande systemet. Ett sådant är att direktval av partiledare skulle kunna förskjuta debatten om partiets vägval från politik till person på ett sätt som blir polariserande. Ytterligare skäl kan anföras för båda alternativen.

Sammantaget bedömer partistyrelsen att det finns goda skäl att göra en fördjupad analys av hur valet av partiledare bör ske i framtiden. **Partistyrelsen bör ges i uppdrag att utreda frågan och inhämta synpunkter från partilandet i en bred process, och återkomma till 2019 års landsmöte med sina slutsatser och eventuella förslag. Med detta bör motion O8 anses besvarad.**

Övriga organisationsfrågor

Partistyrelsen övergår nu till de organisationsfrågor som inte har direkt koppling till stadgarna. I **motion E62 yrkande 1** föreslås nationella riktlinjer om att en partimedlem som innehar ett förtroendeuppdrag också ska lämna detta uppdrag om hen lämnar partiet. Partistyrelsen instämmer i sak och menar liksom motionären att detta är en princip som bör gälla. Detta är också inskrivet i Liberalernas etiska riktlinjer, som gäller alla förtroendevalda och kandidater. Eftersom yrkandet är tillgodosett bör **motion E62 yrkande 1 anses besvarat**.

I **motion O9** framförs flera förslag syftande till att förstärka Liberalernas profil som en del av det europeiska partiet Alde, nämligen att Liberalerna i Europavalet 2019 ska gå till val under beteckningen Alde (på sikt med en kandidatlista som är gemensam med Centerpartiet) och Liberalerna ska verka för att Alde även i kommande Europaparlamentsval presenterar sin egen kandidat till kommissionsordförande. En liknande motion lämnades in till landsmötet 2015.

Nu liksom då har partistyrelsen en annan uppfattning än motionären. Liberalerna går till val som självständigt parti till Europaparlamentet liksom till riksdagen och andra val,

och det är då också den beteckning vi ska använda för att presentera oss för väljarna. Även om vi är stolta medlemmar av Alde, den europeiska sammanslutningen av liberala partier, är det ett faktum att de europeiska partibeteckningarna är föga kända hos den bredare allmänheten.

Att gå till val under beteckningen Alde skulle dessutom vara vilseledande i sak, eftersom det inte är det europeiska partiet Alde som ställer upp kandidater i Europaparlamentsvalet. Det görs i stället av Aldes medlemspartier som självständigt nominerar sina kandidater i respektive länder. Detta gäller i Sverige liksom i andra länder. **Motion O9 yrkande 1 bör därför avslås.** Vad gäller frågan om en gemensam Alde-kandidat till posten som kommissionsordförande 2019 anser partistyrelsen att frågan är för tidigt väckt och att det i alla händelser inte är lämpligt att landsmötet långt i förväg binder partiet till en ståndpunkt. Ställningstagandet betingas till exempel av vilka kandidater som i så fall skulle kunna vara tänkbara för Aldes medlemspartier att samlas kring. **Motion O9 yrkande 2 bör anses besvarat.**

I **motion O10** yrkas på framtagandet av ett IT-baserat stödsystem för beslutshandtering vid landsmöten och andra beslutande möten. IT-frågor tas upp även i **motion O11**, där det yrkas att partiets elektroniska system för provval utvecklas och förfinas. I **motion O12** föreslås insatser för bättre internkommunikation mellan partiets olika nivåer. Partistyrelsen sympatiserar med den allmänna inriktningen i motionerna och vill också framhålla att bättre strukturer för internkommunikation är en röd tråd i partiets verksamhetsplan för perioden fram till 2018. Vad gäller nya IT-tjänster anser partistyrelsen att detta i praktiken bör avgöras av vad som är praktiskt och ekonomiskt möjligt. Om och när partiet ska införa elektroniska beslutsstöd vid beslutande möten är också IT-säkerhetsaspekterna centrala. **Med detta bör motionerna O10–O12 anses besvarade.**

Flera motioner tar upp frågor om hur landsmötet ska organiseras praktiskt. I **motionerna O13 och O14** yrkas att motionär ges en prioriterad rätt till talartid vid landsmötesdebatt i frågan. Partistyrelsen anser att detta även fortsättningsvis bör avgöras från landsmöte till landsmöte och regleras i förhandlingsordningen. I **motion O15** föreslås att partistyrelsen prövar frågan om ett särskilt åhörarutskott vid landsmötet. Partistyrelsen välkomnar alla förslag till hur nya forum för interdebatt kan utvecklas, men vill dock framhålla att utskotten vid ett landsmöte är beredningsorgan där ombuden tar fram konkreta yrkanden för debatt och beslut i plenum. Det är svårt se hur ett åhörarutskott rent praktiskt skulle kunna infogas i den strukturen. **Motion O13 och O14 bör anses besvarade, medan motion O15 bör avslås.**

Även det liberala riksmötet tas upp i flera motioner. Deltagarkostnaden vid landsmöte och riksmöte uppmärksammas i **motion O16**, som anser att arrangemangen bör förändras så att avgifterna kan hållas nere. I **motion O17** yrkas att landsmöte och riksmöte förläggs till fler olika orter i landet, och i **motion O18** föreslås att det liberala riksmötet hålls fredag–lördag, inte lördag–söndag som hittills.

Partistyrelsen är väl medveten om att deltagaravgiften vid landsmöte eller riksmöte för den enskilda föreningen kan framstå som hög. Med hänsyn till de begränsade ekono-

miska resurserna på alla nivåer inom partiet är det angeläget att hålla nere kostnaderna. Avgiften kan dock inte under överskådlig tid sättas lägre än de faktiska kostnaderna, eftersom alternativet skulle vara att kostnaden för riksmöten eller landsmöten skulle behöva delfinansieras av valfonden.

Frågan om vilka orter som landsmötet och riksmötet ska förläggas till har diskuterats även vid landsmötena 2013 och 2015. Partistyrelsen har stor förståelse för önskemålen att större arrangemang över tid ska förläggas till olika orter. Mot detta måste dock vägas ekonomiska hänsyn, framför allt det faktum att de sammanlagda reskostnaderna för ombuden eller riksmötesdeltagarna till vissa orter kan bli mycket högre. Partistyrelsen vidhåller därför att detta inte bör bli föremål för något landsmötesbeslut. Även frågan om vilka veckodagar som riksmötet ska förläggas till bör avgöras från fall till fall. **Motionerna O16–O18 bör därmed anses besvarade.**

Förslag till landsmötesbeslut

1. **att** landsmötet antar nedanstående förslag till nya stadgar för Liberalerna på nationell, regional och lokal nivå inklusive ikraftträdanderegler och övergångsbestämmelser
2. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att vidta åtgärder för att utveckla medlemsdialogen
3. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att vidta åtgärder för återkommande aktiviteter i etikfrågor
4. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att vidta åtgärder för att ta fram vägledande dokument för valberedningar, nomineringskommittéer, revisorer m.m.
5. **att** motion O1 avslås
6. **att** motion O2 bifalls
7. **att** motion O3 bifalls
8. **att** motion O4 avslås
9. **att** motion O5 avslås
10. **att** motion O6 avslås
11. **att** motion O7 avslås
12. **att** partistyrelsen ges i uppdrag att utreda formerna för val av partiledare och lägga fram slutsatser och eventuella förslag till 2019 års landsmöte
13. **att** motion O8 därmed anses besvarad
14. **att** motion E62 yrkande 1 anses besvarat
15. **att** motion O9 yrkande 1 avslås
16. **att** motion O9 yrkande 2 anses besvarat
17. **att** motionerna O10–O12 anses besvarade
18. **att** motionerna O13 och O14 anses besvarade
19. **att** motion O15 avslås
20. **att** motionerna O16–O18 anses besvarade

Stadgar för Liberalerna

Gällande version	Partistyrelsens förslag
Partistadgar för Liberalerna	Avdelning I. Partistadgar
<p>§ 1. Ändamål Liberalernas uppgift är att samla personer med liberal samhällsåskådning till gemensamt arbete och uppträdande, att genom upplysning väcka intresse för samhällsfrågor, att främja en demokratisk utveckling samt att verka för val av personer med liberal åskådning till politiska förtroendeuppdrag.</p>	<p>§ 1. Ändamål Liberalernas uppgift är att samla personer med liberal samhällsåskådning till gemensamt arbete och uppträdande, genom upplysning väcka intresse för samhällsfrågor, främja en demokratisk utveckling samt verka för val av personer med liberal åskådning till politiska förtroendeuppdrag.</p>
<p>§ 2. Medlemskap Var och en som omfattar en liberal samhällsåskådning har rätt till medlemskap i Liberalerna, om vederbörande inte är ansluten till annat politiskt parti eller annars särskilda skäl talar däremot. Inträde vinnns genom egen ansökan antingen i en lokal förening, direkt i ett länsförbund eller direkt i riksorganisationen. Bara den som erlagt fastställda avgifter räknas som medlem. En person kan inte samtidigt vara medlem i mer än en lokal förening. Den som inte uppnått nedre åldersgränsen för medlemskap i Liberala Ungdomsförbundet kan inte bli medlem i Liberalerna. När särskilda skäl föreligger kan medlem uteslutas ur partiet. Beslut om uteslutning fattas av styrelse för länsförbund eller partistyrelsen. Inför beslut om uteslutning skall den som berörs underrättas om skälen för förslaget och beredas möjlighet att yttra sig. Om beslut fattas av länsförbund skall den uteslutne och partistyrelsen omedelbart underrättas. Den som vägrats inträde, eller uteslutits av länsförbund, kan inom sex veckor från beslutsdagen begära omprövning av beslutet hos partistyrelsen, som har det slutliga avgörandet.</p>	<p>§ 2. Medlemskap Var och en som omfattar en liberal samhällsåskådning har rätt till medlemskap i Liberalerna, om vederbörande inte är ansluten till annat politiskt parti eller annars särskilda skäl talar däremot. Inträde vinnns genom egen ansökan. Medlemskapet registreras i den lokala förening i vars område medlemmen är bosatt, om inte medlemmen själv begär att medlemskapet ska registreras i annan förening eller direkt i förbund eller riksorganisationen. Bara den som erlagt fastställd avgift räknas som medlem. En person kan inte samtidigt vara medlem i mer än en lokal förening eller ett förbund. Den som inte uppnått nedre åldersgränsen för medlemskap i Liberala Ungdomsförbundet kan inte bli medlem i Liberalerna. Riksorganisationen ansvarar för registrering av samtliga medlemmar och uppbörden av medlemsavgifter. Medlemsavgiftens storlek och nivåer fastställs av landsmöte eller partiråd, som också fastställer vilken del av avgiften som tillfaller riksorganisationen och vilken del som tillfaller berört förbund och berörd lokal förening. När särskilda skäl föreligger kan medlem uteslutas ur partiet. Beslut om uteslutning fattas av styrelse för förbund eller partistyrelsen. Inför beslut om uteslutning ska den som berörs underrättas om skälen för förslaget och beredas möjlighet att yttra sig. Om uteslutning framstår som en alltför ingripande åtgärd kan medlem i stället meddelas en varning. Om beslut fattats av förbund ska den uteslutne och partistyrelsen omedelbart underrättas. Den som vägrats inträde, eller uteslutits av förbund, kan inom sex veckor från beslutsdagen begära omprövning av beslutet hos partistyrelsen, som har det slutliga avgörandet. Fram till dess att partistyrelsen har avgjort överklagandet är personen utesluten.</p>
<p>§ 3. Organisation Liberalernas medlemmar är sammanslutna i föreningar på lokal nivå. De lokala föreningarna inom en eller flera riksdagsvalkretsar sammansluts i ett länsförbund. Den som så önskar kan ansluta sig direkt till länsförbund eller till riksorganisationen. Partistadgarna gäller för såväl riksorganisation som länsförbund och lokala föreningar. För länsförbund och lokala föreningar gäller också av partistyrelsen fastställda normalstadgar. Inför beslut om ändringar av normalstadgarna skall partistyrelsen inhämta länsförbundens synpunkter. Stadgeändringar, tillägg eller andra avvikelser från normalstadgarna för ett länsförbund skall för att äga giltighet ha fått medgivande av partistyrelsen. Stadgeändringar, tillägg eller andra avvikelser från normalstadgarna för en lokal förening skall för att äga giltighet ha fått medgivande av styrelsen för det länsförbund föreningen tillhör. Partistyrelsen beslutar om etiska riktlinjer, vilka skall följas av Liberalernas kandidater, förtroendevalda och anställda. Dessa riktlinjer är intagna som bilaga till partistadgarna.</p>	<p>§ 3. Organisation Liberalernas medlemmar är sammanslutna i föreningar på lokal nivå. Den medlem som så önskar kan ansluta sig direkt till förbund eller till riksorganisationen. De lokala föreningarna inom en eller flera riksdagsvalkretsar sammansluts i ett förbund. Förbund får inte omfatta del av riksdagsvalkrets. Partistadgarna gäller för såväl riksorganisation som förbund och lokala föreningar. För förbund och lokala föreningar gäller därutöver grundstadgarna i avdelning II respektive III i stadgarna. För tilläggsstadgar och undantag från grundstadgarna gäller vad som föreskrivs i avdelning II § 11 respektive avdelning III § 9. Partistyrelsen beslutar om etiska riktlinjer, vilka ska följas av Liberalernas kandidater, förtroendevalda och anställda. Dessa riktlinjer är intagna som bilaga till partistadgarna. Riksorganisationen är mottagare av bidrag i form av statligt stöd som är avsett för Liberalernas rikstäckande verksamhet.</p>
<p>§ 4. Avgifter m.m. Riksorganisationen uppbär årligen medlemmarnas medlemsavgifter. Medlemsavgiftens storlek och nivåer fastställs av landsmöte eller partiråd, som också fastställer vilken del av avgiften som tillfaller riksorganisationen och vilken del som tillfaller det länsförbund och den lokala förening som medlemmen hör till. För medlem som är direktansluten till länsförbund eller riksorganisationen jämkas fördelningen av medlemsavgiften därefter. För medlem under 25 år är avgiften hälften av ordinarie avgift. Riksorganisationen är mottagare av bidrag i form av statligt stöd som är avsett för Liberalernas rikstäckande verksamhet.</p>	

<p>§ 5. Centrala organ Liberalernas centrala organ är: 1. Landsmötet 2. Partirådet 3. Partistyrelsen 4. Partiledningen Liberalernas riksdagsledamöter, Europaparlamentariker och statsråd bildar dessutom en särskild riksdagsgrupp med av gruppen bestämda organ.</p>	<p>§ 4. Centrala organ Liberalernas centrala organ är: 1. Landsmötet 2. Partirådet 3. Partistyrelsen 4. Partiledningen Liberalernas riksdagsledamöter bildar dessutom en särskild riksdagsgrupp med av gruppen fastställda stadgar. Till riksdagsgruppen ska partiets statsråd och Europaparlamentariker vara ständigt adjungerade.</p>
	<p>§ 5. Beslutsfattande Omröstning sker öppet, utom vid val och fastställande av kandidatlista på landsmöte eller partiråd, där sluten omröstning genomförs om röstberättigad begär det. Som beslut gäller den mening som erhållit flest röster, om annat inte stadgas i särskild ordning. Röstning med fullmakt godtas inte. Vid fastställande av kandidatlista samt val till uppdrag där endast en person kan väljas krävs absolut majoritet med mer än hälften av antalet röstande. Om ingen av de föreslagna fått absolut majoritet i första omgången sker förnyad omröstning mellan de två kandidater som fått flest röster. I denna andra omgång vinner den som fått flest röster.</p>
<p>§ 6. Landsmötet</p> <p>A. Sammansättning Landsmötet, som är Liberalernas högsta organ, består av 178 ombud utsedda av länsförbunden, partistyrelsens ledamöter samt, som ombud för med Liberalerna samverkande organisationer, två ombud utsedda av Liberala kvinnor och tre ombud utsedda av Liberala Ungdomsförbundet, varav en skall tillhöra nätverket Liberala studenter. Som ombud vid landsmötet kan endast medlem i Liberalerna tjänstgöra. Medlem kan tjänstgöra som ombud först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna.</p> <p>B. Ombudsval Länsförbundens ombudsplatser, utöver ett ombud per riksdagsvalkrets i länsförbundet, fördelas proportionellt på grundval av antalet medlemmar inom varje länsförbund den 31 december året före landsmötet, för vilka stadgad avgift erlagts till riksorganisationen. Namn på ombud och ersättare för dessa skall meddelas riksorganisationen.</p> <p>C. Ordinarie landsmöte Ordinarie landsmöte skall hållas en gång vartannat år, udda årtal. Tid och plats fastställs av partistyrelsen. Om särskilda skäl föreligger kan dock partistyrelsen senarelägga landsmötet.</p> <p>D. Extra landsmöte Extra landsmöte hålls inom två månader efter begäran från styrelserna för minst en tredjedel av länsförbunden eller efter beslut av partistyrelsen. Tid och plats fastställs av partistyrelsen. Extra landsmöte får inte fatta beslut i annat ärende än som angivits i kallelsen.</p> <p>E. Deltagande och beslut Medlem i Liberalerna liksom revisorerna har rätt att närvara vid landsmötets överläggningar och där framställa förslag. Rösträtt vid landsmöte tillkommer ombud eller för ombud tjänstgörande ersättare. Omröstning sker öppet. Om minst 25 röstberättigade begär det skall röstning ske genom namnupprop. Vid val sker röstning med slutna sedlar om röstberättigad begär det. Som mötets beslut gäller, med det undantag som stadgas i § 12, den mening som erhållit flest röster. Vid lika röstetal skall frågan avgöras genom lottning. För att ett beslut skall vara giltigt skall minst två tredjedelar av de röstberättigade vara närvarande. Vid val till sådana uppdrag där endast en person kan väljas krävs absolut majoritet med mer än hälften av antalet röstande. Om i första omgången ingen av de föreslagna fått absolut majoritet sker förnyad omröstning mellan de två kandidater som fått flest röster.</p>	<p>§ 6. Landsmötet</p> <p>A. Sammansättning Landsmötet, som är Liberalernas högsta organ, består av 178 ombud utsedda av förbunden, partistyrelsens ledamöter samt, som ombud för med Liberalerna samverkande organisationer, två ombud utsedda av Liberala kvinnor och tre ombud utsedda av Liberala Ungdomsförbundet, varav en ska tillhöra nätverket Liberala studenter. Som ombud vid landsmötet kan endast medlem i Liberalerna tjänstgöra. Medlem kan tjänstgöra som ombud först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna.</p> <p>B. Ombudsfordelning Varje förbund är berättigat till en ombudsplats per riksdagsvalkrets i förbundet. Övriga ombudsplatser fördelas proportionellt enligt samma regler som gäller vid riksdagsval, på grundval av det antal medlemmar inom varje förbund för vilka stadgad avgift erlagts den 31 december året före landsmötet. Namn på ombud och ersättare för dessa ska meddelas riksorganisationen.</p> <p>C. Ordinarie landsmöte Ordinarie landsmöte ska hållas en gång vartannat år, udda årtal. Tid och plats fastställs av partistyrelsen. Om särskilda skäl föreligger kan dock partistyrelsen senarelägga landsmötet.</p> <p>D. Extra landsmöte Extra landsmöte hålls inom två månader efter beslut av partistyrelsen eller efter begäran från styrelserna för minst en tredjedel av förbunden. Tid och plats fastställs av partistyrelsen. Extra landsmöte får inte fatta beslut i annat ärende än vad som angivits i kallelsen.</p> <p>E. Deltagande och beslut Medlem i Liberalerna liksom revisorerna har rätt att närvara vid landsmötets överläggningar och där framställa förslag. Rösträtt vid landsmöte tillkommer ombud eller för ombud tjänstgörande ersättare. Ombud eller ombudersättare som ingår i den avgående partistyrelsen har dock inte rätt att delta i omröstning i fråga om ansvarsfrihet. Landsmötet är beslutsfälligt när minst två tredjedelar av de röstberättigade är närvarande. Vid lika röstetal ska frågan avgöras genom lottning, utom vid val eller fastställande av kandidatlista där frågan avgörs enligt vad som föreskrivs i § 5 andra stycket.</p>

F. Kallelse och landsmöteshandlingar

Tid och plats för ordinarie landsmöte skall offentliggöras minst åtta månader före mötet. Vid samma tidpunkt skall partistyrelsen, i det fall landsmötet endast kommer att behandla vissa områden, meddela vilka ämnen som är föremål för motionsrätt. Kallelse och föredragningslista skall tillställas alla röstberättigade senast fem veckor före mötet. Partistyrelsens förslag, motioner, partistyrelsens yttranden över motionerna och verksamhetsberättelsen skall översändas till länsförbund och ombud senast fem veckor före landsmötet.

G. Ärenden

Vid ordinarie landsmöte skall följande ärenden förekomma:

1. Landsmötets öppnande
2. Val av ordförande, tre vice ordförande och sekreterare för mötet
3. Val av protokollsjusterare
4. Fråga om mötet behöri gen utlyst
5. Fastställande av föredragningslista
6. Fastställande av förhandlingsordning
7. Fråga om tillsättande av utskott samt nominering och val till dessa
8. Dechargeutskottets betänkande
9. Rapport från riksdagsgruppen
10. Revisorernas berättelse
11. Fråga om ansvarsfrihet
12. Allmänpolitisk debatt
13. Partistyrelsens förslag
14. Motioner
15. Fastställande av medlemsavgift till riksorganisationen och tid för vilken denna skall gälla
16. Nominering och val för tiden intill nästa ordinarie landsmöte av:
 - a) partiordförande
 - b) förste och andre vice ordförande
 - c) 21 övriga ledamöter av partistyrelsen
 - d) två revisorer, varav en auktoriserad, samt två ersättare för dessa
 - e) ordförande och sex ledamöter i dechargeutskottet
 - f) ordförande och sex ledamöter i valberedningen
 - g) övriga eventuellt förekommande val
17. Under landsmötet väckta frågor som landsmötet beslutar behandla
18. Landsmötet avslutas.

F. Kallelse och landsmöteshandlingar

Tid och plats för ordinarie landsmöte ska offentliggöras minst åtta månader före mötet. Kallelse och föredragningslista ska tillställas alla röstberättigade senast fem veckor före mötet. Partistyrelsens förslag, motioner, partistyrelsens yttranden över motionerna och verksamhetsberättelsen ska översändas till förbund och ombud senast fem veckor före landsmötet.

G. Ärenden

Vid ordinarie landsmöte ska följande ärenden förekomma:

1. Landsmötets öppnande
2. Fastställande av röstlängd
3. Val av ordförande, tre vice ordförande och förhandlingssekreterare för landsmötet
4. Val av protokollsjusterare och rösträknare
5. Fråga om landsmötet blivit behöri gen utlyst
6. Fastställande av föredragningslista
7. Fastställande av förhandlingsordning
8. Tillsättande av utskott samt nominering och val till dessa
9. Verksamhetsberättelse inklusive rapport från riksdagsgruppen samt årsredovisning
10. Dechargeutskottets betänkande
11. Revisorernas berättelse
12. Fråga om ansvarsfrihet
13. Allmänpolitisk debatt
14. Partistyrelsens förslag
15. Motioner
16. Fastställande av medlemsavgift till Liberalerna och tid för vilken denna ska gälla
17. Nominering och val för tiden intill nästa ordinarie landsmöte av:
 - a) partiordförande
 - b) förste och andre vice ordförande
 - c) 21 övriga ledamöter av partistyrelsen
 - d) två revisorer, varav en auktoriserad, samt två ersättare för dessa
 - e) ordförande och sex ledamöter i dechargeutskottet
 - f) ordförande och sex ledamöter i valberedningen
 - g) övriga eventuellt förekommande val
18. Under landsmötet väckta frågor som landsmötet beslutar behandla
19. Landsmötets avslutande

<p>H. Förslag av partistyrelsen och motioner Varje medlem i Liberalerna liksom även länsförbund, lokala föreningar och sammanslutningar av desamma får till ordinarie landsmöte året efter ordinarie riksdagsval lägga fram motion om ändringar i och tillägg till Liberalernas program och stadgar eller i annan fråga som kan behandlas av landsmötet. Vid övriga ordinarie landsmöten gäller denna motionsrätt endast stadgarna samt de frågor partistyrelsen beslutat skall behandlas vid landsmötet.</p> <p>Motion skall vara partistyrelsen tillhanda senast vid den tidpunkt som partistyrelsen meddelar minst åtta månader före landsmötet. Vidare kan partistyrelsen lägga fram förslag för landsmötet. Partistyrelsen skall med eget yttrande överlämna motion till landsmötet. Ordinarie landsmöte kan besluta att efter beredning behandla förslag som väckts under pågående landsmöte.</p> <p>I. Permanenta utskott Valberedningen och dechargeutskottet är landsmötets permanenta utskott. De väljs av landsmötet och fungerar under tiden till nästa ordinarie landsmöte.</p> <p>Valberedningen har att bereda vid landsmötet förekommande val enligt moment G punkt 16 a–e och g. Landsmötets ordförande och tre vice ordförande har till uppgift att bereda val av valberedning enligt moment G punkt 16 f.</p> <p>Granskning av partistyrelsens verksamhet sedan föregående landsmöte åligger dechargeutskottet, som lägger fram ett yttrande till grund för landsmötets behandling av riksorganisationens förvaltnings- och verksamhetsberättelse. Granskningen avser inte partiets politik, som behandlas i landsmötets allmänpolitiska debatt.</p> <p>J. Tillfälliga utskott För beredning av motioner och förslag som inkommer till ordinarie landsmöte indelas landsmötets ombud i utskott. Utskottsindelning och fördelning av ärenden beslutas av landsmötet på förslag av partistyrelsen. Före behandlingen av partistyrelsens förslag och av motioner ajourneras landsmötet för utskottsförhandlingar.</p> <p>K. Fyllnadsval Om person som av landsmötet har valts till förtroendeuppdrag avgår före landsmöte har partistyrelsen rätt att, om så anses påkallat, utlysa fyllnadsval vid ett partiråd. Val av partiordförande skall dock alltid ske vid landsmöte.</p>	<p>H. Förslag av partistyrelsen och motioner Medlem, lokal förening och förbund har rätt att enskilt eller i förening lägga fram motion om ändringar i och tillägg till Liberalernas parti-program och stadgar eller annan fråga som kan behandlas av landsmötet. Vidare kan partistyrelsen lägga fram förslag för landsmötet. Partistyrelsen ska minst åtta månader före landsmötet meddela vid vilken tidpunkt motion senast ska vara partistyrelsen tillhanda. Partistyrelsen ska med eget yttrande överlämna motion till landsmötet. Ordinarie landsmöte kan besluta att efter beredning behandla förslag som väckts under pågående landsmöte.</p> <p>I. Permanenta utskott Dechargeutskottet och valberedningen är landsmötets permanenta utskott. De väljs av landsmötet och fungerar under tiden till nästa ordinarie landsmöte.</p> <p>Granskning av partistyrelsens verksamhet sedan föregående landsmöte åligger dechargeutskottet, som lägger fram ett yttrande till grund för landsmötets behandling av riksorganisationens verksamhetsberättelse. Granskningen avser inte partiets politik.</p> <p>Valberedningen har till uppgift att bereda vid landsmötet förekommande val enligt moment G punkt 15 a–e. Landsmötets ordförande och tre vice ordförande har till uppgift att bereda val av valberedning enligt moment G punkt 15 f.</p> <p>J. Tillfälliga utskott För beredning av motioner och förslag som inkommer till ordinarie landsmöte indelas landsmötets ombud i utskott. Utskottsindelning och fördelning av ärenden beslutas av landsmötet på förslag av partistyrelsen. Före behandlingen av partistyrelsens förslag och av motioner ajourneras landsmötet för utskottsförhandlingar.</p> <p>K. Fyllnadsval Om person som av landsmötet har valts till förtroendeuppdrag avgår före landsmöte har partistyrelsen rätt att, om så anses påkallat, utlysa fyllnadsval vid ett partiråd. Val av partiordförande ska dock alltid ske vid landsmöte.</p>
---	---

<p>§ 7. Partirådet Partirådet fattar beslut i de frågor som hänskjuts dit av landsmötet eller partistyrelsen. Partirådet består av partistyrelsen och 65 ombud utsedda av länsförbunden samt två ombud för Liberala Ungdomsförbundet, varav ett skall tillhöra nätverket Liberala studenter, och ett ombud för Liberala kvinnor. Länsförbundens ombudsplatser, utöver ett ombud per riksdagsvalkrets i länsförbundet, fördelas proportionellt på grundval av antalet medlemmar inom varje länsförbund den 31 december året före partirådet, för vilka stadgad avgift erlagts till riksorganisationen. Namn på ombud och ersättare för dessa skall meddelas riksorganisationen. Som ombud vid partirådet kan endast medlem i Liberalerna tjänstgöra. Medlem kan tjänstgöra som ombud först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna.</p> <p>Partirådet sammanträder minst en gång per år under de år landsmöte inte hålls samt i övrigt då partistyrelsen så beslutar. Tid och plats för partirådet fastställs av partistyrelsen och skall offentliggöras minst en månad före partirådet. Kallelse och uppgift om de ärenden som skall behandlas skall tillställas alla röstberättigade senast två veckor före partirådet.</p>	<p>§ 7. Partirådet Partirådet fattar beslut i de frågor som hänskjuts dit av landsmötet eller partistyrelsen. Partirådet består av partistyrelsen och 65 ombud utsedda av förbunden samt två ombud för Liberala Ungdomsförbundet, varav ett ska tillhöra nätverket Liberala studenter, och ett ombud för Liberala kvinnor.</p> <p>Varje förbund är berättigat till en ombudsplats per riksdagsvalkrets i förbundet. Övriga ombudsplatser fördelas proportionellt enligt samma regler som gäller vid riksdagsval, på grundval av det antal medlemmar inom varje förbund för vilka stadgad avgift erlagts den 31 december året före landsmötet. Namn på ombud och ersättare för dessa ska meddelas riksorganisationen.</p> <p>Som ombud vid partirådet kan endast medlem i Liberalerna tjänstgöra. Medlem kan tjänstgöra som ombud först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna.</p> <p>Partirådet är beslutsmässigt när minst två tredjedelar av de röstberättigade är närvarande. Vid lika röstetal ska frågan avgöras genom lottning, utom vid val och fastställande av kandidatlista där frågan avgörs enligt vad som föreskrivs i § 5 andra stycket.</p> <p>Partirådet sammanträder minst en gång per år under de år landsmöte inte hålls samt i övrigt då partistyrelsen så beslutar. Tid och plats för partirådet fastställs av partistyrelsen och ska offentliggöras minst en månad före partirådet. Kallelse och uppgift om de ärenden som ska behandlas ska tillställas alla röstberättigade senast två veckor före partirådet.</p> <p>I synnerliga fall kan partistyrelsen sammankalla partirådet utan att iaktta de tidsgränser för offentliggörande och kallelse som anges i föregående stycke. Även i sådant fall måste dock uppgift om de ärenden som ska behandlas tillställas alla röstberättigade före partirådet.</p> <p>Vid partiråd ska följande ärenden förekomma:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Partirådets öppnande 2. Fastställande av röstlängd 3. Val av ordförande, vice ordförande och förhandlingssekreterare för partirådet 4. Val av protokollsjusterare och rösträknare 5. Fråga om partirådet blivit behörigen utlyst 6. Fastställande av föredragningslista 7. Fastställande av förhandlingsordning 8. Partistyrelsens förslag 9. Eventuella ärenden som hänskjutits till partirådet av föregående landsmöte 10. Partirådets avslutande
<p>§ 8. Partistyrelsen Partistyrelsen leder partiets verksamhet i enlighet med dessa stadgar och landsmötets beslut. Partistyrelsen består av partiordföranden, partiets förste och andre vice ordförande, 21 av landsmötet utsedda övriga ledamöter samt partisekreteraren. Liberala Ungdomsförbundet utser två representanter, varav en från nätverket Liberala studenter, och Liberala kvinnor en representant som skall adjungeras till partistyrelsen. Sådant adjungerad skall vara medlem i Liberalerna och kan tjänstgöra först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna. Dessa adjungerade har yrkanderätt samt rätt att avge särskilt yttrande till protokollet.</p> <p>Det åligger partistyrelsen särskilt att utöver vad som i övrigt nämns i dessa stadgar:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ansvara för att landsmötets beslut verkställs • utse partisekreterare • utse partiledning bestående av partiordföranden samt ytterligare fem till sju ledamöter, bland vilka partisekreteraren och gruppledaren för riksdagsgruppen alltid skall ingå • besluta om etiska riktlinjer för kandidater, förtroendevalda och anställda. <p>Partistyrelsen är beslutsmässig när mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Omröstning till beslut sker öppet. Vid val sker slutet omröstning då så begärs. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst utom vid val då lottning sker.</p>	<p>§ 8. Partistyrelsen Partistyrelsen leder partiets verksamhet i enlighet med dessa stadgar och landsmötets beslut. Partistyrelsen består av partiordföranden, partiets förste och andre vice ordförande, 21 av landsmötet utsedda övriga ledamöter samt partisekreteraren. De samverkande organisationerna Liberala Ungdomsförbundet utser två representanter (varav en från nätverket Liberala studenter) och Liberala kvinnor en representant som ska adjungeras till partistyrelsen. Dessa adjungerade har yrkanderätt samt rätt att avge särskilt yttrande till protokollet. Person som adjungeras till sammanträde med partistyrelsen ska vara medlem i Liberalerna och kan tjänstgöra först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna.</p> <p>Det åligger partistyrelsen särskilt att, utöver vad som i övrigt nämns i dessa stadgar,</p> <ul style="list-style-type: none"> • ansvara för att landsmötets beslut verkställs • utse partisekreterare • utse partiledning bestående av partiordföranden samt ytterligare fem till sju ledamöter, bland vilka partisekreteraren och gruppledaren för riksdagsgruppen alltid ska ingå • fastställa vilka nationella nätverk som ska finnas i partiet samt utse nätverkens ordförande • besluta om etiska riktlinjer för kandidater, förtroendevalda och anställda samt utse ordförande och ledamöter i etikkommittén <p>Partistyrelsen är beslutsmässig när mer än hälften av ledamöterna är närvarande. Omröstning i partistyrelsen sker öppet. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst, utom vid val då lottning sker.</p>

<p>§ 9. Partiledningen Partiledningen har hand om partiets löpande angelägenheter och tjänstgör som partistyrelsens verkställande organ. Partiledningen sammanträder på kallelse av ordföranden och är beslutsmässig då minst hälften av ledamöterna är närvarande. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst utom vid val då lottning sker.</p>	<p>§ 9. Partiledningen Partiledningen har hand om partiets löpande angelägenheter och tjänstgör som partistyrelsens verkställande organ. Partiledningen sammanträder på kallelse av ordföranden. Partiledningen är beslutsmässig då minst hälften av ledamöterna är närvarande. Omröstning i partiledningen sker öppet. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst, utom vid val då lottning sker.</p>
<p>§ 10. Nationella kandidatlistor Inför nominering till val till Europaparlamentet bör provval genomföras. Partistyrelsen beslutar om regler och tidsplan för nomineringsarbetet. Beslut om kandidatlista inför val till Europaparlamentet skall fattas vid landsmöte eller partiråd. Landsmöte eller partiråd äger också rätt att fastställa riksvallista inför riksdagsval. Ärende om riksvallista ska beredas av partistyrelsen, vilken också beslutar om regler och tidsplan för nomineringsarbetet.</p>	<p>§ 10. Nationella kandidatlistor Inför nominering till val till Europaparlamentet bör provval genomföras. Medlem kan delta i provval först efter det att tre månader gått sedan inträdet i partiet. Partistyrelsen beslutar om regler och tidsplan för nomineringsarbetet. Beslut om kandidatlista inför val till Europaparlamentet ska fattas vid landsmöte eller partiråd. Landsmöte eller partiråd äger rätt att fastställa riksvallista inför riksdagsval. Ärende om riksvallista ska beredas av partistyrelsen, som även beslutar om regler och tidsplan för nomineringsarbetet.</p>
<p>§ 11. Revision och räkenskaper Riksorganisationens räkenskaper avslutas per kalenderår och överlämnas tillsammans med partistyrelsens och partiledningens protokoll till revisorerna senast den 15 mars. Revisorerna skall överlämna sin berättelse till partistyrelsen och dechargeutskottet senast en månad före ordinarie landsmöte.</p>	<p>§ 11. Revision och räkenskaper Riksorganisationens räkenskaper avslutas per kalenderår och överlämnas tillsammans med partistyrelsens och partiledningens protokoll till revisorerna senast den 15 mars. Revisorerna ska överlämna sin berättelse till partistyrelsen och dechargeutskottet senast en månad före ordinarie landsmöte.</p>
<p>§ 12. Stadgeändring För ändring av dessa stadgar krävs antingen beslut med absolut majoritet med mer än hälften av de röstberättigade vid två på varandra följande landsmöten, varav minst ett ordinarie, eller med stöd av kvalificerad majoritet med minst två tredjedelar av de röstberättigade vid ett landsmöte.</p>	<p>§ 12. Stadgeändring För ändring av dessa stadgar krävs antingen beslut med absolut majoritet med mer än hälften av de röstberättigade vid två på varandra följande landsmöten, varav minst ett ordinarie, eller med stöd av kvalificerad majoritet med minst två tredjedelar av de röstberättigade vid ett landsmöte.</p>
<p>Normalstadgar för länsförbund</p>	<p>Avdelning II. Grundstadgar för förbund</p>
<p>§ 1. Ändamål Länsförbundets uppgift är att samla personer med liberal samhällsaskådning till gemensamt arbete och uppträdande, att genom upplysning väcka intresse för samhällsfrågor, att främja en demokratisk utveckling samt att verka för val av personer med liberal åskådning till politiska uppdrag. Utöver dessa stadgar gäller för länsförbund och lokala föreningar även partistadgarna i tillämpliga delar.</p>	<p>§ 1. Ändamål Förbundets uppgift är att samla personer med liberal samhällsaskådning till gemensamt arbete och uppträdande, att genom upplysning väcka intresse för samhällsfrågor, att främja en demokratisk utveckling samt att verka för val av personer med liberal åskådning till politiska uppdrag. Utöver dessa grundstadgar gäller för förbund även partistadgarna i tillämpliga delar.</p>
<p>§ 2. Sammansättning Länsförbundet består av de lokala föreningar av Liberalerna som finns inom [ange här länsförbundets verksamhetsområde] samt av enskilda direkt till länsförbundet anslutna medlemmar. Lokal förening skall omfatta en kommun eller del därav, eller på annat sätt ha en verksamhet som har sin huvudsakliga förankring inom länsförbundets verksamhetsområde. En nybildad förening måste godkännas av länsförbundets styrelse för att kunna börja verka som lokal förening i Liberalerna.</p>	<p>§ 2. Sammansättning Förbundet består av de lokala föreningar av Liberalerna som finns inom förbundets verksamhetsområde samt enskilda direkt till förbundet anslutna medlemmar. Lokal förening ska omfatta en kommun eller del därav. En nybildad förening måste anta grundstadgarna för lokal förening och godkännas av förbundets styrelse för att kunna börja verka som lokal förening i Liberalerna. Om det i kommunen redan finns lokal förening krävs dessutom godkännande av denna eller dessa.</p>
<p>§ 3. Avgifter och partistöd Lokala föreningar skall senast den 20 januari till länsförbundet insända uppgift om de medlemmar som den 31 december föregående år var anslutna till föreningen. De skall senast under februari månad för varje redovisad medlem erlagga den avgift som förbundsmötet fastställt. Till länsförbundet direktansluten medlem betalar årsavgift med det belopp som förbundsmötet bestämmer. För medlem i lokal förening under 25 år, som samtidigt är medlem i Liberala Ungdomsförbundet, uppbär länsförbundet reducerad avgift av föreningen enligt vad som fastställs på förbundsårsmöte, dock högst halv ordinarie avgift. Länsförbundet är betalningsmottagare av offentligt partistöd som är avsett för Liberalernas regionala verksamhet i det område som länsförbundet omfattar.</p>	
<p>§ 4. Centrala organ Länsförbundets centrala organ är förbundsmötet, förbundsstyrelsen och förbundsstyrelsens arbetsutskott. Dessutom bildar Liberalernas landstingsledamöter för varje landstingsområde en landstingsgrupp med av gruppen bestämda organ.</p>	<p>§ 3. Centrala organ Förbundets centrala organ är förbundsmötet, förbundsstyrelsen och förbundsstyrelsens arbetsutskott. Dessutom bildar Liberalernas landstingsledamöter för varje landstingsområde en landstingsgrupp med av gruppen bestämda organ.</p>

§ 5. Förbundsmötet

Förbundsmötet, som är länsförbundets högsta organ, består av ombud för de lokala föreningarna, förbundsstyrelsen samt två ombud vardera för de samverkande organisationerna på länsnivå. Varje lokal förening skall utse ett ombud för varje påbörjat 10-tal den 31 december föregående år anslutna medlemmar, för vilka stadgeenliga avgifter erlagts. Som ombud vid förbundsmötet kan endast medlem i Liberalerna tjänstgöra. Medlem kan tjänstgöra som ombud först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna.

Medlemmarna i lokala föreningar inom länsförbundet, till länsförbundet direktanslutna medlemmar, länsförbundets revisorer och ledamöterna av partistyrelsen har rätt att delta i förbundsmötets överläggningar och där framställa förslag. Rösträtt vid förbundsmöte har ombud eller för ombud tjänstgörande ersättare.

Förbundsmötet sammankallas till årsmöte varje år före april månads utgång på tid och plats som bestäms av förbundsstyrelsen. Utöver årsmöte hålls förbundsmöte inom en månad efter begäran från styrelserna för minst en tredjedel av de lokala föreningarna, eller efter beslut av förbundsstyrelsen. Tid och plats fastställs av förbundsstyrelsen. Tid och plats för årsmöte skall offentliggöras och samtidigt meddelas lokala föreningar och Liberalernas riksorganisation senast åtta veckor före mötet. För annat förbundsmöte skall tid och plats offentliggöras och samtidigt meddelas ombuden och riksorganisationen senast en vecka före mötet. Förbundsmöte som inte är årsmöte får inte fatta beslut i annat ärende än som angivits i kallelsen.

Förbundsmötet är behörigt att fatta beslut om nedläggning av lokal förening inom länsförbundet om denna förening under längre tid saknat verksamhet. Sådant beslut skall fattas med stöd av kvalificerad majoritet med minst två tredjedelar av de närvarande ombuden.

Motioner till årsmötet skall, för att upptas till behandling, ha inkommit till länsförbundet senast sex veckor före mötet. Förslag till föredragningslista, förbundsstyrelsens övriga förslag, motioner, förbundsstyrelsens yttranden över motionerna och verksamhetsberättelsen skall översändas till de lokala föreningarna och alla röstberättigade senast två veckor före årsmötet.

Vid årsmöte skall följande ärenden förekomma:

§ 4. Förbundsmötet

Förbundsmötet, som är förbundets högsta organ, består av ombud för de lokala föreningarna, förbundsstyrelsen samt två ombud vardera för de samverkande organisationerna Liberala Ungdomsförbundet och Liberala Kvinnor på länsnivå. Varje lokal förening ska utse ett ombud för varje påbörjat tiotal medlemmar för vilka stadgeenliga avgifter erlagts den 31 december föregående år. Som ombud vid förbundsmötet kan endast medlem i Liberalerna tjänstgöra. Medlem kan tjänstgöra som ombud först efter det att tre månader gått sedan inträdet i den förening medlemmen är ombud för.

Medlemmarna i lokala föreningar inom förbundet, till förbundet direktanslutna medlemmar, förbundets revisorer och ledamöterna av partistyrelsen har rätt att delta i förbundsmötets överläggningar och där framställa förslag.

Rösträtt vid förbundsmöte har ombud eller för ombud tjänstgörande ersättare. Ombud eller ombudsersättare som ingår i den avgående förbundsstyrelsen har dock inte rätt att delta i omröstning i fråga om ansvarsfrihet.

Förbundsmötet sammankallas till årsmöte varje år före april månads utgång på tid och plats som bestäms av förbundsstyrelsen. Utöver årsmöte hålls förbundsmöte inom en månad efter begäran från styrelserna för minst en tredjedel av de lokala föreningarna, eller efter beslut av förbundsstyrelsen. Tid och plats fastställs av förbundsstyrelsen. Tid och plats för årsmöte ska offentliggöras och samtidigt meddelas lokala föreningar och Liberalernas riksorganisation senast åtta veckor före mötet. För annat förbundsmöte ska tid och plats offentliggöras och samtidigt meddelas ombuden och riksorganisationen senast en vecka före mötet. Förbundsmöte som inte är årsmöte får inte fatta beslut i annat ärende än som angivits i kallelsen.

Motioner till årsmötet ska, för att upptas till behandling, ha inkommit till förbundet senast sex veckor före mötet. Förslag till föredragningslista, förbundsstyrelsens övriga förslag, motioner, förbundsstyrelsens yttranden över motionerna och verksamhetsberättelsen ska översändas till de lokala föreningarna och alla röstberättigade senast två veckor före årsmötet.

Förbundsmötet är behörigt att fatta beslut om nedläggning av lokal förening inom förbundet om denna förening under längre tid saknat verksamhet. Sådant beslut ska fattas med stöd av kvalificerad majoritet med minst två tredjedelar av de närvarande ombuden.

Vid årsmöte ska följande ärenden förekomma:

<ol style="list-style-type: none"> 1. Årsmötet öppnas 2. Val av ordförande, vice ordförande och sekreterare för mötet 3. Val av två protokollsjusterare 4. Fråga om mötet behöri gen utlysts 5. Fastställande av föredragningslista 6. Förbundsstyrelsens verksamhetsberättelse 7. Kassareport och revisionsberättelse 8. Fråga om ansvarsfrihet 9. Fastställande av antal vice ordförande, övriga ordinarie ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen 10. Nominering och val för tiden intill nästa årsmöte av: <ol style="list-style-type: none"> a) ordförande i länsförbundet och dess styrelse b) vice ordförande i länsförbundet och dess styrelse c) övriga ordinarie ledamöter av förbundsstyrelsen d) eventuella ersättare i förbundsstyrelsen e) två revisorer och två ersättare för dessa f) ordförande och övriga ledamöter i valberedningen g) ombud och ersättare till Liberalernas landsmöte h) ombud och ersättare till Liberalernas partiråd i) övriga eventuellt förekommande val 11. Fastställande av medlemsavgift till länsförbundet för medlemmar i lokala föreningar och för direktanslutna medlemmar samt den tid för vilken denna ska gälla 12. Motioner och av förbundsstyrelsen framställda förslag 13. Rapport från landstingsgruppen 14. Frågor från medlemmarna till förbundsstyrelsens ledamöter samt Liberalernas riksdagsledamöter och landstingsledamöter 15. Under förbundsmötet väckta frågor som förbundsmötet beslutar behandla 16. Årsmötet avslutas 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Årsmötets öppnande 2. Fastställande av röstlängd 3. Val av ordförande, vice ordförande och sekreterare för mötet 4. Val av två protokollsjusterare och rösträknare 5. Fråga om mötet behöri gen utlysts 6. Fastställande av föredragningslista 7. Förbundsstyrelsens verksamhetsberättelse samt rapport från landstingsgruppen 8. Bokslut och revisionsberättelse 9. Fråga om ansvarsfrihet 10. Motioner och av förbundsstyrelsen framställda förslag 11. Fastställande av antal vice förbundsordförande, övriga ordinarie ledamöter och ersättare i förbundsstyrelsen samt fastställande av antal ledamöter i valberedningen 12. Nominering och val för tiden intill nästa årsmöte av: <ol style="list-style-type: none"> a) förbundsordförande b) vice förbundsordförande c) övriga ordinarie ledamöter av förbundsstyrelsen d) eventuella ersättare i förbundsstyrelsen e) revisorer och ersättare för dessa f) ombud och ersättare till Liberalernas landsmöte g) ombud och ersättare till Liberalernas partiråd h) ordförande och övriga ledamöter i valberedningen i) övriga eventuellt förekommande val 13. Frågor från medlemmarna till förbundsstyrelsens ledamöter samt Liberalernas riksdagsledamöter och landstingsledamöter 14. Årsmötets avslutande
<p>§ 6. Förbundsstyrelsen</p> <p>Förbundsstyrelsen leder länsförbundets verksamhet i enlighet med dessa stadgar och förbundsmötets beslut. Förbundsstyrelsen består av länsförbundets ordförande, vice ordförande och de övriga ordinarie ledamöter och ersättare som förbundsmötet utsett. De samverkande organisationerna på länsnivå utser vardera en representant som skall adjungeras till förbundsstyrelsen. Sådan adjungerad skall vara medlem av Liberalerna.</p> <p>Förbundsstyrelsen är beslutsmässig när antalet närvarande styrelsemedlemmar är mer än hälften av antalet ordinarie ledamöter.</p> <p>Förbundsstyrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden eller då minst en tredjedel av de ordinarie ledamöterna begär det. Det åligger förbundsstyrelsen särskilt att</p> <ol style="list-style-type: none"> a) ansvara för att förbundsmötets beslut verkställs b) sammankalla förbundsmöte c) inom sig utse ett arbetsutskott d) utse ordförande i arbetsutskottet e) inom sig utse kassör f) upprätthålla kontakten mellan de lokala föreningarna, länsförbund och riksorganisation g) till årsmötet lägga fram verksamhetsberättelse och kassareport h) vidta åtgärder för Liberalernas deltagande i riksdagsval inom länsförbundets område samt genomföra regionalt valarbete inför landstings-, riksdags- och Europaparlamentsval samt folkomröstningar i) inför landstingsval se till att nomineringar och övriga valförberedelser äger rum j) inför kommunfullmäktigeval bistå de lokala föreningarna med planering och service 	<p>§ 5. Förbundsstyrelsen</p> <p>Förbundsstyrelsen leder förbundets verksamhet i enlighet med dessa stadgar och förbundsmötets beslut. Förbundsstyrelsen består av förbundets ordförande och vice ordförande samt de övriga ordinarie ledamöter och ersättare som förbundsmötet utsett. Antalet röstberättigade ledamöter i förbundsstyrelsen ska vara udda.</p> <p>De samverkande organisationerna Liberala Ungdomsförbundet och Liberala Kvinnor på länsnivå utser vardera en representant som ska adjungeras till förbundsstyrelsen. Sådan adjungerad ska vara medlem av Liberalerna.</p> <p>Förbundsstyrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden. Sammanträde sker efter ordförandens beslut eller då minst en tredjedel av de ordinarie ledamöterna begär det. Förbundsstyrelsen är beslutsmässig när antalet närvarande styrelsemedlemmar är mer än hälften av antalet ordinarie ledamöter.</p> <p>Det åligger förbundsstyrelsen särskilt att</p> <ul style="list-style-type: none"> • ansvara för att förbundsmötets beslut verkställs • sammankalla förbundsmöte • inom sig utse kassör • upprätthålla kontakten mellan de lokala föreningarna, förbund och riksorganisation • till årsmötet lägga fram verksamhetsberättelse och bokslut • vidta åtgärder för medlemsvärning och medlemsvård • vidta åtgärder för Liberalernas deltagande i riksdagsval inom förbundets område samt genomföra regionalt valarbete inför landstings-, riksdags- och Europaparlamentsval samt folkomröstningar • inför landstingsval se till att nomineringar och övriga valförberedelser äger rum • inför kommunfullmäktigeval bistå de lokala föreningarna med planering och service
<p>§ 7. Arbetsutskott</p> <p>Arbetsutskottet har hand om länsförbundets löpande angelägenheter och tjänstgör som förbundsstyrelsens verkställande organ. Utskottet sammanträder på kallelse av ordföranden och är beslutsmässigt när minst hälften av ledamöterna är närvarande.</p>	<p>§ 6. Arbetsutskottet</p> <p>Förbundsstyrelsen har möjlighet att inom sig utse ett arbetsutskott för att ansvara för förbundets löpande angelägenheter och tjänstgöra som förbundsstyrelsens verkställande organ. Om arbetsutskott utses ska förbundsstyrelsen även utse dess ordförande. Utskottet sammanträder på kallelse av ordföranden och är beslutsmässigt när minst hälften av ledamöterna är närvarande.</p>

<p>§ 8. Räkenskaper och revision Länsförbundets räkenskaper avslutas per kalenderår och överlämnas tillsammans med förbundsstyrelsens och arbetsutskottets protokoll till revisionerna senast fyra veckor före årsmötet. Revisorerna skall överlämna sin berättelse till förbundsstyrelsen senast två veckor före årsmötet. Länsförbundets bokslut insänds snarast efter årsmötet till Liberalernas riksorganisation.</p>	<p>§ 7. Ekonomi och revision Förbundets räkenskaper avslutas per kalenderår och överlämnas tillsammans med förbundsstyrelsens och arbetsutskottets protokoll till revisionerna senast fyra veckor före årsmötet. Revisorerna ska överlämna sin berättelse till förbundsstyrelsen senast två veckor före årsmötet. Förbundets bokslut insänds snarast efter årsmötet till Liberalernas riksorganisation. Förbundet är betalningsmottagare av offentligt partistöd som är avsett för Liberalernas regionala verksamhet i det område som förbundet omfattar.</p>
<p>§ 9. Beslutsfattande Omröstning sker öppet. Vid val sker sluten omröstning då så begärs. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst utom vid val, då lottnings sker. Röstning med fullmakt godtas inte. Vid val till uppdrag och beslut om nomineringar där endast en person kan utses krävs absolut majoritet med mer än hälften av antalet röstande. Om i första omgången ingen av de föreslagna fått absolut majoritet sker förnyad omröstning mellan de två kandidater som fått flest röster. I denna andra omgång vinner den som fått flest röster.</p>	<p>§ 8. Beslutsfattande Omröstning sker alltid öppet, utom vid val och fastställande av kandidatlista då sluten omröstning sker om så begärs. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst utom vid val och fastställande av kandidatlista, då lottnings sker. Röstning med fullmakt godtas inte. Vid val till uppdrag och beslut om nomineringar där endast en person kan utses krävs absolut majoritet med mer än hälften av antalet röstande. Om i första omgången ingen av de föreslagna fått absolut majoritet sker förnyad omröstning mellan de två kandidater som fått flest röster. I denna andra omgång vinner den som fått flest röster.</p>
<p>§ 10. Nominering (Variant 1, för länsförbund som beslutar om landstingslistor genom indirekta val) Inför nominering till landstingsval och ordinarie riksdagsval bör provval genomföras. Medlem kan rösta i provval först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna. Förbundsmötet skall fastställa regler och tidsplan för nomineringsarbetet inför landstingsval och riksdagsval. Inför riksdagsval skall förbundsmötet även utse nomineringskommitté. Beslut om kandidater vid riksdagsval fattas av förbundsmöte. Beslut om kandidater vid landstingsval skall fattas av ett nomineringsmöte bestående av ombud för de helt inom landstingsvalkretsen ingående lokala föreningarna. Varje lokal förening skall utse ett ombud för varje påbörjat 10-tal den 31 december året före mötet anslutna medlemmar, för vilka stadgeenliga avgifter erlagts. Som ombud vid nomineringsmötet kan endast medlem i Liberalerna tjänstgöra. Medlem kan tjänstgöra som ombud först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna. Inför varje mandatperiod beslutar förbundsmötet om nomineringar till landstinget och övriga offentliga uppdrag på länsnivå. (Variant 2, för länsförbund som beslutar om landstingslistor genom medlemsmöte) Inför nominering till landstingsval och ordinarie riksdagsval bör provval genomföras. Medlem kan rösta i provval först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna. Förbundsmötet skall fastställa regler och tidsplan för nomineringsarbetet inför landstingsval och riksdagsval. Inför riksdagsval skall förbundsmötet även utse nomineringskommitté. Beslut om kandidater vid riksdagsval fattas av förbundsmöte. Beslut om kandidater vid landstingsval skall fattas av ett nomineringsmöte där de röstberättigade utgörs av medlemmarna i de lokala föreningar som helt ingår i landstingsvalkretsen. Medlem har dock rösträtt först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna. Inför varje mandatperiod beslutar förbundsmötet om nomineringar till landstinget och övriga offentliga uppdrag på länsnivå.</p>	<p>§ 9. Nomineringar Inför nominering till landstingsval och ordinarie riksdagsval bör provval genomföras. Medlem kan delta i provval först efter det att tre månader gått sedan medlemmen anslöt sig till partiet inom berört valkretsområde. Förbundsmötet ska fastställa regler och tidsplan för nomineringsarbetet inför landstingsval och riksdagsval. Inför riksdagsval ska förbundsmötet även utse nomineringskommitté. Beslut om kandidater vid riksdagsval fattas av förbundsmöte. Beslut om kandidater vid landstingsval ska, för landstingsvalkretsens som utgörs av en enda kommun, fattas av ett medlemsmöte i lokal förening eller kommunförening. Medlem har rösträtt först efter det att tre månader gått sedan inträdet i föreningen. För övriga landstingsvalkretsar fattas beslut av ett nomineringsmöte bestående av förbundsmötesombuden för de inom landstingsvalkretsen ingående lokala föreningarna. Av § 4 framgår att endast medlem i Liberalerna kan tjänstgöra som ombud. Inför varje mandatperiod beslutar förbundsmötet om nomineringar till landstinget och övriga offentliga uppdrag på länsnivå.</p>

<p>§ 3. Avgifter och partistöd Föreningens medlemmar skall betala den avgift som årsmötet bestämt. Bara den som erlagt fastställd avgift räknas som medlem. Medlem under 25 år som samtidigt är medlem i Liberala Ungdomsförbundet betalar reducerad avgift enligt vad som fastställs på årsmöte, dock högst halv ordinarie avgift. Föreningen är betalningsmottagare av offentligt partistöd som är avsett för Liberalernas lokala verksamhet i den kommun som föreningen omfattar. Om samtliga lokala föreningar i en kommun har sammanlutit sig i en gemensam organisation är dock denna mottagare.</p>	
<p>§ 4. Medlemsmöte¹ Föreningens högsta organ är medlemsmötet. Varje år hålls minst två medlemsmöten, varav ett årsmöte. Medlem har rösträtt vid medlemsmöte först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna. Årsmötet skall hållas senast under februari månad. Tid för årsmötet skall meddelas samtliga medlemmar senast fyra veckor före mötet. Kallelse till årsmötet skall sändas ut till samtliga medlemmar senast två veckor före mötet. Motioner till årsmötet skall, för att kunna upptas till behandling, ha kommit in till styrelsen tre veckor före årsmötet. Motionerna och styrelsens yttrande över dem och övriga förslag från styrelsen skall sändas ut till medlemmarna senast två veckor före mötet. Frågor enligt punkt 17 skall lämnas in till styrelsen sju dagar före årsmötet. Vid årsmöte skall följande ärenden förekomma: 1. Årsmötet öppnas 2. Val av ordförande, sekreterare och två protokollsjusterare för årsmötet 3. Fråga om mötet behörigen utlysts 4. Fastställande av föredragningslista 5. Styrelsens verksamhetsberättelse 6. Kassareport och revisionsberättelse 7. Fråga om ansvarsfrihet 8. Fastställande av antal vice ordförande, övriga ordinarie ledamöter och ersättare i styrelsen 9. Val av ordförande, vice ordförande, övriga ordinarie ledamöter och ersättare i styrelsen 10. Val av två revisorer och en ersättare för dessa 11. Val av valberedning 12. Val av ombud till förbundsmötet enligt för länsförbundet gällande stadga 13. Övriga eventuellt förekommande val 14. Fastställande av medlemsavgift och tid för vilken den skall gälla 15. Motioner och förslag från styrelsen 16. Rapport från kommunfullmäktigegruppen 17. Frågor från medlemmarna till styrelsen och till innehavare av offentliga uppdrag 18. Under årsmötet väckta frågor som mötet beslutar behandla 19. Årsmötet avslutas. Utöver årsmöte hålls medlemsmöte inom en månad efter begäran från antingen 25 medlemmar eller en tiondel av medlemmarna (dock minst fem medlemmar) eller efter beslut av styrelsen. Tid och plats fastställs av styrelsen och skall meddelas samtliga medlemmar senast en vecka före mötet.</p>	<p>§ 3. Medlemsmöte Föreningens högsta organ är medlemsmötet. Varje år hålls minst två medlemsmöten, varav ett årsmöte. Möte som inte är årsmöte får inte fatta beslut i annat ärende än som angivits i kallelsen. Rösträtt vid medlemsmöte tillkommer varje medlem som tillhört avdelningen i minst tre månader. Medlem som ingår i den avgående styrelsen har dock inte rätt att delta i omröstning i fråga om ansvarsfrihet. Årsmötet ska hållas senast under februari månad. Tid för årsmötet ska meddelas samtliga medlemmar senast fyra veckor före mötet. Kallelse till årsmötet ska sändas ut till samtliga medlemmar senast två veckor före mötet. Motioner till årsmötet ska, för att kunna upptas till behandling, ha kommit in till styrelsen tre veckor före årsmötet. Verksamhetsberättelse, inkomna motioner och styrelsens yttrande över dem samt övriga förslag från styrelsen ska sändas ut till medlemmarna senast en vecka före mötet. Vid årsmöte ska följande ärenden förekomma: 1. Årsmötets öppnande 2. Fastställande av röstlängd 3. Val av ordförande, sekreterare och protokollsjusterare för årsmötet 4. Fråga om mötet behörigen utlysts 5. Fastställande av föredragningslista 6. Styrelsens verksamhetsberättelse samt rapport från kommunfullmäktigegruppen 7. Bokslut och revisionsberättelse 8. Fråga om ansvarsfrihet 9. Motioner och förslag från styrelsen 10. Fastställande av antal vice ordförande, övriga ordinarie ledamöter och ersättare i styrelsen 11. Nominering och val intill tiden för nästa ordinarie årsmöte av: a) ordförande b) eventuella vice ordförande c) övriga ordinarie ledamöter i styrelsen d) eventuella ersättare i styrelsen e) en eller flera revisorer och revisorsersättare f) ombud och ersättare till förbundsmötet g) ordförande och ledamöter i valberedningen h) övriga eventuellt förekommande val 12. Frågor från medlemmarna till styrelsen och till innehavare av offentliga uppdrag 13. Årsmötets avslutande Utöver årsmöte hålls medlemsmöte inom en månad efter begäran från antingen 25 medlemmar eller en tiondel av medlemmarna (dock minst fem medlemmar) eller efter beslut av styrelsen. Tid och plats fastställs av styrelsen och ska meddelas samtliga medlemmar senast en vecka före mötet.</p>

<p>§ 5. Styrelsen Styrelsen leder föreningens verksamhet i enlighet med dessa stadgar och medlemsmötets beslut. Styrelsen består av föreningens ordförande och de övriga ledamöter som föreningsmötet utsett. Styrelsen utser inom sig sekreterare och kassör och kan till sig adjungera representanter för de samverkande organisationerna. Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden eller när två ledamöter begär det. Styrelsen är beslutsmässig när antalet närvarande styrelsemedlemmar är mer än hälften av antalet ordinarie ledamöter. Det åligger styrelsen särskilt att:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ansvara för att medlemsmötets beslut verkställs – sammankalla medlemsmöte – till årsmötet presentera verksamhetsberättelse och kassarapport – vidta åtgärder för Liberalernas deltagande i kommunfullmäktigeval inom föreningens område och se till att lokalt valarbete utförs vid landstings-, riksdags- och Europaparlamentsval samt folkomröstningar – snarast till länsförbundet anmäla inom föreningen förrättade val samt i övrigt hålla kontakt med länsförbundet – hålla medlemmarna orienterade om partiets verksamhet och de politiska händelserna inom föreningens område – vidta åtgärder för att trygga föreningens ekonomi. 	<p>§ 4. Styrelsen Styrelsen leder föreningens verksamhet i enlighet med dessa stadgar och medlemsmötets beslut. Styrelsen består av föreningens ordförande och de övriga ledamöter och eventuella ersättare som föreningsmötet utsett. Antalet röstberättigade ledamöter i styrelsen ska vara udda. Styrelsen utser inom sig sekreterare och kassör, om inte dessa uppdrag väljs på årsmötet. Styrelsen kan till sig adjungera representanter för de samverkande organisationerna Liberala Ungdomsförbundet och Liberala Kvinnor på lokal nivå. Styrelsen sammanträder på kallelse av ordföranden. Sammanträde sker efter ordförandens beslut eller när minst två ordinarie ledamöter begär det. Styrelsen är beslutsmässig när antalet närvarande styrelsemedlemmar är mer än hälften av antalet ordinarie ledamöter. Det åligger styrelsen särskilt att:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ansvara för att medlemsmötets beslut verkställs • sammankalla medlemsmöte • till årsmötet presentera verksamhetsberättelse och kassarapport • vidta åtgärder för medlemsvärning och medlemsvård • vidta åtgärder för Liberalernas deltagande i kommunfullmäktigeval inom föreningens område och se till att lokalt valarbete utförs vid landstings-, riksdags- och Europaparlamentsval samt folkomröstningar • snarast till förbundet anmäla inom föreningen förrättade val samt även i övrigt hålla kontakt med förbundet • hålla medlemmarna orienterade om partiets verksamhet och de politiska händelserna inom föreningens område • vidta åtgärder för att trygga föreningens ekonomi <p>Styrelsen har möjlighet att inom sig utse ett arbetsutskott för att ansvara för föreningens löpande angelägenheter och tjänstgöra som styrelsens verkställande organ. Om arbetsutskott utses ska styrelsen även utse dess ordförande. Utskottet sammanträder på kallelse av ordföranden och är beslutsmässigt när minst hälften av ledamöterna är närvarande.</p>
<p>§ 6. Räkenskaper och revision Föreningens tillgångar förvaltas av styrelsen. Räkenskaperna avslutas per kalenderår och överlämnas tillsammans med protokoll till revisorerna senast två veckor före årsmötet. Revisionsberättelse lämnas till styrelsen senast en vecka före årsmötet. Föreningens bokslut skall snarast möjligt efter årsmötet sändas till länsförbundet.</p>	<p>§ 5. Ekonomi och revision Föreningens tillgångar förvaltas av styrelsen. Räkenskaperna avslutas per kalenderår genom ett årsbokslut som tillsammans med protokoll överlämnas till revisorerna senast två veckor före årsmötet. Revisionsberättelse lämnas till styrelsen senast en vecka före årsmötet. Kopia av föreningens bokslut ska snarast möjligt efter årsmötet sändas till förbundet. Föreningen är betalningsmottagare av offentligt partistöd som är avsett för Liberalernas lokala verksamhet i den kommun som föreningen omfattar. Om det i kommunen finns mer än en lokal förening är dock kommunföreningen mottagare.</p>
<p>§ 7. Beslutsfattande Omröstning sker öppet. Vid val sker sluten omröstning då så begärs. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst utom vid val, då lottning sker. Röstning med fullmakt godtas inte. Vid val till uppdrag och beslut om nomineringar där endast en person kan utses krävs absolut majoritet med mer än hälften av antalet röstande. Om i första omgången ingen av de föreslagna fått absolut majoritet sker förnyad omröstning mellan de två kandidater som fått flest röster. I denna andra omgång vinner den som fått flest röster.</p>	<p>§ 6. Beslutsfattande Omröstning sker öppet, utom vid nomineringar och val då sluten omröstning genomförs om så begärs. Vid lika röstetal har ordföranden utslagsröst utom vid val, då lottning sker. Röstning med fullmakt godtas inte. Vid val till uppdrag och beslut om nomineringar där endast en person kan utses krävs absolut majoritet med mer än hälften av antalet röstande. Om i första omgången ingen av de föreslagna fått absolut majoritet sker förnyad omröstning mellan de två kandidater som fått flest röster. I denna andra omgång vinner den som fått flest röster.</p>

<p>§ 8. Nominering² Inför nominering till ordinarie val bör provval genomföras. Medlem kan rösta i provval först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna. Medlemsmötet skall fastställa regler och tidsplan för nomineringsarbetet inför kommunfullmäktigeval. Beslut om kandidater vid kommunfullmäktigeval fattas av medlemsmötet. Inför varje mandatperiod beslutar medlemsmötet om nomineringar till offentliga uppdrag på kommunal nivå. Av § 4 framgår att medlem har rösträtt vid medlemsmöte först efter det att tre månader gått sedan inträdet i Liberalerna.</p>	<p>§ 7. Nomineringar Inför nominering till ordinarie val bör provval genomföras. Medlem kan delta i provval först efter det att tre månader gått sedan inträdet i berörd avdelning. Medlemsmötet ska fastställa regler och tidsplan för nomineringsarbetet inför kommunfullmäktigeval. Beslut om kandidater vid kommunfullmäktigeval fattas av medlemsmötet. Inför varje mandatperiod beslutar medlemsmötet om nomineringar till offentliga uppdrag på kommunal nivå. Av § 3 framgår att medlem har rösträtt vid medlemsmöte först efter det att tre månader gått sedan inträdet i avdelningen. Medlemsmötet beslutar även om fyllnadsval och andra nomineringar och val under pågående mandatperiod, om inte särskilt beslut fattas om att delegera dessa ärenden till fullmäktigegruppen eller styrelsen. Beslut om delegering gäller endast för återstoden av mandatperiod.</p>
<p>§ 9. Stadgeändring För ändring av dessa stadgar krävs antingen beslut med absolut majoritet med mer än hälften av antalet röstande vid två på varandra följande medlemsmöten, varav ett årsmöte, eller med stöd av kvalificerad majoritet med minst två tredjedelar av de röstande vid ett årsmöte. Stadgeändring skall, för att äga giltighet, godkännas av länsförbundets styrelse.</p>	<p>§ 8. Tilläggsstadgar och undantag från grundstadgarna Lokal förening kan som komplettering till grundstadgarna anta tilläggsstadgar. Dessa tilläggsstadgar får dock inte stå i strid med eller upphäva innehållet i partistadgar eller grundstadgar. För beslut om tilläggsstadgar krävs antingen beslut med absolut majoritet med mer än hälften av de röstberättigade vid två på varandra följande medlemsmöten, varav minst ett ska vara årsmöte, eller beslut med stöd av kvalificerad majoritet med minst två tredjedelar av de röstberättigade vid ett årsmöte. Vid särskilda skäl kan lokal förening beviljas undantag från grundstadgarna av förbundsstyrelsen. Ansökan om undantag beslutas enligt samma ordning som gäller för tilläggsstadgar. Tilläggsstadgar och undantag från grundstadgar måste godkännas av förbundsstyrelsen för att äga giltighet. Förbundsstyrelsen ska dessförinnan ha remitterat ärendet till riksorganisationen för synpunkter. Slutligt fastställda tilläggsstadgar och undantag från grundstadgar ska inlämnas till förbundet samt till riksorganisationen.</p>
<p>§ 10. Sammanslagning, delning eller avveckling Beslut om föreningens sammanslagning, delning eller avveckling fattas med stöd av kvalificerad majoritet med minst två tredjedelar av de närvarande medlemmarna vid två på varandra följande medlemsmöten, varav minst ett skall vara årsmöte. Om en förening under längre tid saknat verksamhet kan beslut om föreningens avveckling också fattas av länsförbundets förbundsstämma med stöd av kvalificerad majoritet med minst två tredjedelar av de närvarande ombuden. Vid sammanslagning av flera föreningar tillfaller tillgångarna och handlingarna den nybildade föreningen. Vid delning av föreningen fördelas tillgångarna och handlingarna mellan de nybildade föreningarna genom beslut av länsförbundets styrelse. Vid avveckling överlämnas föreningens tillgångar och handlingar till återstående lokal förening i kommunen. Om det återstår flera lokala föreningar i kommunen fattar länsförbundets styrelse beslut om hur den avvecklade föreningens tillgångar och handlingar skall fördelas mellan dessa föreningar. Om det inte återstår någon lokal förening i kommunen skall tillgångarna och handlingarna deponeras hos länsförbundet tills en ny lokal förening bildas i kommunen.</p>	<p>§ 9. Sammanslagning, delning eller avveckling Beslut om föreningens sammanslagning, delning eller avveckling fattas med stöd av kvalificerad majoritet med minst två tredjedelar av de närvarande medlemmarna vid två på varandra följande medlemsmöten, varav minst ett ska vara årsmöte. För avveckling av lokal förening krävs därutöver godkännande av förbundsstyrelsen. Om en förening under längre tid saknat verksamhet kan beslut om föreningens avveckling också fattas av förbundets förbundsstämma med stöd av kvalificerad majoritet med minst två tredjedelar av de närvarande ombuden. Vid sammanslagning av flera föreningar tillfaller tillgångarna och handlingarna den nybildade föreningen. Vid delning av föreningen fördelas tillgångarna och handlingarna mellan de nybildade föreningarna efter beslut av förbundets styrelse. Vid avveckling överlämnas föreningens tillgångar och handlingar till återstående lokal förening i kommunen. Om det återstår flera lokala föreningar i kommunen fattar förbundets styrelse beslut om hur den avvecklade föreningens tillgångar och handlingar ska fördelas mellan dessa föreningar. Om det inte återstår någon lokal förening i kommunen ska tillgångarna och handlingarna förvaltas av förbundet tills en ny lokal förening bildas i kommunen. Förbundet har i sådant fall befogenhet att använda tillgångarna för aktiviteter i kommunen syftande till att stärka Liberalernas ställning i den kommunala demokratin.</p>

IKRAFTTRÄDANDE

Avdelning I i dessa stadgar träder i kraft den 1 januari 2018.
Avdelning II och III träder i kraft den 1 januari 2019.

ÖVERGÅNGSBESTÄMMELSER

Om ansökan om undantag från grundstadgarna avser att behålla lydelsen i tidigare gällande stadgar kan ansökan enligt avdelning II § 11 stycke 3 även beslutas av förbundsstyrelse och ansökan enligt avdelning III § 9 stycke 3 även beslutas av styrelse för lokal förening. Sådan ansökan ska göras senast den 31 december 2018.

FOTNOTER

1. I kommuner där det finns flera lokala föreningar får § 4 konsekvensändras i enlighet med ordalydelsen för § 1.
2. I kommuner där det finns flera lokala föreningar får § 8 konsekvensändras i enlighet med ordalydelsen för § 1.